

KADINA YÖNELİK ŞİDDET KAMPANYALARI

TUĞÇE ÇALIŞKAN
111680003

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

Yrd. Doç. Dr. İTİR ERHART

2013

SİVİL TOPLUMUN GÖZÜNDEN
KADINA YÖNELİK ŞİDDET
KAMPANYALARI
THROUGH THE EYES OF CIVIL SOCIETY CAMPAIGNS ON VIOLENCE AGAINST
WOMEN

Tuğçe Çalışkan

111680003

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İtir ERHART

Jüri Üyesi: Aylin DAĞSALGÜLER

Jüri Üyesi: Gresi Sanje DAĞHAN

Tezin Onaylandığı Tarih: 11 Haziran 2013

Toplam Sayfa Sayısı: 100

Anahtar Kelimeler

1) Kampanya	1) Campaign
2) Şiddet	2) Violence
3) Mor Göz	3) Purple Eye
4) Şiddetin Normalleştirilmesi	4) The Normalization of Violence
5) Kadın	5) Woman

İÇİNDEKİLER

Özet	syf 3
Giriş	syf 4
Saha Araştırması ve Metodoloji	syf 7
1. Bölüm	
• Şiddet	syf 11
• Şiddetin Nedenleri	syf 14
• Ailenin Tanımı	syf 16
• Kadına Şiddette Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Önemi	syf 18
• Şiddet Uygulayan Erkekler	syf 22
2. Bölüm	
• Kadına Yönelik Şiddet	syf 24
• Kadına Yönelik Şiddetin Türleri	syf 32
• Dünyada Kadına Şiddet	syf 34
• Şiddete Uğrayan Kadın Ne Yapabilir?	syf 37
• Şiddet Gören Kadınların Psikolojisi	syf 40
• Kadınlar Neden Şiddetle Dolu İlişkiye Devam Etmektedir?	syf 44
• Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Aktivizm	syf 46
3. Bölüm	
• Medya ve Şiddet	syf 50
• Şiddetin Normalleştirilmesi	syf 57
• Medyada Şiddetin Görünürlüğü	syf 61
• Mor Göz Fetişizmi	syf 63
• Tartışma	syf 66
• Kadına Yönelik Şiddet Nasıl Sona Erer?	syf 68
4. Bölüm	
• Kampanyalar	syf 70
• Kampanyalarda Ünlülere Yer Verilmesi	syf 72
• Kampanyaları Sen Yapıyor Olsaydın?	syf 91
5. Bölüm	
• Sonuç	syf 94
Kaynaklar	syf 97

ÖZET

Kadına yönelik şiddet yaygın bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunudur. Evrensel olarak, dünyada her yerde, her yaş ve cinsiyete karşı uygulanan bir insan hakkı ihlalidir. Kadına şiddet daha çok eşe yönelik ve erkeğin kadına uyguladığı şiddet biçiminden oluşmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kaynağında cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Ancak sorunun mahrem olarak algılanması nedeniyle konuyla ilgili yapılan çalışmalar hala sınırlı sayıdadır. Kadına yönelik şiddetin toplumun tüm kesimleri tarafından daha iyi irdelenmesi, anlaşılması ve çözüm için yapılması gerekenlerin ortaya konulabilmesi için çalışmaların yapılması önemlidir. Bu amaçla kampanyalar yapılmaktadır. Bu kampanyalar genellikle yaratıcılıktan uzak, şiddetin fiziksel şiddete indirildiği, ünlü isimlerin mor gözlü karakterleri canlandırdığı filmlerden, fotoğraflardan oluşmaktadır. Bu araştırmada son yılların geniş kitlelere ulaşan kadına yönelik şiddet kampanyaları incelenecek ve kadına yönelik şiddet üzerine çalışan paydaşların bu kampanyalar üzerine görüşlerine yer verilecektir. Araştırma, bu tartışma sonrasında da “ne olması gerektiği” sorusuna cevap arayacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: medya, kadın, mor göz, kampanya, kadına şiddet,

GİRİŞ

Konfüçyüs demiştir ki, "Kadınlar, çocukluklarında babalarına, yetişkinliklerinde kocalarına, yaşlılıklarında da oğullarına hizmet ve itaat etmek zorundadır." Bir cinsin, bir cinse hizmet ve itaat etmekle yükümlü olduğunu anlatan felsefenin kendisidir. Doğumundan ölümüne kadar hizmet ve itaat etmek zorundadır, bir kadın. Böyle bir kural, insan hak ve özgürlüklerine inanan, insanlık ve kadınlık onuru taşıyan her kadının ki eğer sistem tarafından beyni yıkanmamışsa, reddedeceği bir şeydir. Artık köydeki kadın da reddetmektedir, şehirdeki kadında. Ama hizmette ve itaatte kusur edenler şiddete uğramaktadır. Devletin çizdiği kıyafet sınırları dışına çıkanlar tecavüze uğramaktadır. "Tecavüze uğramamışsan bile, çocuk doğur!" gibi politikaları topluma enjekte etmek, diğer erkeklerde kopya etkisi yaratmaktadır. Kadınlar direndikçe, şiddete maruz kalmaktadır. Şu anda Türkiye'de günde en az beş kadın öldürülmektedir. Bu cinayetlerin artışında, kadınların buna direnişinin çok önemli payı bulunmaktadır. Boşanmak istediği için, çalışmak istediği için, dilediği gibi giyinmek istediği için, cep telefonu çaldığı ve açmadığı yada açtığı için veya kocası rüyasında karısını gördüğü için hayatını kaybeden kadınlarla dolu bir ülkede yaşamaktayız. Kadın, her bir hakkı için çalışma, giyinme, okuma hayatını bedel olarak ortaya sürmek zorundadır. Sürdürmektedir ve bazen de kaybetmektedir.

Kadına yönelik şiddetin, toplumu yaralayıp, zayıflattığına, aile birliğini zedeleyip anne ve çocuk sağlığını bozduğuna, son derece önemli halk sağlığı sorunu olduğuna, katı töre, gelenek gibi hiçbir gerekçeyle asla meşrulaştırılmayacağına inanmaktayım. Kadınlar bu toplumun yarısını oluşturan erkeklerle aynı haklara sahip bireylerdir.

İnsanlar sadece savaş olduğunda birbirlerine şiddet uygulamamaktadırlar. Durum, tam tersine, eğer savaş olmadığında dünyanın barış içinde yaşadığını düşünürsek yanılırız. Kadınlarımız ve çocuk yaşındaki genç kızlarımız evlerde, sokaklarda, okullarda ve iş yerlerinde sık sık şiddetin her türüsüne maruz kalmaktadır ve bu da savaşın hala devam ettiğini göstermektedir ve durdurulması gerekmektedir. Tarihteki bulgular

kadınlara yönelik şiddet içerikli davranışların bütün ırk, kültür, din, ulus ve ideolojilerdeki erkekler tarafından yapıldığını göstermektedir. Kadınlar, insan olarak değil sadece bir nesne olarak görülmektedir ve savaşın hatırası olarak savaşan erkeklere bir ödüdür. Bu da her türlü şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Tüm bunlar sadece geçmişte yaşananlara örnek olarak değildir, ileride de yaşanacaklar için de bir örnektir. Diğer bir deyişle, şiddet babadan oğula geçmektedir ve mağduriyet de anneden kıza geçmektedir. Şiddet ise, nesilden nesile taşınmaktadır. Eğer erkek çocuk, babasının annesine vurduğunu görürse, ileride de evlendiğinde kendi eşine aynı şekilde davranacaktır. Bir kız çocuğu da annesinin şiddete maruz kaldığını ve annesinin de sesini çıkartmadığını gördüğünde ileride eşi kendisine şiddet uygularsa sesini çıkartmayacaktır. Çünkü, hem erkek çocuk, hem de kız çocuk şiddeti normalleştirecek ve meşru olduğunu düşüneceklerdir.

Şiddeti görünür kılmaya çalışmak önemlidir. Bunun için ilk zorluklardan biri bu konuyu kamusal olarak dillendirmenin yolunu bulmaktır. Kampanyalar eğer doğru kullanılırsa bu iş için en ideal yöntemlerden biridir. Kampanyalar denildiğinde akla “sorumluluk” kavramı gelmesi gerekirken, kadına yönelik şiddet kampanyaları denildiğinde nedense herkesin aklına “mor göz” gelmektedir. Mor gözün, daha çarpıcı, daha anlaşılır, daha herkese hitap eden olduğu düşünülmektedir. Ama bir yandan da şiddeti normalleştirme ve ticarileştirme yönü bulunmaktadır. Şiddet insan hakları ihlalidir. 8 Mart 2012 tarihine kadar, anayasada şiddet, 4320 sayılı kanunla yürürlükteydi, yani, 4320 sayılı AİLENİN KORUMASINA DAİR YASA aile içi şiddetten korunma amacı taşımaktaydı. Bu yasaya göre şiddet uygulayan kişi evden uzaklaştırılmaktaydı. 4320 SAYILI YASA kadınları yalnızca eşlerinden gelen şiddete karşı korumakla kalmıyor, aynı çatı altında yaşayan ve şiddet uygulayan diğer bireylere karşı, örneğin kayınpeder, kayınbirader yada şiddet uygulayan kişilere karşı da koruyordu. Aynı çatı altında yaşayan çocuklar da bu yasanın koruması altında idi. Bu kanunda asıl amaç, önemli olan adından da anlaşılacağı gibi “aile” yi korumaktı. Yasada ailenin korunmasından bahsetmektedir. Ama ailede sadece kadın ve çocuk şiddet

görmektedir. Güçsüz olan kadındır, çocuktur. 8 Mart 2012 tarihinden sonra ise, 6284 sayılı AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE dair kanun yürürlüğe girdi. Bu kanunun amacı ise, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Aslında bu kanunda da sorunlar bulunmaktadır. Bu sefer de “aileyi koruma ve kadına şiddet” diye geçmektedir. Yani sadece kadını korumak adına hiçbir madde bulunmamaktadır. Aynı zamanda, 6284 ile kadınlar, devletten koruma talep edebilmesine olanak sağlıyor ama yeterli önlem alınmadığı için pek uygulanamamaktadır. Feministler, yasaları isimlerine itiraz ettikleri için isimleriyle değil, numaralarıyla anmaktadırlar. Bugün hâlâ birçok kadının yaşamını anayasal haklar yada Medeni Kanun değil, toplumsal ve dini gelenekler şekillendirmekte, ama bir yandan da artık bu durumu değiştirme talebi ve kararlılığı güçlü bir biçimde kendini hissettirmektedir.

Kampanyalar her ne kadar sosyal sorumluluk projeleri olarak duyurulsa da, kampanya sahipleri tarafından bir tiraj hesabı yapılmaktadır. Kampanyaların amacı, devlet kurumlarının kadına yönelik şiddeti ciddiye almaları için baskı oluşturulmak olmalıdır. Kadına karşı şiddetin kamuoyunda “çözülmesi gereken bir sorun” olarak algılanmasına katkıda bulunmaktadır bu sorunun yalnızca “kadınların” ve “kadın kuruluşlarının” medyaya ve bireylere bu konudaki sorumlulukları hatırlatılmak olmalıdır.

SAHA ARAŞTIRMASI ve METODOLOJİ

Araştırma için, kadına yönelik şiddet kampanyaları arasından gündeme gelen - “8’de 8 Sen Ben Olabilirdim” sloganıyla gündeme gelen 8 ünlü kadının eşleri tarafından öldürülen 8 kadının makyajının yapıldığı kampanya, Suudi Arabistan’daki ilk kadına şiddete hayır kampanyası, 1 Milyar Kadın Dans Ediyor kampanyası, Hürriyet, Aile İçi Şiddete Son Kampanyası, “Kadına yönelik şiddet bir insanlık ayıbıdır, bu ayıba ortak olma”, eco bella kadınlar günü için hazırladığı video, kadına şiddet erkeklikse, biz erkek değiliz inisiyatifi, Mor Çatı’nın “özgürlüğümü yaşamak istiyorum şiddeti değil” – kullandığım videolar, kampanyalar arasında bulunmaktadır. Bu kampanyaları, toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddetin temsili açısından inceleyeceğim.

Tez aşamasında, beş adet sivil toplum kuruluşu ile görüştim. Bunların dört tanesiyle en az 1 saat süren derinlemesine mülakat çalışması yaptım. Bir grup ile de farklı şehirlerde (Muş – İstanbul) olduğumuz için e posta yoluyla görüşebildim. Görüştüğüm kuruluşlar, Mor Çatı, Filmmor, KADAV, Muş Kadın Dayanışma MUKADDER. Sosyalist Feminist Kolektif.

Kadın hareketinde 1987 yılının ayrı bir önemi var. Türkiye’de kadınların erkek şiddetine karşı ilk başkaldırısı bir grup feminist tarafından bu yıl içinde örgütlendiler. Çankırı’da bir yargıç, “kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek gerekir” diyerek bir kadının boşanma talebini reddetmişti. Bu karar bir dizi eylemin de başlangıcı olmuştur. “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması” adı altında Türkiye’de egemen zihniyeti derinden sarsan eylemler gündeme getirilmiştir. Aynı yıl Cağaloğlu’nda “Geçici Modern Kadın Müzesi” açılmıştır ve kadın tanıklıklarına dayalı, kolektif olarak hazırlanan "Bağır! Herkes Duysun!" kitabı yayımlanmıştır. Kampanya sürecinde ortaya çıkan tanıklar; karşılaştığı şiddet nedeniyle hukukî ve tıbbî destek ile barınağa ihtiyaç duyan kadınların çokluğu dayanışma ağlarının oluşturulmasını gerekli kılmıştır. 1989 yılı Ocak ayında şiddete maruz kalan kadınların hukukî ve pratik destek alabilecekleri bir telefon ağı oluşturulmuştur. Aynı yıl “Mor

İğne” kampanyası, 1990'da “Bedenimiz Bizimdir” kampanyası yapılmıştır. Bir süre sonra dayanışma ağlarının da yetmediği anlaşılmış ve aile içindeki şiddete karşı mücadeleyi yaygınlaştırmak amacıyla 1990'da “Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı” kurulmuştur.

Tez aşamasında görüşme yaptığım sivil toplum kuruluşu gönüllülerinden biri, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'ndan Selime Büyükgöze idi. Selime, şiddetin ne ifade ettiğinden tutun, erkek şiddeti tartışmalarına, mor gözden, kampanyalara kadar pek çok konuda bana yardımcı oldu. Mor Çatı'nın neler yaptığından, yapıyor olduğundan, yapmak istediklerinden bahsetti, kadınların neler istediklerinden, nelere ihtiyaçları olduğundan bahsetti.

Kadınların sinema ve medyaya katılımını, bu alanda kendilerini ifade edebilme, iletişim ve üretim alanını, olanaklarını ve güçlerini artırmak önemlidir. Kadınların cinsiyetçi olmayan temsil ve deneyimlerini yaygınlaştırmak, sinemada, medyada ve nihayet her alanda cinsiyetçiliğin, şiddet ve ayrımcılığın olmadığı bir yaşam düşünüyor, Filmmor. MEDİZ, Kadınların Medya İzleme Grubu'nda, kadın örgütleriyle birlikte sürdürülen çeşitli kampanya ve platformlarda emek vermektedir. Türkiye ve Türkiye dışında kadın filmleri haftaları, sergiler, özel programlar gibi etkinliklerle kadınların ürün, düşünce ve düşlerini yaygınlaştırmayı, paylaşmayı sürdürmektedir.

Filmmor ekibinden Galatasaray Üniversitesi Öğretim Görevlisi Doç. Dr Hülya Uğur Tanrıöver, tezimin gidişatı açısından, şiddet kampanyalarına ve kampanyalarda mor göz kullanımından bahsettik. Görüştüğümüz gün, o gün gerçekleşen ve kendisinin de katıldığı bir kampanya esnasında yaşadığı ufak anektodu da benimle paylaştı, ben de tezimin ilerleyen kısımlarında paylaşacağım.

Görüşme talebinde bulunduğum bir diğer kuruluş da, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) idi. 17 Ağustos 1999 depreminin ardından, deprem bölgesindeki kadınlarla dayanışmak amacıyla bir araya gelen bir kadın grubu tarafından kurulmuş ve devam etmiştir. Kadınlara her şekilde

yardım etmeyi amaçlayan kurumlardan birisidir. Kendileriyle görüşme talebi istediğimde beni feminist yazar Hazal Halavut'a yönlendirdiler. Mesele Dergisi'nde yazıları bulunmakta, kendisiyle görüştüğümde kadın dizileri üzerine araştırmalar yapıyordu.

Muş Kadın Derneği, MUKADDER. Derneğin amacı kadına karşı şiddetin önüne geçmek, kadının iş hayatına katılımını sağlamak, sosyal ve ekonomik alanda gelişimine katkıda bulunmaktır. Amaçları, kadınların, ekonomik, sosyal, kültürel, bireysel, toplumsal, politik, yasal, anlamda güçlenmelerine katkıda bulunmak, geliştirmektir. Öncelikleri, kadınların eğitim seviyelerinin ve bilinç düzeylerinin artırılarak kadınların özgüvenlerinin artmasına katkı sağlamaktır. Derneğin kurucu üyeleri ve üyelerinin tamamı kadınlardan oluşmaktadır. Dernek Muş'ta kadın alanında çalışmalarda öncülük etmektedir. Kentteki STK'nın kadın sorunlarına karşı duyarlı olmaları, kadınlarla diyalogların kurulmasına ciddi katkıları olmuştur. 227 kadına bilgisayar kursları verilmiştir. Muş'un ve Bitlis'in merkez ve bazı köylerinde meme kanseri eğitimleri yapılmıştır. 6 ülkeden kadın dernekleriyle Muş'ta kadına yönelik şiddet konusunda çalışmalar yürütülmüştür. Yürütmekte oldukları " Kadınlara Ücretsiz Fitness Salonu ve Spor Kursları" projelerinde 790 kadına ulaşılmıştır. Spora gelen kadınlara kadın hakları, meme kanseri, kadına yönelik şiddet ve şiddete karşı hakları gibi eğitim seminerler de verilmektedir.

Derneğin Muş'ta olması ve İstanbul'da herhangi bir şubesi olmaması nedeniyle, kendileriyle derinlemesine mülakat yapamadım. Bu sebeple, kendilerine e posta yoluyla ulaştım ve ellerinden geldiği kadar sorularımı yanıtlayarak bana yardımcı oldular.

Kendi içlerinde bir cümbüşü andıran bir çeşitliliği barındırmaktadır. Her şeyden önce, kolektif üyesi kadınların yaşları son derece geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Aralarında öğrenciler de bulunmaktadır, emekliler de. Ayrıca, uğraşları ve meslekleri açısından da büyük bir çeşitlilik sergilemektedir grup. Avukat, öğretmen, hemşire, ev kadını, sinemacı, sendikacı, televizyoncu yuz. Kimi yoga dersi vermektedir, kimi tez yazmaktadır, kimi de takı yapmaktadır, kimi de yazı yazmaktadır. Politik

geçmişleri ve deneyimleri de birbirinden çok farklıdır. İçlerinde, daha önce çeşitli feminist gruplarda yer almış olanlar da vardır, sol örgütlerden gelenler de, sendikacılar da vardır, meslek yada öğrenci örgütlerinden gelenler de. Ama belki de en önemlisi, daha önce hiçbir örgütlü faaliyette yer almamış kadınların olmasıdır grupta. Ve nihayet, Türkiye'nin çeşitli kentlerinde yaşamaktadır. Çoğu İstanbulluyuz, ama içlerinde Adana, Ankara, Eskişehir, İzmir, Samsun'dan da kadınlar vardır Sosyalist Feminist Kolektif'in.

Kendilerine, google group e postaları yoluyla ulaştım, etkinliklerinden haberdar olmam için sürekli e posta alıyordum gruptan ve görüşmek istediğimi söyledim. Feminist Milliyet Gazetesi yazarı Damla Yur benimle iletişime geçti ve yardımcı olabileceğini söyledi. Bana kendi yaptığı röportajları, yazıları ve makaleleri de gönderdi aynı zamanda, tezim için çok yardımcı oldu.

Tezimin üç amacı bulunmaktadır. Var olanın, yani kampanyaların incelenmesi, bunun şiddet üzerine çalışan kişilerle değerlendirilmesi ve "ne yapılabilir?" sorusuna cevap aramak.

ŞİDDET

Araştırmaya başlarken öncelikle şiddeti kavramsal ve teorik çerçevenin çizilmesi ve bu çerçeveden izlemek gerekmektedir. Şiddet, hayatımızın her yerinde bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ve zaman geçtikçe büyüyen, engel olunamayan şekilde birçok insanın hayatını, fiziksel, ruhsal sağlığını, huzurunu etkilemekte ve etkilemeye de devam etmektedir. Tehlikenin büyüklüğünü anlayabilmek adına, Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yaptığı araştırmada, senede 1,6 milyondan fazla insan şiddet yüzünden hayatlarını kaybettiğinden bahsetmek gerekmektedir. Şiddetin bu kadar yaygın olması yaşamın kaçınılmaz bir parçasıymış gibi sessiz bir kabulü de beraberinde getirmektedir. Şiddet görmezden gelinmektedir. Bunun önemli sebeplerinden biri de "şiddet" kavramının ne olduğuna ilişkin kesin bir tanım olmamasıdır. Çünkü, insanlar, şiddeti yalnızca fiziksel ve cinsel şiddet olarak görmektedir. Psikolojik, ekonomik şiddeti görmezden gelmektedirler. Hatta belki de böyle şiddet çeşitleri olduğunu bilmiyor bile olabilmektedirler. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında araştırma yapmıştır ve bu araştırmaya göre şiddet, "fiziksel gücün amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba yada topluluğa karşı fiziksel zararlar sonuçlanma ihtimalinin artırmasına neden olması demektir. Aynı zamanda, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına yada yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde yada gerçekten kullanılması" dır (Dünya Dünya Sağlık Örgütü, 2002; 4). Yani, şiddet insanların yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal, psikolojik baskı altına alınmasına sebep olan her türlü davranış, yaklaşımdır (Öztunalı ve Kayır, 1998: 25).

Şiddet; cinayet, işkence, darbe, savaş, baskı, suçluluk, terörizm tüm kavramları kapsayan eylemlerden oluşmaktadır. Sözlük anlamıyla şiddeti açıklayacak olursak, bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak, duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim göstermek, bir şeyin karşı konulmaz gücü ve bir eylemin hoyrat yapısı olarak tanımlanmaktadır. (Polat, 2001; 8)

Şiddet terimi bir yanda yapılan eylemlerdir, diğer yanda da, gücün, duygunun veya bir doğa unsurunun varoluş üslubunu belirlemektedir. İlk

anlamıyla şiddet, huzur karşıtıdır. Onu bozar veya tartışmaya yol açmaktadır. İkinci anlamda ise ölçüleri aşan ve kuralları çiğneyen kaba bir güç anlamında kullanılmaktadır.

Şiddet denildiğinde aklımıza ilk gelen anlam “güç” olmaktadır. Bu yüzden şiddet denildiğinde ilk olarak anlaşılan bir bedensel davranışlar ve eylemler dizisi olmaktadır. Şiddet denildiğinde genellikle ilk akla gelen, vurma ve kötü davranma eylemi olmaktadır. Bu yüzden her zaman, her şekilde iz bırakmaktadır.

Aslında şiddet eylemi, güçsüzlüğün simgesidir. Çünkü, kendisini ifade edemeyen, sözcüklerle anlaşılamayan biri otomatik olarak şiddete başvurur. Günlük yaşamda insanların en ufak bir olayda birbirleriyle kavga etmeye başlamasında, konuşmayı, iletişim kurmayı becerememeleri, sözcük dağarcığının yetersiz olması, sözcükleri etkili şekilde kullanamaması şiddete açık davetiye çıkarmaktadır. Çünkü şiddetin, günlük yaşamımızdaki yaygın kullanımı belki de temeli iletişim kurma becerisinin sınırlılığında yada başka söylemle iletişimsizlikte yatmaktadır.

Güç ilişkileri eşitsizdir ve bu sebeple de iktidar durumu ortaya çıkmaktadır. İktidar her yerdedir ve tüm ilişkilerde üretilmektedir. Foucault (2003: 99), iktidarın eşit olmayan ve devingen ilişkilerde ortaya çıkmakta olduğunu ve işlerlik kazandığını işaret etmektedir. Cinsiyet farklılığının varlığını benimseyen erkek egemen toplumsal ilişkilerde, “öteki”¹ olarak nitelendirilen, toplumsal değiş tokuştan, olanaklarından dışlanan kadın, ilişkilerinde zarar gören taraf olmaktadır. (Toffler 1990: 14)

İnceoğlu ve Kar’a göre, (2010; 17) şiddet, iktidarın bir çeşit aracıdır. Bir beden üzerinde uygulanıldığında zorlamakta, işkence uygulamakta, tahrip etmekte veya her şeye kapıyı kapatmaktadır. Toffler’a göre (1990; 14), gücün anlamı, şiddet, zenginlik ve bilgi kullanılarak diğerlerinin istenen biçimde davranmasını sağlamaktır. Yani, sömüren tarafın istekleri doğrultusunda, sömürülene baskı, şiddet uygulanarak, isteği dışında kimi davranışları gerçekleştirmesini zorla sağlamaktır.

¹ İnceoğlu, Yasemin ve Kar, Altan (2010) “Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni”, sayfa 15-20 Ayrıntı yay

Şiddetin çok fazla tanımları bulunmaktadır. Bunların bazıları da hukuksal tanımlardır. Günlük kullanımdaki anlamların sayıca çeşitliliğine karşın hukukça önerilen tanımlar çok kesindir. Medeni hukukta, şiddet, bir insanın istemi üzerinde, onu geri adım atmaya zorlayacak baskı uygulaması olarak geçmektedir. Bedensel saldırı olarak ise şiddet kolaylıkla tanımlanabilmektedir. Kuralların çiğnenmesi bağlamında ise hemen hemen her şey şiddet olarak algılanabilmektedir.

Sosyolog H. L. Nieburg'a göre şiddet, "Kişileri yaralamaya veya malları yok etmeye yönelik doğrudan veya dolaylı eylem" olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2001: 6). H. D. Graham ve T. R. Gurr ise, şiddeti, "insanı yaralamaya, mala zarar vermeye yönelik davranış" olarak tanımlamaktadırlar. Bu durum, şiddet hareketinin kime karşı yapıldığı ve hareketi kimin başlattığı gibi kriterlere göre değişiklik göstermektedir. (Keleş ve Ünsal)

Eğer, karşılıklı ilişkilerde taraflardan biri diğerinin bedensel bütünlüğüne, ahlaki, moral, manevi bütünlüğüne veya mallarına, simgesel, sembolik, kültürel değerlerine zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet var diyebiliriz.

ŞİDDETİN NEDENLERİ

Şiddetin, insan psikolojisinde evrensel olarak varlığı kabul edilmektedir. Diğer evrensel dürtü de cinselliktir. Ve toplumda pek çok boyutta gözlemlenen bir olgudur. Sosyolojik olarak, şiddetin nedenlerinin dört temel grupta incelenmesi gerekmektedir. Bunları kültürel, yapısal, ilişkisel ve ekonomik etkenler olarak ayırabiliriz. (Polat, 2001: 10)

Kültürel nedenlere göre şiddet, toplumdaki bazı durumlarda ve belli şahıslara karşı kullanımının kabul gördüğünü ve bu çarpık yargının kuşaktan kuşağa aktarıldığı savunmaktadır.

Yapısal neden, yoksulluğun ve olanaksızlığın insanları kanuni olmayan yollardan isteklerine ulaşmaya ve şiddet kullanmaya ittiğini öne sürmektedir.

İlişkisel yaklaşım ise, şiddetin bir dizi tahriksel davranış ve sözler sonucunda ortaya çıktığı teorisini öne sürmektedir. Yani, buna göre eğer ortamda şiddete yönelik davranışlar varsa bunu gören diğer kişiler de bundan etkilenerek aynı davranışa yönelecektir.

Ekonomik yaklaşım, kişilerin şiddet sonucunda elde edeceklerinin kar ve zarar hesabını yaparak bu tür davranışlara yöneldiklerini öne sürmektedir. Bu tip yaklaşımlar daha çok alkol ve uyuşturucu bağımlılarında görülmektedir.

2003 Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu' a göre, "şiddet, kişisel ilişki ve toplum boyutunda karşılıklı etkileşim faktörlerinden sonuçlanmaktadır. Hiçbir faktör, niye bazı insanların şiddet içeren davranışlarda bulunduğunu veya niye bazı toplumların diğerlerinden daha çok şiddet yaşadığını açıklayamaz" şeklindedir. Bu sebeple, saldırganlık ve şiddeti incelemeye yönelik araştırmalar, saldırganlık ve şiddeti tanımlamada, sınıflamada ve boyutlarını belirlemede söz konusu davranış şekillerini ortaya koyan bireysel ve toplumsal etkenleri birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sağlıklı toplumsal koşullarda yetişen bireyler, çevrelerine daha uyumlu ve karşılaştıkları engelleri daha kolayca aşan bireyler olmaktadır. Zira engeller uyulması gereken kurallar niteliğinde algılanmaktadır.

Toplumsal yapıya uyum sürecini de kolaylaştırmaktadır. Ancak zaman zaman toplumsal koşullar, bireyin sağlıklı bir ruhsal yapı geliştirmesine engel oluşturacak olumsuz ortamlar yaratmaktadır. Doğasında zaten saldırganlık ve şiddete yönelik eğilimleri taşıyan birey, bu durumda, bilinçli ya da bilinçsizce ortaya çıkarmaktadır (Ayan, 2010: 45).

Şiddet denilince akla ilk gelenin fiziksel şiddet olduğundan bahsetmektedir, Ünsal. Ona göre, şiddetin dar tanımıyla yetinmek ve sadece fiziksel şiddete ağırlık vermek, bazı toplumsal gelişmelerin ve sistemlerin yol açtığı zararların göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. (Ünsal, 1996: 32) Bu yüzden, sadece fiziksel anlamda yaralanmaları değil, aynı zamanda bireylerin sindirilmesine, öfkelenmesine, duygusal, psikolojik baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki hareket, davranış olarak tanımlandığında tüm boyutlarıyla ortaya koyabilmek mümkün olacaktır.

AİLENİN TANIMI

Kadının yaşadıklarına geçmeden önce, ailenin tanımını yapmak daha mantıklı olacak herhalde. Çağlar boyunca farklı yaşam koşullarına göre değişmiştir tanımı. Çünkü Kocacık' ın (1997: 17) da belirttiği gibi, ailenin genel özellikleri, toplumdan topluma ve zamandan zamana değişiklik göstermektedir. Yani, ailenin özellikleri görecelidir. Bombardıman halinde, topluma, tek tip bir yaşam biçimi dayatılmaktadır. Başbakanın bir lafı var, "biz sizin askılı bluzlu kadınlarınıza karışıyor muyuz?" Birinin, "türbanlı kadınları", birinin "askılı bluzlu kadınları". Ama hep birilerinin kadınlarıdır. Bakış açısı hep böyledir. Mutlaka o kadınların sahipleri vardır. Onun için, "Kadının değil, ailenin korunması." Hep aile vurgusu öne çıkarılmaktadır. Aile Araştırma Kurumu ilk kurulduğunda, "geniş ve güçlü Türk ailesi" kampanyası yapılmıştır. Hedef, Türk-İslam sentezine uygun bir aile modelini teşvik etmektir.

Üç kuşak bir arada olması, geniş aile güzel bir şey, ama o geniş aile içindeki bireyler eşit hak ve özgürlüklere sahipse. Diğer taraftan iktidarı kullanamayan aile bireyleri için geniş aile, intihar sebebi bile olabilmektedir. Bir de tek bir aile modeli yoktur, bunu dayatmak saçmadır. Bugün dünyanın geldiği noktada, insanlar aynı cinsten olsalar da aile kurabilmektedir yada arkadaş toplulukları şeklinde yaşamayı seçmektedirler. Bu nedenle, farklı toplumsal yapılarda, yer ve zamanlarda farklı aile tanımlamalarına rastlanmaktadır.

Bu tanımlar, Gökçe'ye (1976: 46) göre, "aileyi sosyal hayatın ana şekillerinden biri olarak kabul etmekle beraber, onu sosyal bir birlik, sosyal bir grup, sosyal bir örgüt, bir topluluk, sosyal bir kurum ve hatta sosyal bir yapı şekli olarak ayrı kalıplar içinde değerlendirmektedir."

17. yy düşünürlerinden Hobbes, aileyi, otorite ilişkilerinden hareketle tanımlanmaya çalışmaktadır. Onun tanımlaması ataerkilliğe vurgu yapmaktadır. Devletçi bir zihniyetle "Kılıcın zoru olmadıkça ahitler sözlerden ibarettir ve insanı güvence altına almaya yetmez" (Hobbes, 1992: 127), demiştir. Bu şekilde düşünen Hobbes'un (1992: 171), aileyi, düzenli,

yasal ve özel kabul ettiğini, aile reisinin, yasaların izin verdiği ölçüde yönettiği toplumsal bir sistem olarak tanımladığını görmekteyiz.

Kültürel yapımız, erkeğe üstün kadına da düşük pozisyonda roller biçmiştir. Sürekli değişmeler karşısında kimi zaman toplumsal, aile içinde, bireysel düzeyde patlamaların yaşandığı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bu noktada aile içinde eşler arasındaki şiddet, meşrulaştırılan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır ve onu tam anlamıyla ortaya koyabilme girişimlerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Kadın – erkek statü farklılığına dayanan toplumsal değerlerimiz, yaş, cinsiyet ve iş üstünlüğünü erkeğe verince, kadın, şiddet ve cinsiyetler arası farklılaşmalarda karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal değerlerimize ilave olarak, aile içi şiddetin toplumsal boyutta da mahrem bir konu olarak algılanması, bu konuda kadına ve çocuğa yönelik yasal önlemlerin yeterince alınmamasının nedenini oluşturmaktadır.

Aileyi toplumsal bir birey olarak ele alan ve inceleyenlerden biri de 19. yy düşünürlerinden Comte'dur. Ona göre, "Yalnız ve tek başına olan insan bir soyutlamadır. Toplumsal birim ailedir. Ailede sosyal organizmanın özelliğini gösteren ilk davranışlar belirir. Aile en içten bir topluluk, bir birleşmedir, ama bir ortaklık değildir."(Gökberk, 1996: 470)

Giddens'a göre (2000), "Bir aile, akrabalık bağlarıyla doğrudan birbirine bağlanmış olan ve yetişkin üyelerinin çocukların bakımından sorumlu olduğu bir grup insandan oluşmaktadır." Aileyi akrabalık ilişkilerinin bir parçası olarak tanımlayan Giddens'ın bu süreci evlilik yada kan bağına dayandığını görülmektedir.

Sonuç olarak aile; sevgi, neslin devamı ve sosyalleşme gibi fonksiyonları diğer tüm toplumsal kurumlardan daha iyi ve etkili bir biçimde gerçekleştirmektedir.

KADINA ŞİDDETTE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN ÖNEMİ

Kültürümüzde kadınlar ve erkekler daha doğdukları andan itibaren farklı şekilde karşılanmaktadır. Erkek çocuğun doğum müjdecisi bile farklı ödüllendirilmektedir. Erkek çocuk doğduğunda davul – zurna çalınmaktadır. Çünkü, soyu devam ettirecektir. Halbuki, kız çocuk doğmuşsa bir tevekkülle karşılanmaktadır. Kız çocuk, evlenecektir, evlendiği kişinin soyunu devam ettirecektir anlayışı yatmaktadır. Hatta, konu hakkında dilimize yerleşen sözler de bulunmaktadır. Örneğin, kalabalık bir ortamda sessizlik olduğunda “biri kız doğurdu” diye sözün ne anlama geldiğini bilmeden de olsa söyleyen kadın ve erkekler bulunmaktadır. Her ne kadar bu durumun, artık devam etmediği söylene de, ülkemizde hala bu zihniyette düşünen insanlar bulunmaktadır. Sırf kocası kızmasın, erkek çocuğu olsun diye sürekli hamile kalan kadınlar bulunmaktadır.

Çocukluk çağında da durum değişmemektedir. Kız çocuklar bir koruma altında büyütülmektedir. Erkek çocuklar ise, çok daha rahat yetişmektedirler. Yetişkin bireylerden cinsiyetlerine biçilen rol ve kalıplara uygun davranmaları beklenmektedir. Kızlar ve erkekler, hareket alanları farklı bir biçimde kısıtlanmış bir yaşam sürdürmektedirler. Örneğin, erişkin kız çocuklar mekansal sınırlama ve evden çıkışın engellenmesiyle çok sık karşılaşmaktadırlar. Örneğin, akşam ezanı okunmadan evde ol gibi. Erkek çocukları ise, evden dışarıda vakit geçirmeye ve bu vaktin mümkün olduğunca sınırlanmamasına alıştırmaktadırlar. Hatta eğer erkek çocuk evde oturursa, merak edilmektedir. Bu çağlarda ilk şiddet biçimleriyle karşılaşma başlamaktadır. Anne babadan dayak yemek çünkü, genellikle söylenen saatlerde evde olunmaz, beklenen davranışlara uyulmaz. Bu bir terbiye ve yola getirme aracı olarak düşünülmektedir. (İnceoğlu ve Kar, 2010; 29)

İnceoğlu ve Kar’a göre (2010: 30), cinsiyet rolleri, kadına ve erkeğe verilen değerler, kadın – erkek ilişkilerini tanımlamada ve anlamada çok önemlidir. Kadınlığın ve erkekliğin “görevleri” olarak bilinen şeyler, örneğin erkekler için sert, soğukkanlı, hükmedici olmak, kadınlar için

sıcakkanlı, yumuşak huylu, güler yüzlü, hamarat, düzenli, fedakar olmak, iki cinse yönelik tutumları ve davranışları belirlemektedir.

İnceoğlu ve Kar'a göre (2010: 37), kuşaklardan kuşaklara aktarılan, öğrenilen bu özellikler ilişkilerdeki beklentileri de oluşturmaktadır. Kız çocuklar, anne rolüne hazırlanmaktadır. Hatta kız çocuğuna genellikle büyüyünce ne olacaksın sorusu sorulur ve cevabı da neredeyse öğretilir, "kadın, anne, eş olacağım". Erkek çocuklar ise, baba rolüne hazırlayıcı bir sosyalleşmeden geçirilirken kimin kime tabi olacağı da öğretilmektedir. Yani, erkeğin kadından üstün olduğu, kadının karar verme yetisinin olmaması gerektiği, erkek ne derse kadının da onu yapmak zorunda olduğu gibi. Aile içi ilişkiler buna göre düzenlenmektedir. İlişkilerin ve iletişimin tıkandığı, durumlarda da şiddet uygulanmaktadır.

Kadınlık ve erkeklik rolleri çerçevesinde çok fazla iletişim tikanıklığı yaşanmaktadır ve bunun sonucunda da şiddet görülmektedir. Erkeklerin yargılayıcı, suçlayıcı, aşağılayıcı davranışları, öğretici ve kontrol edici olmaya çalışmaları, gerçekten dinlememeleri, saygı göstermemeleri de bir şiddet türüdür. Genellikle bu durum psikolojik şiddetle başlayıp, sırayla bütün çeşitlere sebep olmaktadır. Kadınların aile içi ilişkilerde "söz dinleyen, uysal, sessiz, yumuşak" tavırlarının dışında, kendilerinde görülmeye alışık olunmayan bir biçim kullanmaları da, "arabalarla oynaması, erkeğe karşı gelmesi, düşüncelerini söylemesi", sonu kolaylıkla şiddete varabilen bir sürece dönüşebilmektedir.

İnceoğlu ve Kar' a göre (2010: 38), kadınlar evliliklerinde, değişik şiddet biçimleriyle karşılaşmaktadırlar. Şiddeti ev içinde, sevdikleri erkeklerden görmeleri, kadınlar için çok büyük bir travmadır. Bu şiddetin amacı, kadınları tehdit etmek, onları korkutmak, sindirmek, kontrol etmektir. Kadınlar yetişme yılları boyunca değişik şiddetlerle karşılaşmışlardır ve sıkı bir denetim ve baskıyla büyümüşlerdir. Bu sebeple, evliliklerinde de şiddeti doğal karşılamaktadırlar. Evlerinde her zaman otoriter, sert bir erkek vardır ve onlarla yaşarken şiddete alışmışlardır. Kız çocukları büyürken sert ve şiddet uygulayan bir erkek modeli öğrenirken, erkek çocuklar da aynı modeli kendilerine uygun bir rol olarak

öğrenmişlerdir. Böylece evlilik sürecinde kadın ve erkek olmanın beklentilerine cevap verirken, davranışları içinde şiddet olağan bir unsur olarak kabul görmektedir. Bu durum da şiddeti meşrulaştırmaktan başka hiçbir şeye sebep olmamaktadır.

Lisans döneminde, bir dersimizde ziyarete gelen feminizm akımının öncü isimlerinden Avukat Hülya Gülbahar, toplumsal cinsiyet hakkında çok önemli noktalara değinmişti. “Türkiye’de çok önemli kadın hareketi var bir kere çok önemli bir nokta bu. Şöyle bir kurgu vardır, Mustafa Kemal 1923’te Cumhuriyet’in kuruluşunda kadın hakları oluşturdu, kadın devrimi gerçekleşti. Sanki birileri haklar verdi, kadınlar bir şey yapmadı diye ortaya çıkıyor ama bu doğru bir tablo değil. Bir devrimci kalkışı var. Cumhuriyet’in çok öncesinde çok ciddi bir kadın hareketliliği var. Toplumsal hareket ne kadar ciddiye kadınlarınki de o kadar ciddi. Kadınların mücadelesine önem vermemek kadar ayrımcı bir yaklaşım olamaz. İdeolojik saldırı olduğu için kadınlara kendisini çok yalnız, değersiz hissettiren bir saldırdır. Bu tür toplumsal sorunlarda, iktidar talep edilmeyen hiçbir şey vermez. Türkiye’nin ilk siyasi partisini kadınlar kurmaya çalıştı, Nezihe Muhittin başkanlığında, 8 ay oyaladılar, ondan sonra CHP’yi kurdular, kadınlara izin vermediler. Bu örnek bile kadınların siyasal haklar konusunda nasıl mücadele ettiğini Türkiye’de gösteriyor. Bu mücadeleyi kanuni dönemindeki kadınlarla ilgili fermanlar meselesine kadar götürebiliyoruz, kadınlar köle pazarında ticaret yapmayacak, kadınlar kahverengi manto giyecek, kadınlar büyük yakalı manto giymeyecek, vs gerçekten fermanların konuları bunlar. Her gelen padişah çıkartmak zorunda kalmış böyle fermanlar. Şirin Tekeli’nin yorumu da, demek ki kadınlar dinlemiyordu, çamaşırhane açmak yasak diye ferman çıkardıkları halde çamaşırhane açıyorsa kadınlar dinlemiyorlardı. Böyle bir mücadele tarihleri var kadınların. Haklar, bu mücadeleyle doğru bir önderlik, liderle birleştiğinde oluyor. Cumhuriyet’in kuruluşuna baktığımızda da eşitlik konusunda doğru bir önderlikle karşı karşıyayız. Ama mesele sadece önderlikten ibaret değil, mücadele dengesinden doğan bir şey. Kadınlar, siyasi parti kurulmasına izin verilmediği zaman vazgeçmiyorlar. Hemen iki ay sonra şimdi Türk Kadınlar Birliği diye tanıdığımız derneği kuruyorlar.

İlk amaçları da, siyasi haklarını kazanmaktı. İlk seçimlerde ne seçme ne de seçilme hakları var, ama sandıklara gidip, aday olacağız diyorlardı.”

ŞİDDET UYGULAYAN ERKEKLER

Kurbanların aksine, istismarcı erkeklerin, özgeçmişleri ve davranış kalıpları ile ilgili pek çok ortak özellikleri bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda, bütün istismarcı erkeklerin amacının, partnerini kontrol etmek, ona gücünü kanıtlamak ve kullandığı şiddet için partnerini suçladığı konusunda ortak görüş birliğine varılmaktadır.(Page, İnce: 2008: 86)

Ayten Zara Page ve Merve İnce'nin yaptığı "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme" yazısında, istismarcı erkeklerin görüldüklerinin aksine çok zayıf kolay yaralanabildiğini ve bağımlı olduklarını göstermektedir. Terk edilmekten, partnerini kaybetmekten çok korkmaktadırlar. Aşırı kıskançtırlar. Page ve İnce'ye göre (2008), istismarcı erkeklerin ev dışı yaşamlarındaki ilişkilerinde bir problemleri yokmuş gibi görünmesine rağmen, temel sosyal beceri eksiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Tabii bu durum, dışarıda sosyal olan, eğitim düzeyi yüksek erkek olmayacaktır diye de bir kural olmamaktadır. Bütün erkeklerin şiddet uygulama kapasiteleri bulunmaktadır.

Partnerlerine şiddet uygulayan erkeklerin, eşler arasında veya çocuklara karşı kaba kuvvet kullanılan ailelerden geldikleri düşünülmektedir (Polat, 2001: 25). Böyle bir ailede yetişmiş erkeklerin hepsi de sonuçta istismarcı olmamaktadır. Bazılarını kaba kuvvet kullanmaktan alıkoyan, diğerlerinin ise potansiyel istismarcılar olmalarını sağlayan yardımcı faktörlerin bilinmemesi asıl problemi oluşturmaktadır. Yani, babasının annesini dövdüğünü gören çocuk, ille büyüyünce eşini dövecek diye bir kaide hiçbir zaman bulunamamıştır. Aksine, başka bir çocuk da, babasının annesine şiddet uyguladığını gördüğünde, büyüyünce babası gibi olmak istememesi de olanak dahilindedir. Gelles, eğitimsiz ve düşük gelirli erkeklerin kaba kuvvet kullanmaya eğilimli olduklarını söylemiştir.

İstismarcı erkeklerin çoğu, ev dışı yaşamlarında başarılı, hoş giyimli, kibar insanlar olarak bilinmektedir (Page, İnce, 2008). Eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınlar, sık sık karşılarında iki ayrı insan varmış gibi hissettiklerini ifade etmektedirler. Yani, evden içeri adım atan erkek kurt kesilirken, evden dışarı adım atan erkek kuzu gibi olmaktadır.

Şiddet içeren birçok kişinin, her zaman, şiddet döngüsü içinde balayı fazı şeklinde olmasa da, romantik ve sevgi dolu ikinci bir tarafı vardır. Bu tür ilişki içerisindeki çiftler bazen çok derin ve özel bir bağları varmış gibi hissedebilmektedirler.

Hala birçok kişi tarafından kabul gören bir düşünce de, stresli durumların erkeklerin şiddet içeren davranışlarda bulunmalarına sebep olmasıdır. İşsizlik, maddi sıkıntılar, duygusal karışıklıklar gibi zor durumların aile içi şiddet için kolaylaştırıcı faktörler olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ama sadece stres bir erkeği istismarcı bir eşe döndüremez. Aynı problemleri yaşayan ama eşlerini dövmeyen binlerce erkeğin bu düşünce biçimi ile göz ardı edilmektedir. Aynı şekilde, sadece erkekler değil, kadınlar da stresli günler geçirebilmektedir, onlar neden eşlerine kendilerine davranıldığı gibi davranmıyorlar?

İnceoğlu ve Kar (2010: 42), şiddet göstererek, korkutarak sindirmek erkeklerin kendi yetişme yıllarında öğrendikleri bir davranış olduğunu ve bu nedenle de şiddet göstermek bir huy değil, öğrenilen bir davranış olduğundan bahsetmektedirler. Ev içinde babalarının şiddet uyguladığını gören erkekler, bunu diğerlerine istediklerini yaptırabilmelerinin bir yolu olarak öğrenmekte ve uygulamaktadırlar. Güçlü olanın olmayana istediğini yapabildiğini görmekte ve bunu bir davranış biçimi olarak benimsemektedirler. Erkekler bunu, kadınları yönlendirmek, terbiye etmek, onlara doğru yolu göstermek gibi amaçlarla yaptıklarını iddia etmektedirler.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Michaud'un (1991), "şiddet huzur karşıtıdır" sözü her şeyin özeti gibidir. Şiddet, özelde bireyi içerse de, genel anlamda hangi toplum için olursa olsun huzur bozucu bir unsur olmaktadır. "Güç", "iktidar" gibi kavramlar olduğu sürece de şiddet olacaktır, insanların huzuru bozulacaktır. Oskay (1996), şiddetin insanın insan ile ilişkisinden önce, insanın doğa ile ilişkisinde görüldüğünden bahsetmektedir. Doğada önce basit araç gereçlerin kullanılmasıyla hayvanlarla aynı çerçevede olduğundan, zaman geçtikçe de araç gereçler geliştikçe insanın üstünlük kazandığından bahsetmektedir.

Şiddetin tanımı yapmak gerekirse, Michaud'a göre (1991), "bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim" şeklinde tanımlanabilmektedir.

Yaptığım görüşmeler sırasında karşıma çıkan en önemli noktalardan biri, feminist terminoloji idi. Feminist terminoloji, kadınların "biz de varız" dediği, "görmezden gelemezsiniz" dediği, kadınların, sadece kadın oldukları için dışlandıkları zamanlarda kendilerini korumak, savunmak amaçlı ortaya çıkan bir terminolojidir. Görüştüğüm sivil toplum kuruluşları gönüllüleri, özellikle bu terminolojinin çok önemli olduğundan bahsetmektedir. Mesela, Sosyalist Feminist Kolektiften, gazeteci Damla Yur'un yaptığı bir röportajda, feminist terminolojiyle ilgili nokta öne çıkmaktadır. Neden "kadın şiddeti"? "Aile içi şiddet" denilmemesindeki sebep nedir? soruyu sormuş, yanıtı da benim Mor Çatı gönüllüsü Selime Büyükgöze ile yaptığım derinlemesine görüşmede de özellikle üzerine bastığı en çarpıcı noktalardan biri olmuştur. "2004 yılında, Türk Ceza Kanunu'nun ve Medeni Kanun geniş çaplı revize edildiği süreçte feminist avukatlar devlete, bunlar "töre" değil, "namus" cinayetidir diye baskı yapmaya çalışılmıştır. Çünkü, töre cinayeti diyerek kadınların, sadece belli bir bölgede öldürüldüğüne ve özellikle Kürtlerde böyle bir kültürün olduğuna gönderme yapıyordu. Ancak, Türkiye'nin her yerinde kadınlar öldürülmekte ve bunun dindar, demokrat, muhafazakâr, okumuş, okumamış, zengin, fakir, Kürt, Türk gibi

bir ayrımı yoktur. Bir yerde töre deniyor, başka bir yerde kıskançlık. Türkiye'nin her yerinde, her sosyal sınıftan kadın, kadın olduğu için öldürülmektedir. Ama bütün itirazlara rağmen yasal düzenlemede "töre cinayeti" olarak geçmektedir. Şimdi ise, "namus cinayeti" nden "kadın cinayeti" ne geçildi, Çünkü kadınlar sadece namus adına öldürülmemektedir. Sayısız sebepten öldürülmektedirler. Ve de çok rahat öldürülmektedir. "Çılgınca aşıkta, o yüzden öldürdü", "cinnet geçirdi öyle öldürdü", gibi medyada geçen tanımlamalar katili mağdur göstermeye yaramakta. Katiller medyada adeta mağdur olarak gösterilmektedir ve öldürülen kadından hesap sorulmaktadır. Halbuki, yirmi üç bıçak darbesiyle öldürmüş, adam kadının üstüne tüm şarjörü boşaltmıştır. Yani bu cinayetler bir kontrolsüzlük anında değil tersine hesaplanarak planlanarak işlenmiş olması gerek. Kayıt tutulmasına ihtiyacımız var çünkü ne devletin elinde ne de bizim elimizde veri yok. Ama günde en az üç kadının öldürülmesi resmi veridir. Bir de kayıtlara geçmeyenler bulunmaktadır. Örneğin kadın intiharlarının hepsi intihar mı yoksa aralarında cinayetler de var mı? Birçok şüpheli kadın ölümü intihar olarak kayda geçiyor. Dolayısıyla, bu sayı aslında daha da yüksektir" demiştir.

Selime Büyükgöze'ye göre ise, "biz feministler, kadına yönelik erkek şiddeti olarak tanımlıyoruz, şiddeti. "Aile içi" yerine de "ev içi" şiddet demeyi tercih ediyoruz. Erkek şiddeti önemli, çünkü, genel kavramlar yaptığımızda, şiddetin kimden geldiğini görünmez kılmış oluyoruz. O yüzden "erkek şiddeti" deme meselesini önemli buluyoruz." Sonuç olarak bunun adı "kadın cinayeti", "erkek şiddeti", "erkeğin kadına uyguladığı şiddet" tir."

Terminolojide Selime Büyükgöze'nin bahsettiği bir diğer nokta da, "namus, töre cinayetleri demiyoruz, kadın cinayetleri diyoruz. Nükhet Sirman bir makalesinde, "batıda oluyorsa aşk cinayeti, doğuda oluyorsa töre, namus cinayeti" demiştir. Türkiye'de uzunca bir süre namus, töre cinayeti denildi, çünkü sadece Kürtlerin yaptığı bir şeydi. Aynı şekilde Avrupa'da da böyle bir durum var, namus denilen şey, oradaki göçmenlerin yaşadığı şey, üzerinden anlatı kuruyorlar" demiştir.

Kadına yönelik şiddet anlatılırken genellikle “güç” ve “iktidar” kavramları ile ele alınmaktadır ve bunu, kavramlar olduğu sürece de “şiddet” in hiçbir zaman bitmeyeceğini, devam edeceği anlamı çıkarılmaktadır. Erkek egemen yapı çerçevesinde değerlendirilecek olursa, Onur İnce (2008), erkeğin toplumsallaşma sürecinde iktidar ve egemenlik isteğinin körüklendiğinden bahsetmektedir. Bu süreçte, ortaya çıkan güç ve iktidara yönelik, şiddetle karşı karşıya kalan kadın, erkeğin üstünlüğünü onaylayacak konum içine sokulmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler’ in “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi” ndeki tanım çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu bildiriye göre, kadına yönelik şiddet, “cinsiyete dayalı olarak hem özel hem de kamusal yaşamda meydana gelen ve kadınlarda fiziksel, cinsel, psikolojik bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran ya da bu sonucu doğurmaya yönelik her türlü davranış, tehdit, baskı ya da özgürlüğün keyfi bir biçimde engellenmesidir”. Yetim ve Şahin (2008), bunun kökenlerinin binlerce yıl öncesine indirilebileceğini söylemektedirler. Arkeologlar tarafından bulunan erkek mumyaların kemiklerinde %9 - %20 kırığa rastlanmaktadır, kadın mumyalarda bu oran %30 - %50 arasında olmaktadır. Kırıkların kafada olması, bunun savaştan çok bireysel şiddete bağlı olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Eğer savaşta olsaydı, kafada olması çok nadir görülebilmektedir. Günümüzde ise, değişen bir şey yoktur; kadına şiddet farklı görünümünde yine vardır.

Kadına yönelik şiddet, bir insan hakları ihlalidir. Bunun temelinde, kadına karşı ayrımcılık yatmaktadır. Ayrımcılık her ortamda farklılık gösterse de, görülmediği yer yoktur. Başka bir deyişle, global bir özellik göstermektedir.

Yetim ve Melih’e göre (2008: 49), şiddet, kadının canı, sağlığı, bedensel bütünlüğü yada bireysel özgürlüğüne bir tehdit söz konusu olmaktadır. Başta ölüm olmak üzere, yaralama, tecavüz, tokat atmak, tekmelemek, sürüklemek, işkence yapmak olabilmektedir. Esas amaç ise, kontrol ve gücün kadına hissettirilmesidir.

Suğur (2009) ve Yetim ve Melih'e göre (2008: 49), "psikolojik şiddet" de ise, duyguların, kadına baskı uygulayabilmek amacıyla istismar edilmesi, yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Amaç ise, kadının kendisini güçsüz, yeteneksiz, yetersiz ve zayıf hissetmesine sebep olmaktır. Aslında, tüm şiddet türleri, bir şekilde psikolojik şiddeti içermektedir. Psikolojik şiddet, sözel ya da sözsüz her türlü biçimde kendini göstermektedir. Sevgi, şefkat ve ilgiyi esirgemek, değer verilen inançları aşağılamak, inandığı şeylerin tam tersine yapmaya zorlamak, evden kovmak, kendisinden ayrılmakla tehdit etmek, çok ağır hakaretler ve sözler söylemek, kadını küçük düşürücü lakaplar takmak, olumsuz bir şekilde eleştirmek, gibi olmaktadır.

"Ekonomik şiddet" de ise, güçlü konumda olan bir bireyin, genellikle erkeğin, kadın üzerinde yaptırım ve kontrol aracı olarak kullanmasıdır. Burada amaç, kadını ekonomik olarak aciz bırakmak, erkeğe muhtaç duruma düşmesini sağlamaktır. Bu şiddet türü, kadına, para vermemek veya çok kısıtlı para verip, paranın yetmeyeceği şeyler istemek, çalışmasına engel olmak ya da zorla çalıştırmak, çalışan kadının parasına el koymak, evin giderleriyle ilgilenmemektir (Yetim ve Melih, 2008; 49).

"Cinsel şiddet", bir kişiye kadına yönelik kendi isteği ve iradesi dışında cinselliğin bir baskı, tehdit ve sindirme aracı olarak kullanılmaya zorlanması olarak ifade edilebilmektedir. Taciz etmek, cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz etmek, fuhuşa zorlamak, küçük yaşta evlenmeye zorlamak, başka kadınlara ilgi göstermek, kadını aldatmak davranışlarını kapsamaktadır. Erkek, kadını genellikle cinsel bir obje olarak görmektedir. Bu durumda egemen toplumsal yapının önemli bir rolü bulunmaktadır (Yetim ve Melih; 2008: 49).

Kültürel anlamda, toplumsal yapıya bakıldığında ailede kadına yönelik şiddet içselleştirilmektedir. Toplumdaki kültürel norm ve değerler, ailede erkeğin kadına uyguladığı şiddeti meşrulaştırmaktadır. Bu durumu açıklayan pek çok söz bulunmaktadır. Örneğin, "kol kırılır yen içinde kalır", "karı – koca arasına girilmez", "kocadır, döver de sever de". İnsanların bu mantığı şiddetin aile içinde yeniden üretilmesine, sürekliliğine ve

meşrulaşmasına neden olmaktadır.” (Güven, 2010; Suğur, 2009: 156). Çünkü eğer bu sözlerin arkasında durulmaya devam edilirse daha pek çok erkek, kadına şiddet uygulamaya devam edecektir; daha pek çok kadın da erkeğin kendisine uyguladığı şiddeti sevgi gösterisi olarak kabul etmeye devam edecektir.

Kadına şiddet, bugüne kadar birçok farklı isim altında tanımlanmış olmasına rağmen, hepsinin de üstünde durduğu temel görüş aynıdır. Toplumun en küçük birimini oluşturan bir ikili ilişki içinde, eşlerden birinin diğerine zarar verecek davranışlarda bulunması olarak tanımlanmaktadır. Kadına şiddet, sadece fiziksel hırpalama ile sınırlı tutulmamaktadır. Forward istismarı,² bir kişiyi kontrol etmek ve boyunduruk altına almak amaçlı, aşağılayıcı her türlü sözlü ve fiziksel saldırı olarak açıklanmaktadır. Yani, eşlerden birinin diğerine uyguladığı sistematik şiddet olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca sözlü istismara dikkat çekerek, istismarcı erkeğin, karısını sürekli eleştirdiğini, hatalarını bulduğunu belirtmektedir. Duygusal istismarın fiziksel istismardan daha uzun süreli etkilerinin olduğuna inanılmaktadır. Sürekli aşağılanan, aptal, çirkin, değersiz olduğu söylenen kişinin zamanla bunları içselleştirebileceğini, kendi kendini de böyle görmeye başlayabileceğini vurgulamaktadır. Böylece, duygusal istismarın, istismarcının konumunu sürdürmesini kolaylaştıracaktır. Çünkü kadın, durumunu değiştirmeyi veya bu kötü ortamdan uzaklaşmayı beceremediğini düşünecektir. Kadının, kendi değerlerine saldırılmasını, bir kez bile kabul edip aşağılamasına izin vermesi demek, gelecekteki istismarcı davranışlara zemin hazırlamak demektir. Ve eğer istismarcı davranışlar, söz ile sınırlı iken karşı çıkmazsa kadın, sözlü istismar, fiziksel saldırı halini alır ve bu durumdan ancak profesyonel yardımla uzaklaşmaktadır. Bu yüzden, kadının, istismarcı davranışlara ilk maruz kaldığında tepki göstermesinin çok önemli ve mutlaka gerekmektedir.

Kadına şiddet, kendine özgü dinamik ve riskleri açısından diğer suçlardan farklıdır. Kadın, en doğru tavrı gösterip, ilk şiddet işaretini fark ettiğinde ilişkiyi sonlandırdığı zaman da, kendini devamlı bir tedirgin

² Polat, Oğuz (2001) “Çocuk ve Şiddet” syf 20-30, İstanbul, Der yay

hissetmektedir ve genellikle kurban olmaktan kurtulamamaktadır. Takip suçlarının büyük çoğunluğu, evlerini terk eden kadınlara karşı olmuştur. Eski eşleri veya erkek arkadaşları tarafından işlenmektedir. Olaylar incelendiğinde takibin mantıklı bir nedeni olmadığı anlaşılmaktadır. Amaç da kadını tedirgin etmek ve kızdırmaktır. Erkek terk edilmiş olmaya tahammül edememekte ve kadından intikam almak istemektedir. Sürekli telefon etmek, mektuplar hediyeler postalamak, her yerde gözaltında tutmak, kadının arabası veya eşyalarına zarar vermek, karşılaşmak için sık sık tesadüfler yaratmak tipik davranışlardır. Birçok ülke, takibi önlemek amacıyla özel kanunlar yapmıştır, böylece takipçi, davranışları tehlikeli bir hal almadan yakalanabilmektedir. Bizim ülkemizde ise bırakın takipçiyi yakalamayı, kadınları koruyan kanunlarımız bile yeterli değildir.

Bazı uzmanlar, kadına şiddetin hızla arttığını, bazıları ise, istismarı bildiren kadın sayısının arttığını düşünmektedir. Her iki durumda da, sayılar sürekli yaşanan bir problemle karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Yapılan çalışmalar kadına şiddetin sınır tanımadığını, dünyanın her yerinde, bir problem olarak insanlığın karşısına çıktığını göstermektedir.

Birçok insan hala kadına karşı şiddeti nadir görülen ve ciddiye alınması gerekmeyen bir durum olarak görmektedir. Bazı kişiler de kadının agresif davranışları ile bu durumu kışkırttığını düşünmektedir. Aslında kampanyalara daha sonraki bölümde girecektim ama burada da hazır konusu gelmişken bahsetmeden geçmek olmaz. Geçenlerde çok ünlü bir kadın sanatçının “kaşınan kadını kaşıyacaksın, akıllı kadın dayak yemez” cümlesini yazmak zorundayım. Bu kadın, tüm Türkiye’nin yakından takip ettiği, her an magazin programlarına, hatta haber programlarına konu olan Hülya Avşar. 8 Mart 2013 Kadınlar Günü’nde kendisinden eşinin kurşunlarına hedef olarak hayatını kaybeden bir kadının makyajının yapılmasını istenmiştir. Kendisi de kabul edip, fotoğraflanmıştı. Daha sonra “keşke o fotoğrafı çektiyemeseydim” diye demeç vermiştir kendisi. Bu demeçte de bu söylediği cümleyi söylemiştir. Bir kadın olarak, hem de cahil bir kadın olarak değil, bilgili, kendini geliştiren bir kadın olarak bu şekilde düşünebiliyorsa, yani bir kadın bunu kendi hemcinsleri için söyleyebiliyorsa, evet işte işin en korkunç tarafı da burada. Neyse biz

konumuza geri dönelim. Kampanyan ilerleyen kısımlarda bahsedeceğim. Kadına uygulanan şiddetin stres ve yoksulluktan kaynaklandığını, düşük ekonomik düzeylerdeki ailelere özgü bir problem olduğunu düşünenlerin sayısı da hiç az değildir.

Tarih boyunca kadına şiddet, önemsiz, ailenin özel bir sorunu, kapalı kapılar ardında yaşanması gerektiği görülmüş ve dışarıdan yardım edilmesinin mümkün olamayacağı savunulmuştur. Kadına şiddetin ortadan kalkması, sadece kişilerin davranışlarının değişmesi ile değil, aynı zamanda, dayığa izin veren sosyal ve kültürel değerlerin de değişmesi ile gerçekleşebilir gözükmektedir. Yani bir problem tam olarak tanımlanıp, neden ve nasıl oluştuğu ortaya konabilirse çözüme ulaşmak kolaylaşacaktır.

Rhode Island Üniversitesi'nden J. Gelles (1990), yaptığı çalışmalar sonunda, kadına şiddet için 11 temel risk faktörü ortaya koymuştur. Gelecekte yaşanacak aile içi şiddetin en önemli habercisi, daha önce ailede yaşanmış olan şiddet içeren davranışlardır. Bu durum risk faktörlerinin en önemlisi olarak sayılmaktadır. Diğer faktörler de; erkeğin işsiz olması, erkeğin yılda bir veya daha fazla kez yasadışı ilaç kullanması, kadın ve erkeğin farklı dinlerden olması, erkek çocuğun, babasının annesine kaba kuvvet kullanmasına tanıklık etmesi, erkeğin işçi yada bedeni ile para kazanan gruptan olması, erkeğin düşük eğitim düzeyinde olması, evde çocuklara karşı şiddet kullanılması, ailenin gelirinin yetersiz olması şeklinde açıklanmaktadır.

Gelles (1990), bu faktörlerden ikisinin bir arada bulunması ile riskin iki katına çıktığını, 7 – 8 faktörün var olduğu ailelerde ise riskin 40 kat fazla olduğunu belirtmektedir. Bu faktörler her ne kadar Amerikan toplumu için yapılmış bir çalışmanın sonucuysa da ülkemiz için yaklaşık aynı koşulların yer aldığı gözlenmektedir.

Kadına şiddetin ortaya çıkışında ilişkinin niteliği de önemli bulunmaktadır. İlişki içinde, çiftlerden birinin diğerini kontrol etme isteği ilişkiye ait en önemli risk faktörüdür. Bütün ailelerde şiddet, küçük gerilimlerle başlamaktadır. Kadına şiddet, evliliklerin ilk yıllarında ve kararların ortak alınmadığı ailelerde daha sık karşımıza çıkmaktadır.

İstismar çoğu zaman, erkeğin kadını sürekli olarak aşağılaması ve eleştirmesi ile başlamaktadır. Erkek, gittikçe arttırmaya çalıştığı kadını çevreden izole etmesini, kıskançlıkla gerekçelendirmektedir. Sözlü istismarın şiddeti gün geçtikçe artmaktadır. Erkek kadına sürekli, aptal, değersiz olduğu ve kötü giden her şeyden onun sorumlu olduğunu tekrarlamaktadır. Bu, fiziksel istismardan önceki basamaktır. Bu dönemde kadın kendine güvenini kaybetmiş, karamsarlığa düşmektedir. Kendinde bu rahatsız edici ortamdan uzaklaşacak gücü bulamamaktadır.

Kadına şiddetin yaşandığı evlerde, birbiri ardı sıra üç farklı döngüye sahiptir. İlk dönemde gerilim giderek artmakta ve kadın durumun daha da kötüleşmesini engellemek amacıyla erkeği sinirlendirmemeye uğraşmaktadır. İsteklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu tavır, erkeğe güçlü ve istediği şekilde davranmaya hakkı olduğunu düşündürmektedir. Bu dönem, her ilişkide farklı olmak üzere, birkaç gün veya yıl sürebilmektedir. İkinci dönemde, erkek saldırganlaşmaktadır ve kadını mantıklı yada mantıksız ayrımı yapmadan birçok nedenden dolayı hırpalamaktadır. Bunun ardından gelen erkeğin pişmanlık dönemidir; özür diler, tekrarlamayacağına, değişeceğine dair sözler vermektedir.

Bu döngü birçok kadının kendilerini döven erkeklerle neden yaşamaya devam ettiğini açıklamaktadır. Kadın, partnerinin değişeceğine ve bunun gerçekten son olduğuna inanmak istemektedir. Ama uzmanlar bu tür ilişkilerin çok nadiren kendi kendine düzelebileceğini, muhakkak yardım almaları gerektiğini söylemektedirler.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ

Şiddet, kategorilere ayrılmaktadır ve geniş kategorilerle sınıflandırılmaktadır. İlk olarak, kişinin kendisine yönelik şiddet, ikincisi, kişiler arası şiddet ve son olarak kolektif şiddet. Genellikle en fazla yaygın olanı kapalı kapılar arasında gerçekleşen kişiler arası şiddet, yani aile içi şiddet olarak geçmektedir. “Aile içi şiddet” kavramına baktığımızda aslında çok da doğru bir kavram olarak görülmemektedir. Özellikle feminist kadınlar açısından. Araştırmam için yaptığım derinlemesine görüşmelerde hepsinin ortak şekilde, üzerine basa basa, ilk olarak bu konuya dikkat çektiğini söylemek zorundayım. Çünkü “ailede şiddet gören genellikle kadınlardır. Şiddeti uygulayan erkek, şiddete maruz kalan, mağdur olan kadındır. Neden aile içi şiddet denilsin? Bu sebeple de aile şiddet demek yerine, “kadına şiddet” demek çok daha mantıklı olacaktır.” Ben de araştırmamın kalan kısımlarında “kadına şiddet” ifadesini kullanacağım.

Bu bağlamda “kadına şiddet”, eşler ve aile bireyleri arasında çoğunlukla ev içerisinde, kapalı kapılar arkasında yaşanan şiddet” olarak tanımlanmaktadır. (Arın, 1996). Kadına şiddet genel olarak “aile içinde bir bireyin hayatının, bedeninin, psikolojik bütünlüğünün ya da özgürlüğünün güç ya da zor kullanılarak tehlikeye uğratılması” şeklinde tanımlanmaktadır (Stewart ve Robinson, 1998). “Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddetin Engellenmesi Bildirisi”nde (1992), genel anlamda kadına yönelik şiddeti “ister özel, ister toplumsal yaşamda olsun, tehdit ve keyfi olarak yaşatmak, kadına fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veya acı veren yada verebilecek, cinsiyete dayalı her türlü şiddet hareketi” olarak tanımlanmaktadır (akt. Yıldırım, 1998, s.27). Bu genellemeyi kadına uygulanan şiddet olarak değerlendirecek olursak, kadının istemediği halde cinsel ilişkiye, ev işlerine zorlanması, aile ve arkadaşlarıyla görüştürülmemesi, çalışmasına veya okumasına imkan verilememesi, hakarete maruz kalması, aşağılanması olarak düşünülmektedir. Fiziksel olarak güçlü olan erkeğin, kadını kontrol etmek, cezalandırmak, korkutmak, kadına güç gösterisinde bulunmak ve baskı kurmak istemesi sebebiyle fiziksel anlamda güçsüz olan kadına karşı şiddete başvurduğu görülmektedir. Kadına uygulanan şiddetin çeşitlerinden bahsedilmektedir. İlk olarak, yetersiz fiziksel ve duygusal ilgi demek olan ihmal, İkincisi,

duygusal-psikolojik şiddet, üçüncüsü, tehdit, aşağılama, küçümseme, sindirme, bezdirme içeren sözel şiddet. Sonrasında, tokatlama, yaralama, dövme, yakma, fiziksel şiddet ve son olarak da ensest, tecavüz ve fuhuşa zorlanma içeren cinsel şiddettir (Yıldırım, 1998).

Eş istismarı, “yetişkin bir kişinin yakın ilişkide olduğu diğer bir yetişkin tarafından fiziksel yada duygusal sorunlara yol açacak şekilde saldırıya uğraması yada baskı altında tutulması” olarak tanımlanabilmektedir (Polat, 2001: 15). ABD’ de yapılan bir araştırmaya göre (American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder, 1980) acil servise başvuran kadınların %17’si birlikte oldukları erkek tarafından dayak yedikleri ve yaralandıkları için buraya gelmek zorunda kalmışlardır. Kadın doğum kliniğinde ise bu oran %25’e kadar çıkmaktadır. Bu tür saldırıların açıklanmasında üç farklı model geliştirilmiştir. Kişiler arası şiddet, kadına şiddet, cinsel şiddet. Araştırma sonuçlarına göre, “eş istismarı” en çok işsiz yada emek gücüyle çalışan, yoksul sınıf içinde görülmektedir. 21 yaşından küçükler ve 60 yaşın üzerindeki ve hamiler, kadınlar aralarında en çok istismar edilenlerdir. Bu olayların oluşmasında en güçlü uyarıcıların erkeği alkol bağımlılığı ile kadın ve erkek arasındaki sınıf farkı olduğu düşünülmektedir.

Kadınlarda fiziksel zararlara en sık rastlanan kaynak, “eş istismarı”dır. Eş istismarının kadında oluşturduğu olumsuz psikolojik etkiler oluşmaktadır. Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, intihar düşünceleri ve girişimleri, çocukların fiziksel istismarı ve anksiyete bunlardan bazılarıdır.

Her tür şiddet olgusunda olduğu gibi; eş istismarında da bu olayların engellenebilmesi için kişiler, insanlar arası ilişkiler konusunda eğitilmeli, toplum kadın – erkek eşitliği konusunda bilinçlendirilmeli, kadına saygı işlenmelidir. Ayrıca dayak yemiş kadınlara sığınacak yerler ve kriz anlarında yardım sağlanmalı, danışmanlık hizmetleri verilmeli, saldırgan erkekler de tedavi görmeye teşvik edilmelidir.

DÜNYADA KADINA ŞİDDET

Dünyanın her yerinde, her kesimden kadın, şiddet türlerinden biriyle karşı karşıya kalmaktadır. Oranlarda farklılık görülse de, ülkenin ekonomik durumu, bölgesel özellikleri, kadınların yaşı, eğitimi, gelir durumu, statüsü, medeni durumu özellikler şiddeti yok edememektedir. Dünyadaki çeşitli ülkelerde ve Türkiye’de yapılan araştırmalar sonucu, şiddet gören kadınların oranı ve uğradığı şiddet türleri ile ilgili bazı örnekler konunun önemini göstermektedir. Yapılan araştırmaların ortak sonucu olarak, kadınlara şiddet uygulayanların, genellikle onların yakından tanıdığı kimseler olduğu vurgulanmaktadır.(Dünya Sağlık Örgütü, 2002; Kellerman ve Mercy, 1992; Yoshihama ve Sorenson, 1994)

Dünyada yapılan 48 anket araştırma sonucu kadınların %10’u ile %69’u hayatlarının bir bölümünde eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığını göstermektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Ve bu durum genellikle birden fazla kez devam etmektedir. Yani, erkekler fiziksel şiddete canları istedikleri an devam etmektedirler. Ve de kadınlar, sadece fiziksel şiddete değil, aynı zamanda şiddetin diğer çeşitlerine maruz kalmaktadırlar. Örneğin, Japonya’da yapılan bir araştırma kadınların %10’undan azının sadece fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmekte ve %57’sinin de hem fiziksel, hem psikolojik, hem de cinsel istismara uğradığını göstermektedir. (Yoshihama ve Sorenson, 1994). Tüm dünyayı temsilen seçilen 32 ülke arasından, kadınlara uygulanan şiddetin en yaygın olduğu yerler Nikaragua ve Papua Yeni Gine, en az görülen yer olarak Paraguay ve Filipinler olarak belirtilmektedir.

Avrupa ülkelerindeki kadına şiddet sorununa bakacak olursak, İspanya’da görüşülen kadınların %12,9’u son bir yılda eşlerinden fiziksel şiddet gördüklerini, %16,2’si de eşleri tarafından cinsel istismara maruz kaldıklarını belirtirken İsveç’te fiziksel şiddete maruz kalma oranının kadının yaşına göre %8 ile %20 arasında değişiklik gösterdiği saptanmaktadır. (Krahé, Bieneck ve Möller, 2005).

Kadına şiddetin yaygın olmasının dayanakları bulunmaktadır. Amerika’da 1999 yılında yapılan bir çalışmada erkeklerin kadınlara yönelik

saldırıda bulunmasının oranının kadınların erkeklere saldırıda bulunmasından üç kat daha fazla olduğundan bahsedilmektedir (Goodyear-Smith ve Laidlow, 1999). Kadınların eşleri tarafından fiziksel şiddete uğramaları halinde fiziksel yaralanma (Foshee, 1996), özsaygıda azalma yada depresyona girme (Holtzworth-Munroe, Smutzler, Bates ve Sandin, 1997) yada ölümle sonuçlanma (Kellerman ve Mercy, 1992) ihtimallerinin çok fazla bulunmaktadır.

Dünyada kadının uğradığı şiddetle ilgili yapılan çeşitli araştırmalar, şiddetin ülkesi olmadığını göstermektedir, yani, her ülkede kadına şiddet uygulanmaktadır. Sadece oranlar ve türlerde bir değişiklik göstermektedir. Örnek verecek olursak, Güney Afrika'da altı saatte bir kadın, Guatemala'da ise, her gün ortalama iki kadın öldürülmektedir. Brezilya'da Sao Paulo'da her on beş saniyede, bir kadın saldırıya uğramaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 12 - 16 yaş arasındaki genç kızların %83'ü devlet okullarında tacize uğramakta, her yıl üç kadından biri, birlikte yaşadığı kişi tarafından öldürülmektedir. Avrupa Birliği'ne bağlı ülkelerde kadınların %40 - %50'si işyerlerinde cinsel tacizin farklı bir biçimiyle karşı karşıya kalmaktadır.³ Birleşmiş Milletler Kadın Kalkınma Fonu (UNIFEM) raporuna göre, dünyada her üç kadından biri hayatının bir döneminde cinsel saldırıya uğramaktadır. Pakistan'da kadınların %42'si şiddeti kader olarak görmektedir.⁴ Dünya Sağlık Örgütü'nün (2008) araştırmasına göre ise, öldürülen kadınların katilleri %40 - %70 arası kendi yakınlarıdır. UNICEF'in çocuk haklarının kabulünün 20. Yılı dolayısıyla yayınladığı rapora göre, 28 Afrika ülkesi ve Yemen'de 15 - 49 yaş arası 70 milyondan fazla kadına evlenebilme özelliklerini, bekaretlerini, güzelliklerini yada aile şereflerini koruyacağı inancıyla "sünnet" uygulanmaktadır. Utanç ve toplumsal dışlanma duygusu, bu uygulamada ağır basmaktadır.⁵ 2003 yılında yapılan bir araştırmada, Rusya Federasyonu'nda 36000 kadının, her gün kocaları tarafından dövüldüğü ortaya çıkmıştır. Yine, haftada iki kadın

³ Media: The Untold Stories of Violence Against Women (2010)
<http://conversationsforabetterworld.com>

⁴ 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü (2009).
<http://www.kadinmuhendisler.org>

⁵ UNICEF Raporuna Göre "Türkiye'nin Yüzünü Döndürdüğü Afrika: Kızların Yarı Sünnet Ediliyor" (2009). <http://tumgazeteler.com>

da partnerleri tarafından öldürülmüştür. Birçok ülkede de kadına şiddete karşı bir yasa yoktur.⁶ Kadına yönelik ekonomik şiddete örnek verecek olursak, dünya nüfusunun %51'ini oluşturan kadınlar, dünyadaki toplam işlerin üçte ikisini yapmaktadır ve bunun karşılığında da dünyadaki tüm gelirin onda birini almaktadırlar. Kadınlar, dünyadaki özel mülkiyetin ise, sadece yüzde birine sahiptir. Tüm dünyada şiddet mağduru kadınların yaklaşık üçte ikisi aynı zamanda ekonomik şiddetle de karşı karşıya kalmaktadır.⁷ Savaşlar ve silahlı çatışmalar sırasında da kadınlar, en çok mağdur olan konumdadır. Bosna'da, Ruanda'da, Kongo'da ve Darfur'daki savaşlarda yaşananlar bunların bazılarıdır. Örneğin, Bosna Hersek'te 1992 yılındaki savaşta beş ay süren çatışmalar sırasında, tecavüze uğrayan kadın sayısı 20000-50000 arasındadır. Bu suçu işleyenler de, ulusal ya da uluslararası düzeyde neredeyse hiç ceza almamışlardır. Mağdur kadınlar da yalnız bırakılmışlardır. Ruanda'da 1994 yılında katliam sırasında, 250000 – 500000 arası kadın, başka deyişle kadınların %20'si tecavüze uğramıştır.⁸

⁶ Kadına Yönelik Şiddet Sayacı – İstatistikî Bilgiler (2004) <http://www.amnesty.org.tr>

⁷ Türk Kadını Ekonomik Şiddet Mağduru (2010) <http://www.emd.org>

⁸ Kadına Yönelik Şiddet Sayacı – İstatistikî Bilgiler (2004) <http://www.amnesty.org.tr>

ŞİDDETE UĞRAYAN KADIN NE YAPABİLİR?

Bu soru şiddete uğrayan kadınların sıklıkça kendilerine sorduğu sorulardan biridir. Çünkü, bir kere bu acımasızlığı yaşadktan sonra, bazıları kimseye söylemek istememektedir, rezil olurum korkusu vardır, bazıları gidecek kimsem yok düşüncesindedir, bazıları polise gitsem değişen bir şey olmaz der, hatta kocasının haberi olursa daha kötü olacağını düşünmektedir. Kadının şiddete maruz kaldıktan sonra neler yapabileceğini Selime Büyükgöze'ye sordum;

“Polise şikayette bulunduktan sonra yasal olarak polisin ona özellikle yasayı anlatıyor olması lazım. Çünkü, her kadın böyle bir yasa olduğunu bilmiyor. Bir kadının sadece sığınağa gitme ihtiyacı olmayabilir, koruma kararı çıkartabilir. Koruma kararı “eğer erkek yaklaşırsa ceza alır” demek oluyor. İlle de sığınağa gitmek zorunda değil. Aslında yasada maddi yardım gibi şeylerde var ama sadece teoride, pratikte bunlardan neler oluyor. Bir de pratiğin en önemli sorunlarından biri Alo 183 diye bir hat var. Bu hat, kadınlar, özürllüer, yaşlılar, herkesi kapsayan bir hat ve ulaşılması çok zor. Ulaşıldığında ise, “vatandaş temsilcisi” diye biri çıkıyor ve ilk önce TC kimlik numaranızı istiyor. Bu zaten başlı başına çok sorunlu. Mor Çatı’ da nasıl oluyor ondan bahsedeyim. Kadın mail yoluyla veya telefon ile ulaşabiliyor. Kendi hikayesini anlatıyorlar. Bazı kadınlar sadece tel de bilgi almak istiyorlar, ne yapabilirim diye. Eğer görüşme istiyorsa, randevu veriliyor ve önce sosyal çalışmacı onunla görüşüyor. Hikayesini anlattıktan sonra seçeneklerini sunuyor ve beraber hem bir güvenlik planı oluşturuyorlar hem de bundan sonra neler yapabileceğini beraber karar veriyorlar. Mesela, terapi ihtiyacı varsa psikologlarımıza yönlendiriyoruz yada hukuksal destek ihtiyaçları varsa avukatlarımıza yönlendiriyoruz. Davaya gitmiyorlar, sadece mesela 6284 dilekçesi yazılacaksa o yazılabiliyor ama biz dava takibi almıyoruz, baroya yönlendiriyoruz. Biz mesela, kadının polise gidip şikayet etmesi gerekiyorsa, biz kadınla beraber gitmiyoruz. Kadın gidip kendisi yapıyor. Çünkü bunu kendi başına yapabiliyor olması çok önemli. Sürekli yanında birisi olmayacak sonuçta ve bu onu daha da güçlendiriyor, yapabileceğini gösterip, kendi başına başarıyor olması. Burada en önemli olan şey, sosyal çalışmacı ile eğer

sığınak ihtiyacı olduğu kararlaştırılıyorsa ya bizim sığınaklarımızda yer varsa bize, yoksa da başka sığınaklara yönlendiriyoruz. Burada en çok iş sosyal çalışmacıya düşüyor. Çünkü, her kadının tek şiddet hikayesi var, hepsi birbirinden farklı ve o kadınlar hikayelerini anlatmak, paylaşmak istiyorlar. Ve hepsi için kullanacağı mekanizma farklı olabiliyor. Mesela, sığınağa gitmek istiyor ama karakola gidip şikayette bulunmak istemiyor olabiliyor, ya da sadece koruma kararı çıkartmak isteyebiliyor, sığınak istiyor. Bu ihtiyaçları beraber biriyle tespit edebilmek çok önemli. Ama var olan sistemde maalesef böyle bir şey yok.

Geçen gün şöyle bir vaka duyduk. Kadın önce 183 arıyor, oradan 155'i ara diyorlar. 155 başka bir yeri ara diyor, oradan oraya savruluyor en son yine 155'i arıyor ve 155 en sonunda mor çatıyı ara diyor. Böyle bir yönlendirme hali var. En kötüsü de, kadını 183'ten, 155'e gönderdikten sonra takip etmiyor. Ne yaptı, ne oldu daha sonra bir fikrim yok. Şimdi ise, 6284'ten sonra, direk koruma kararı çıkartmaya çalışıyorlar ama o kadının başka bir şeye de ihtiyacı olabilir. Aslında, koruma kararı çıkartmak o kadar zor değil ama mümkün olduğunca çıkartmamaya çalışıyorlar, uğraşmak istemiyorlar, direk savcılığa ve istasyon sığınaklarına gönderiyorlar. Mesela, bir kadın gecenin bilmem kaçında karakola gittiğinde benim sığınağa ihtiyacım var dediğinde kadının sığınağa yerleştirilmesi zorunlu. Alanda sığınak yoksa bile, karakolun kadını otele götürüp, otelin ücretini ödeyip, konaklatması lazım. Sığınakların durumu da çok kötü, çoğu ceza evi gibi, içeride güvenlik var, giriş çıkış saatleri belli, içeri telefon sokamıyorlar. Kadınlar maksimum üç ay kalabiliyor. 12 yaşından büyük oğlu varsa çocuğuyla kalamıyor bu yüzden de kadınlar gelmek istemiyor. Güvenlik meselesi çok komik. Kimi kimden koruduğu çok önemli. Bizim sığınakta şifre var ve kimin geldiğini kamerayla görüyorlar. Biri gelse direk polisi arıyorlar. Bu durum, kadın kendi eve çıktıktan sonra da böyle bir şey başına geldiğinde ne yapacağını biliyor olması lazım kendi kendine hareket etmesi lazım.

Devlet ile böyle ters olunan bir diğer nokta da, yasanın uygulanmasının sorunlar bulunuyor. Şimdi erkeklere de öfke kontrol dersleri verilecek. Ve bu çok sorunlu. Çünkü, bir kere şiddet uygulayan ile,

şiddet uygulanan kişiyi aynı yere almak çok sorunlu. Muhtemelen orada barıştırmak gibi, çok duyuyoruz. Bir de birine öfke kontrolü eğitimi verdiğinde öfkeyi “sorun” olarak tanımlamış oluyorsun.

Karakolda artık “o senin kocan, yapma etme” diyemiyorlar direk ama bir yandan da o beklentiler, bilgi vermemeler ile kadının iradesini kıran yaklaşımları olabiliyorlar. Yakın koruma da bulunabiliyorlar. Ama yemek ve yol parasını ödemek zorunda kalıyorlar, sonunda yine başına bir erkek oluyor kadını kontrol eden.”

ŞİDDET GÖREN KADINLARIN PSİKOLOJİSİ

Kadına yönelik şiddetin, kadın üzerinde oluşturduğu etkilerden bahsetmek için ilk olarak, kadının ruh sağlığının bu durumdan nasıl etkilendiğine bakmak yönünde olmaktadır. Şiddetin kadın üzerindeki psikolojik etkileri yaşanan şiddetin derecelerine göre değişmektedir. Şiddetin evreleri, süresi, ciddiyeti, kişinin sahip olduğu başa çıkma mekanizmaları ve sosyal desteğine göre değişiklik göstermektedir (Stewart ve Robinson, 1998). Başlangıçta şok yada hissizlik şeklinde reaksiyonlara yol açmaktadır. Çünkü, hiçbir kadın eşinden veya partnerinden böyle bir şiddet geleceğini beklememektedir. Genellikle, benim başıma gelmez düşüncesinde oluruz. Halbuki, bu durum bir şekilde, bir süre de olsa her kadının başına gelmektedir. Bunu yalnızca fiziksel şiddet olarak kabul etmemek gerekmektedir. Sonuçta eşin sana “mini etek giyme” dediğinde bile bir şiddet uygulamaktadır. Her ne kadar bazı kadınlar bunu kıskançlık göstergesi olarak kabul etse de, aslında bu durum kesinlikle psikolojik bir baskıdır, şiddettir. Veya “akşam ne yemek var, ne yiyeceğiz?” sorusu da psikolojik şiddettir. “Yani ben eve geldiğimde yemek hazır olsun” emrinin yumuşatılmış hali diyebiliriz.

Şiddet, gelecekte de benzer durumların yaşanma ihtimali düşüncesiyle korkuya sebep olmaktadır. “Bir kere bana vurdu, ya bir daha olursa, ben ne yaparım”, gibi. Şiddetin uzun süreli olduğu durumlarda ise güven duygusunda sarsılmalar oluşmaktadır. Çaresizlik, umutsuzluk, kontrolün kaybedildiği, kendini suçlama, özsaygıda düşüş çok fazla gözlenmektedir. (American Medical Association Council on Ethical and Judicial Affairs, 1989)

Kadına şiddet çeşitlerine baktığımızda, en fazla etkiyi fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada uygulanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırmalara göre, erkeğin alkol ve madde kullanımının şiddet ile ilişkili olduğu kanıtlanmaktadır. Boşanmış ya da ayrı çiftlerin evli çiftlere oranlara iki yada üç kat daha fazla şiddet içerikli deneyim bildirdikleri bulunmuştur. (Coker, Smith, McKeown ve King, 2000). Daha da önemlisi, kendi ailelerinde fiziksel ya da psikolojik şiddete tanıklık etmiş kadınların, eşlerinden şiddet görme açısından fazla risk taşıdıkları görülmektedir

(Coker ve ark., 2000). Benzer bir sonuç da Türkiye’de, Yıldırım’ın (1998) çalışmasında ortaya çıkmaktadır. Şiddete uğrayan kadınların %75’inin annesinin de kocaları tarafından şiddete maruz kaldığı bildirilmiştir. Suriyeli kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada, fiziksel şiddet ve ruh sağlığı problemleri arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. İsrail’de ise hem fiziksel ve hem de cinsel istismara maruz kalan kadınların bu durumlara maruz kalmamış kadınlara oranla özsayıgılarının anlamlı derecede düşük olduğunu, onlara göre daha şiddetli depresyon, anksiyete ve stres yaşadıklarını belirtmiştir (Haj-Yahia, 2000). Ülkemizde Vahip ve Doğanavşargil tarafından 2006 yılında psikiyatri polikliniğine başvuran hastalar ile yapılan araştırmada, kadın hastaların %63’ünün çocukluğunda, %62’sinin ise evliliğinde en az bir kez şiddet gördüğü belirlenmektedir. Fiziksel şiddet gören kadınların da %73,9’unun depresyon, % 6,5’inin ise kaygı bozukluğu tanısı aldığı ortaya çıkmaktadır. Hollandalı kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada ise, fiziksel ve cinsel istismara maruz kalmış kadınların, istismar yaşamamış kadınlara oranla daha fazla depresif şikayetleri olduğu bulunmaktadır (Krahé ve ark., 2005).

Kadına şiddetin psikolojik etkilerinin yanı sıra tıbbi sonuçları da olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, fiziksel şiddet, kırıklara, beyin zedelenmelerine, yaralanmalara, ölümlere sebep olurken, cinsel şiddet, cinsel yolla bulaşan hastalıklara, istenmeyen gebeliklere, idrar yolu enfeksiyonlarına ve genital birtakım rahatsızlıklara yol açabilmektedir. Bunlara ek olarak, şiddete maruz kalan kadınlar arasında yaşadıkları strese bağlı olarak yoğun baş ve sırt ağrıları ile mide ve bağırsak sorunları görülmektedir (Stewart ve Robinson, 1998). Ayrıca, erken yaşta hamile kalan genç kızların ailelerinde cinsel ve fiziksel istismara maruz kaldığının göstergesi olduğuna dair bulgular da vardır (Musick, 1993). Yani, bazı aileler, eğer sen cinsel istismara uğradıysan suç sendedir, “kuyruk sallamışsındır” diye mağduru suçlama eğilimindedirler. Tabi bu durum, çoğunlukla ailedeki erkekler tarafından şiddetle, baskıyla hatta ölümle sonuçlanmaktadır. Bu araştırma bulguları, şiddetin fiziksel olarak geçici ama psikolojik olarak kalıcı hasar oluşturduğunu göstermektedir.

İstismarcı erkeklerin aksine, şiddet uygulanan kadınlar, çok az noktada ortaklaşmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınlar hakkında çalışan

psikologlar, kurbanların, pasif, zayıf, yumuşak başlı kişiler olarak tanımlanmasının doğru olmadığını belirtmektedirler. Kadınların bazıları, öldürülmekten korkmaktadırlar, bazıları sevginin her şeyin üstesinden gelebileceğini düşünmektedirler. O nedenle de şiddet dolu ilişkiyi sürdürmektedir. İnsanları, sosyal ve kültürel etkilerden bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Maruz kaldıkları şiddete rağmen, kadınların bazıları sosyal baskılar yüzünden evlerini terk edememektedir.

Boşanmak isteyen kadının karşısında duran bir önemli problem de, kendisinin ve çocuklarının geçimini sağlamaya yetecek gelirin olmamasıdır. Ayrıca birçok kadın babasız ve tek başına çocuk büyütmenin, çocuk gelişimine olumsuz katkıları olacağını düşünmektedir. Halbuki, mutsuz, sürekli şiddet gören büyüyen çocukların psikolojisi çok daha kolay bozulmaktadır.

Walker, çocukluğunda cinsel veya fiziksel istismara maruz kalmış; katı geleneksel cinsiyet rolünü kabullenmiş; sağlık problemleri olan kadınların da şiddet içeren ilişkilerini sonlandırmakta güçlük çektiklerini belirtmektedir. Bunun sebebi ise, şiddeti içselleştirmeleri ve meşrulaştırmalarıdır. (Polat 2001: 30)

Bedeni üzerinde tüm haklarını yitirmesi, özgürlüğünün kısıtlanması, kişiliğinin parçalanmasına yol açmaktadır. Bu durum kişiyi bedeninden öç almaya yöneltmektedir. Bedenimiz olmadan, bilinçli ve uzayda bir yer kaplayan “kişi” olamazdık (Andre, 10). Bedeni fiziki mekanizma olarak algıladığımızda onu etkili bir biçimde ele alarak anlamaya başaramamaktayız. Birey beden ve ruh birlikteliğidir. İnsanın duyguları ve korkuları vardır.

Toplumdaki yerimiz bizleri biçimlendirmektedir. Öz benliğimizi, olanaklarımızı, dünya görüşümüzü etkilemektedir (Andre, 13). Beden her yönüyle kişinin bir parçasıdır. Bedeni etkileyen her şey kişiyi de etkilemektedir. Bedenini nesneleştirmek, kız çocuğuna psikolojik açıdan zarar vermektedir. Bu durum ileriki yaşantısında kendisinin olumsuz durumlarla karşılaşmasına sebep olacaktır. Cinsel sömürü, tecavüz, kadını / kız çocuğunu, ortaya koyduğumuz gibi çok ciddi biçimde etkilemektedir.

Tecavüzü yaşayan bir kadının temel insan hakları ihlal edilmektedir. Onun ruh sağlığını yeniden kazanması için ciddi çaba sarf edilmelidir.

Kadınların yaşadıkları şiddet, onları kısıtlanmış bir yaşama, değersizleştirilmiş bir bedene maruz bırakmaktadır. Hiçbir kadın her tarafı çürük içerisinde kapıyı açmak istemez, yada çocuklarının kendisini o şekilde görmesini istemez. Tabi, psikolojik olarak etkisi de yadsınamaz bir gerçektir. Çocuklarına ve kendisine zarar bile verebilmektedir.

KADINLAR NEDEN ŞİDDETLE DOLU İLİŞKİYE DEVAM ETMEKTEDİR?

Tüm bu sonuçlara bakınca, akla gelen kaçınılmaz ilk soru kadınların şiddet gördükleri bu ilişkileri sürdürüp sürdürmeme kararını nelere dayanarak aldıkları yönünde olmaktadır. Şiddetin gerilimin olduğu, patladığı ve etkisini yitirerek şiddet uygulayan kişinin sakinleşmesi şeklinde bir döngüyü izlediği bilinmektedir. Ancak bilinen başka bir nokta da şudur ki, kadınlar çoğunlukla ilişkilerini birçok kez şiddete maruz kaldıktan sonra bitirmektedir (Stewart ve Robinson, 1998; 84). Ayrılık kararı alıp almamak ise daha çok şiddete uğrayan kadının yöntemlerine göre farklılık göstermektedir. Örneğin, bazı kadınlar şiddet devam etmesine rağmen sakınma stratejisini uygulayarak bir şekilde süregelen şiddetle başa çıkmaya çalışmaktadır. Ancak uygulanan şiddetin ciddiyeti ve sıklığı arttıkça, daha sıklıkla ilişkilerini bitirmeye yönelik harekete geçmektedirler (Waldrop ve Resick, 2004). İçli'nin (1994) İstanbul, Ankara ve İzmir'de alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden evli 1070 kadın üzerinde yaptığı bir araştırması şiddete maruz kalan kadınların % 83'ünün şiddetin ardından evde kalmayı seçtikleri, % 78,1'inin ise durumu kabullendiği sonucu çıkmaktadır.

Arın'a (1996) göre, şiddete maruz kalan kadınlar, utanç duygusuyla karşı karşıya kalmaktadır. Genellikle kimseye bu durumdan bahsetmezler. Çünkü, bu durumun yalnızca kendi başlarına geldiğini sanmaktadırlar. Sonunda da sanki kendileri şiddeti hak etmiş gibi kendilerini inandırmaya çalışmaktadırlar. "Utanma, aileye sadakatli davranma, eşinin alayına maruz kalma korkusu, polisin ve hukukun kendisini koruyamayacağı ön yargısı (ki bu genellikle doğrudur. Her gün haberlerde onlarca şiddet, cinayet haberi okuyoruz ve bu kadınların daha önceleri polisten yardım istediklerini ve polisin bir şekilde siz ailesiniz yuvanızı bozmayın, çocuklarınızı düşünün diye eşleri barıştırdığı evlerine geri gönderdiklerini, iki saat sonra da kadının polisin barıştırdığı eşi tarafından öldürüldüğünü öğreniyoruz). Ekonomik güçlükler (kadın eşinden boşandığında çocuğuyla sokakta kalmaktan korkuyor. Çünkü eşi izin vermediği için daha önce çalışmıyordu), daha fazla şiddete maruz kalma korkusu gibi kadınları yasal makamlara şikâyetle bulunmaktan alıkoymaktadır" (Arın, 1996; 203). Bu konuda diğer önemli

nokta ise, şiddete uğrayan kadının geçmişte kullandığı başa çıkma yöntemlerinin etkinliğinin daha sonraki girişimleri ile ilişkili olmaktadır. Örneğin, ailesinden yada polisten yardım yada destek görememiş kadınlar bir daha şiddete maruz kaldıklarında bu kanallara başvurmayı eski sıklıkta düşünmemektedirler (Waldrop ve Resick, 2004). Ülkemizde de özellikle polise başvuru durumlarında destek görememe oldukça sık karşılaşılan bir durum olma özelliği taşımaktadır. 1990-1995 yılları arasında Mor Çatı'ya sığınan kadınlardan 90'ı daha önce polise başvurduğunu, bunların % 43,3'ünün polisler tarafından eşleriyle barıştırıldıkları ve % 13,2'sinin ise başvurularının dikkate alınmadığı ve gerekli kayıtların tutulmadığı belirtilmiştir (Mor Çatı Kadın Sığınma Evi, 1998). Bu bulgular, kadınlar ve çocukları için yaşamsal, sosyal ve ekonomik güvenceleri olmadığına şiddet içerikli ilişkilerde, yaşamaya devam etmek için, seçmek zorunda kalarak kaldıklarını göstermektedir.

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AKTİVİZM

Türkiye'de ise kadına şiddet konusu 1980'lerde gündeme gelmiştir. 1987 yılında yapılan "Dayağa Hayır Yürüyüşü" konuya dikkat çekmekte önemli rol oynamıştır (Yıldırım, 1998). İstanbul Tıp Fakültesi'ne başvuran kadınlardan öğrenilen bilgilere göre eşler arasında yaşanan şiddetin % 62 oranında evliliğin ilk yıllarında başladığı bulgusu büyük önem taşımaktadır (Yüksel, 1985). Yani kadınların balayı, cicim ayları diye nitelendirdiği zamanlarda eşlerinden şiddet görmektedirler. Bir diğer öne çıkan araştırmada ise yoksul ve boşanmış kadınların evlilik öykülerine bakıldığında evlilikleri boyunca sürekli eşlerinden dayak yediklerini, mağdur duruma düştüklerini söyleyenler hiç de azımsanacak gibi değildir. Bu oranını % 42,86 olduğu saptanmıştır (Arıkan, 1992).

Türkiye'de, şiddet araştırmalarında durum pek de farklı değildir. T.C. Bakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), Hacettepe Üniversitesi Nüfus Enstitüsü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) katkılarıyla gerçekleşen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", Türkiye'de kadına yönelik şiddet hakkında oldukça çarpıcı bulgular göstermektedir. Bu çalışmayla ilgili Özet Rapor'un⁹ sonuçlarına göre, Türkiye'de kadınların eşleri ya da birlikte oldukları kişilerden gördükleri şiddet oldukça yaygındır. Kadınların % 39'u fiziksel şiddet, % 15'i cinsel şiddet, % 42'si fiziksel yada cinsel şiddet ve % 44'ü de duygusal şiddet / istismarla karşılaşmaktadırlar. Kadınların % 23'ünün çalışması, eşleri, birlikte olduğu kişiler tarafından engellenmiş ya da işten ayrılmaları istenmiştir. Fiziksel şiddetin yaygınlığı, kentsel ve kırsal yerlere göre bir farklılık göstermemektedir. Ancak bazı bölgelerde şiddete uğrama oranı, ülke ortalamasından daha fazladır. Kadınların % 7'si (15 yaşından önce) cinsel istismar görmüşlerdir. Evli yada bekâr (hamileler dâhil), eğitim düzeyi yüksek yada düşük tüm kadınlar, yakın ilişkide oldukları erkekler dışında kendi yada eşinin ailesi, akrabaları, okulda veya işyerindeki kişiler, tanıdığı yada tanımadığı başka kişiler tarafından gerçekleştirilen fiziksel yada cinsel şiddetle karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum kadınların

⁹ Jansen, Henrica vd.(2009) "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" Özet Rapor, KSGM

psikolojik yaşamlarını çok fazla etkilemektedir. Yani, şiddetin her çeşidinde psikolojisi etkilenmektedir ve etkilenmeyen kadın yoktur. Bu nedenle, kadınların üçte biri, yaşamın herhangi bir döneminde, yaşamına son vermeyi düşünmüştür. Kadınların yaklaşık yarısı yaşadıkları fiziksel yada cinsel şiddeti kimseye anlatmamıştır. Araştırmada karşılaşılanlar, kadınların yaşadıkları şiddet karşısında yalnız kaldıklarını ve haklarını savunmak için yeterli bilgi, donanım ve farkındalığa sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Altınay ve Arat da (2008) araştırmalarında, öğrenim düzeyi yüksek kadınların şiddet görmelerine karşın, bu oranın eğitim düzeyi düşük olanlara göre daha az olduğunu vurgulamışlardır. Söz konusu oranlar, % 43'e % 12'dir. Yine aynı araştırmaya göre, Türkiye'de kadınların üçte biri fiziksel şiddete uğrarken, daha büyük bir çoğunluk, farklı şiddet deneyimleri yaşamışlardır. Özellikle eşin, kadın üzerindeki baskıcı denetimi, kadının davranışlarını kısıtlayıcı niteliktedir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddet, resmi makamlarda töre ve namus bahaneli cinayet, öldürme, kasten yaralama, tecavüz, cinsel taciz, tehdit, cinsel istismar, cinsel ilişki, aile fertlerine kötü muamele, fuhuş altında toplamaktadır. 2009 yılı içinde yapılan "Kadının adı şiddet" istatistiklerine göre, şiddet gören kadın sayısı, 14179; töre ve namus bahaneli cinayet mağduru kadın sayısı 12; öldürülen kadın sayısı 39; kasten yaralamalara uğrayan kadın sayısı 8351; tecavüze uğrayan kadın sayısı 225; darp edilen kadın sayısı 3; fuhuşa teşvik edilen kadın sayısı 248; tehdit edilen kadın sayısı 2136'dır.

Uçan Süpürge' nin elde ettiği verilere göre, kadın cinayetleri 2009 toplamında 198'e ulaşmıştır. 2010 verileri ise, Şubat, Mart ve Nisan ayları için toplam 59'dur. Bu ölümler, erkekler tarafından gerçekleştirilmiştir.¹⁰

Gazeteci Damla Yur' a sorduğumda, "Türkiye'nin şiddetten anladığı "aldattı öldürdüm", bu kadar basit yaşam hakkının ciddiyetinin yeterince kavrandığını düşünmüyorum, karşı cinsim tarafından. Şiddetten uzak bir toplum olmanın birinci şartı, insanların nefret duygularından uzaklaşıp, eğitim seviyelerinin yükselmesiyle doğru orantılı olduğunu düşünüyorum.

¹⁰ Kadın Cinayetlerine Sessiz Kalmıyoruz (2010) <http://ucansuğurge.org>

Sadece eğitim değil, eşini öldüren profesör de tanıyorum çünkü. İlk şart, nefret duygusundan uzaklaşmaktır. Nefret söyleminin öncelikli hedeflerinden biri de, kadınlar için bu açıdan yapılması en gerekli şey nefret söylemi yasasının çıkması. Fakat şunu da eklemek isterim. Türkiye’ de kadının sesi gerçekten çok kuvvetli çantasını alıp kaçan kadınların varlığı, elinde pankartlarla taksime koşan kadınların sesi çok umut verici. Umarım şiddet vakalarımız bu güçle ters orantı olarak azalır.” şeklinde oldu.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı’nın araştırmasında, Türkiye’de kadına şiddetle ilgili önemli noktalara dikkat çekmektedir. Buna göre, Türkiye genelinde, 4287 hanede yapılan çalışmada ailelerin % 34’ünde fiziksel şiddet yaşandığını, % 53’ten fazla hanede sözlü şiddet yaşandığını, şimdiki ebeveynlerin, eskiden fiziksel şiddete maruz kalmış olma oranının ise % 70’i geçtiği belirtilmektedir. Ayrıca, eşlerden birinin alkol kullanıyor olması ve evdeki bireylerin fazla olmasının kadına şiddet olaylarının yaşanma olasılığını artırdığı gözlemlenmiştir. Şiddete maruz kalan çoğu kadın, şiddet karşısında yapılacak bir şey olmadığına inanmaktadırlar ve pasif bir tutum sergilemişlerdir. (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2000). Türkiye’de kadına yönelik şiddetin toplumun % 22’ sinde görüldüğünü, evli kadınların % 75’inin eşlerinden dayak yediğini ve şiddete maruz kalan kadınların % 45’inin ise bu durumu değiştirebilme yada durdurma adına hiçbir girişimde bulunmadığını, pasif kaldıkları, şiddeti kader olarak gördükleri İlkaracan ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmada çıkan sonuçlardandır. (İlkaracan ve ark, 1996).

Türkiye’de şiddet, “terbiye” biçimi olarak algılanmaktadır. Bu durum, hem aile içinde hem de kamusal yaşamda şiddeti meşrulaştırmaktadır ve sürekli devam etmesine sebep olmaktadır. Aynı zamanda gizlenmesine de neden olmaktadır. Örneğin, 23 ilde yapılan bir çalışma görüşülen kişilerin % 64’ü erkeğin eşini dövmesini onaylamaktadır. Kadınların % 35,1’inin ise ara sıra dayak yemelerinde erkeklerin haklı olduklarından bahsetmektedir. (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2000). Benzer bir başka çalışmada, Türkiye’de erkeklerin % 44,9’u, eğer kadın kocasının sözlerini dinlemiyorsa dövme hakkının olduğunu düşünmektedir. %66,2’ si erkeğin evin reisi olduğunu, %53,7

erkeklerin ise, kadınlardan daha üstün olduklarını düşünmektedirler (İlhan, 1992).

MEDYA VE ŞİDDET

Fromm (1993; 311), şiddeti, can sıkıntısının tehlikeli sonuçlarından biri olarak görmekte ve bunu medya ile ilişkilendirmektedir. Ona göre, insanlar, can sıkıntısını yatıştırmak için, sıklıkla medyaya başvurmaktadır. Medyanın, vazgeçilmezlerinden olan suçlara, ölümle biten kazalara, kan dökülmesiyle ilgili haberlere olumlu destek veren insanlar, heyecan üretmenin ve herhangi bir etkinlik göstermeden, can sıkıntısını yatıştırmanın en kestirme yolu olarak görmektedirler. Hazır medyada bu kadar heyecan verici olaylar varken, vakit geçirmektedirler. Michaud da (1991: 54), medyanın devam edebilmek için heyecan verici, çeşitli olaylara başvurduğu gerçeğini kabul etmektedir. Aynı şekilde, şiddetin, medyanın gıdası olduğunu söylemektedir. Oskay'a (1996: 195) göre, "Sistem karşısında kendi güç sözleşmesinin ve hiçsizleştirilmesinin ezikliğini yaşayan kitleleştirilmiş "sıradan insanlar" medyadaki şiddet gösterimi katharsis sağlamanın çok ötesinde bu insanların başkaları üzerinde şiddet uygulamalarını da, başkaları tarafından kendileri üzerinde şiddet uygulanmasını da meşru görme eğilimi edinmelerine neden olmaktadır."

"Kadına yönelik şiddet medyada nasıl ele alınmaktadır?" sorusunu cevaplarken, öncelikle, kadın, medyada nasıl sunulmaktadır, kadının medyadaki yeri nedir bunlara bakmak gerekmektedir. Medya Takip Merkezi'nin 2009 yılını kapsayan "Medyada Kadın" başlıklı raporuna göre, kadının basında en fazla yer aldığı konu şiddet haberleri olmaktadır. Kadının, gazete ve dergilerde yer almasını sağlayan bu tür haberlerin oranı %40 iken, gazetelerde yayınlanan kadın haberlerinin % 16'sı birinci sayfalarda yer almaktadır. Birinci sayfadaki haberlerin % 39'u da şiddet haberlerinden oluşmaktadır.

Bu durum, "şiddetin, medyanın yaşamsal gıdası olması" ve "en ilgi çekici şiddet içerikli gerilimi sağlamada medya kuruluşlarının rekabeti", kadının nasıl bu işin bir parçası olduğunu resmetmesi açısından önemli olmaktadır. Kadın, kendisine seyirlik nesne denilmesini ve şiddetin medya için bir malzeme olması medyanın ortamına hizmet etmektedir. Aysel Aziz'in (1994) söylediği gibi medya, kadına yönelik cinsiyetçi bakış

açısının da etkisiyle, toplumda kadına yönelik aşağılanmaları ve tek tipliğin yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Medya, bu pekiştirme işleviyle birlikte, yeni gerçeklik alanlarının yaratılmasına yönelik eylemlerde de bulunmaktadır. Yasemin İnceoğlu'nun da (2009) belirttiği gibi, cinsiyetçi bakış açısının medyanın ideolojik söylemlerinin başında gelmektedir. Bu bağlamda medya, anlamın toplumsal inşasında “kişiselleştirme, dramatisasyon, normalleştirme ve ötekileştirme” açısından ideolojik bir işlev görmektedir. Berrin Yanıkkaya'ya (2009) göre, medya sözel ve görsel iletileri kodlarken güçlülerin, iktidardakilerin bakış açılarını dikkate almaktadır. Toplumdaki iktidar ilişkileri ve güç dengeleri medya ile pekiştirilmektedir.

Meltem Ağduk'a (2003) göre, yerli televizyon dizilerinde fiziksel şiddet, toplumsal değerlerin arkasına sığınarak meşrulaştırılmaktadır. Kıskançlık ve namus, bunların en önemlileri arasında gelmektedir. Psikolojik şiddet ise, hemen hemen tüm dizilerde vardır. Aşağılanma, hakaret, konuşmama, paylaşmama, engelleme, alay etme, erkeklerin kadınlara uyguladıkları psikolojik şiddet örnekleri olmaktadır. Komedi dizilerinde şiddet, sıradan bir davranış biçimine getirilip meşrulaştırılmaktadır. Talk Show sunucuları, konuk kadınlara toplumdaki konumların kapsamında davranmaktadır. Yani, erkek konuklara sorulan sorular kariyerleri ile ilgili olurken, kadınlara kadınlık değerleri ile ilgili sorular yöneltilmektedir. Konuşma süreleri de, erkeğe göre daha az olmaktadır. Reklamlarda, kadınlar genelde edilgin olarak gösterilmektedir. Bu da, şiddet unsurunun örtük ve estetikleştirilmiş biçimde var olmasının kanıtı olarak nitelenebilmektedir. Örneğin, anneler gününde, kadınlar gününde reklamlar genellikle, mutfak eşyalarıyla, kadının evdeki “görevleri” için uygun ürünlerdedir. “Annenize, rondo alın, soğan doğrarken ağlamasın”, yada “Anneniz artık mutfakta çok fazla zaman harcamayacak, bu düdüklü tencere yemeklerin kısa sürede pişmesini sağlıyor” yada “Bu bulaşık makinesiyle artık daha fazla bulaşığı daha kısa sürede yıkayacaksınız”, vs. Halbuki, babalar gününde, “Babanıza çok yakışacak bir takım elbise alın, ilgi daima onun üzerinde olsun” veya “Bu araba tam babanıza göre, babalar gününde babanızı mutlu etmenin güzel bir yolu”

Talk Showlarda da kadın pasifleştirilmekte ve kadın bedeni esprilerin merkezine yerleştirilmektedir.

Şiddetin, kadına yönelik şiddetin en fazla gösterildiği programlardan biri haberlerdir. Burada, şiddet görüntüleri normalleştirilmekte ve seyirlik bir gösteri haline dönüşmektedir. Haberlerde kadına yönelik şiddetin faili olarak sunulan erkeklerin yoksul olduklarının altı çizilerek, kadına yönelik şiddetin yoksulluktan beslenen ve erkeğe özgü doğal bir içgüdü olarak onu temsil eden genel geçer yargıları yeniden ürettiğini söyler. Kadın, bu şiddetin tam ortasındadır. Kadına şiddet haberlerinin üzerine giden, araştıran, sosyalist feminist gazeteci Damla Yur, erkek şiddeti yüzünden hayatını kaybeden kadınlardan örnekler vermektedir. “Esin Güneş 2010 senesinde, Siirt’in Tillo ilçesindeki kayalıklardan düşerek öldü. Güneş’in ölümüyle ilgili ODTÜ’nün hazırladığı rapora göre fizik kuralları uyarınca düşmenin “itme” sonucu gerçekleştiği ortaya çıktı. 2010 yılından bu yana serbest olan eş Güven Güneş geçtiğimiz günlerde bu raporun açıklanması ile tutuklandı.” Başka bir örnek, “Pınar Ünlüer 2012 senesinde, İzmir’de kendisiyle barışmak isteyen sevgilisi tarafından öldürüldü.” Örneklerle devam edersek, “Melek Karaaslan 2012 senesinde, eşi ve onun ailesi tarafından kapatıldığı tuvalette 3 ay boyunca tutulan ve sürekli şiddete maruz kalan Melek Karaaslan, tedavi altına alındığı hastanede hayatını kaybetti.” Örnekler daha da uzayıp gitmektedir. Eşinden şiddet gören, öldürülen, vs kadınların sayıları her ne kadar araştırma verilerine dayanılsa da, bazı bölgelerde nüfus cüzdanı olmayan kadınlar bulunmaktadır, şiddete maruz kaldığı halde kimseye söyleyemeyen, utanan kadınlar bulunmaktadır. Bunun yanında, eğitim düzeyinin yüksek olup, kariyer sahibi kadınların da şiddete maruz kaldığı bilinmekte. Her gün onlarca kadın eşleri tarafından fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. Ama, haberlerde sadece eğer büyük şehirdeysen, herhangi bir eylem yapıldıysa, beden parçalarına ayrıldıysa haber olursun, duyulursun. Onun dışında bir de tabii ünlüysen. Bu yüzden ne kadar istesek de, net bir sayıya ulaşamamaktayız.

Şiddet, suç, sapkınlıklar, cinsellik, vs 19. yy’ dan itibaren gazetelerin kar getiren ticari etkinliğe dönüşmüştür (Young, 1990’dan aktaran Dursun

2008: 72). Bu durum, haberlerin genellikle büyük ölçüde erkekler tarafından oluşturulmasıyla, yakından ilgilidir. (Timisi, 1996'dan aktaran Dursun, 2008: 72).

Medyada kadına yönelik şiddetten bahseden pek çok çalışma, örneklerinin büyük bir kısmını gazetelerden vermektedir. Kadına yönelik şiddetin temsili ile ilgili pek çok eleştiri yapılmaktadır. Bu da, izlenme oranı kaygısı üzerinde odaklanılmasına sebep olmaktadır. Diğer yandan da tiraj kaygısı oluşmaktadır ve kadına yönelik şiddetin, gerçek bağlamından koparılarak, magazinleştirilmesine sebep olduğu söylenmektedir. Böylece kadın, bir kez daha şiddet eyleminin mağduru ve aynı zamanda da kurbanı olmaktadır. Buna gazetede ki başlıktan, fotoğrafa; sayfada yer alışı biçiminden, kullanılan stereotiplere; haberde vurgu yapılan detaydan, konuyla ilgili yapılan yoruma kadar pek çok şey neden olmaktadır. Bu tirajlardan kaynaklanan, gazetenin, derginin, haberin satmasını sağlayan en önemli kaynaklardan birisi de “kadına yönelik şiddet kampanyaları”dır. İlerleyen kısımlarda kampanyalardan bahsedeceğim.

KSGM, Avrupa Birliği ve BM Nüfus Fonu katkılarıyla yürütülen “Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Projesi” kapsamındaki “Gazete Haberlerinde Aile İçi Şiddet” çalışmasının sonuçları, gazetelerde kadına şiddetin, daha çok görünür zararıyla ilgilenildiği bulunmuştur. Bedensel zarara ilişkin ifadeler, ruhsal zarara ilişkin olanlardan daha fazla yer almaktadır. Yani, cinsel ve fiziksel şiddet kaynaklı olayların daha fazla haber yapılmaktadır. Psikolojik ve ekonomik şiddet ağırlıklı öyküdeki bir ayrıntı olarak kullanılmaktadır. Şiddeti uygulayandan çok, şiddete uğrayan kadının teşhiri de önemli bir ayrıntı olmaktadır¹¹ (Medyanın..., 2007).

Artık, şiddet hakkındaki çözüm önerilerinin “sözden öteye geçmesi” gerekmektedir. Bunun için de, medyadaki cinsiyetçi yapılanmanın ve erkek bakış açısının değişmesinin önemi açıktır. Bunu kampanyalar yoluyla yapabilirler, tabii ki de sivil toplum kuruluşlarıyla görüşme halinde olarak, onlarla fikir alışverişinde bulunarak. Görüştüğüm sivil toplum kuruluşları gönüllüleri, kendilerine kampanyalar yapılırken hiçbir şekilde

¹¹ Medyanın Derdi Şiddetin Görünür Tahribatı (2007) <http://turkiye.haber.pro>

danışılmadığını, kampanyaların sürekli fiziksel şiddet üzerine odaklandığını ve bunu da çoğunlukla “mor göz” fetişi şeklinde yapıldığından bahsedilmektedir.

Segal (1990), iktidar ilişkilerini, güçlü olanların daha zayıf olanları kendi amaçları doğrultusunda örgütleyebilecekleri bir süreç olarak nitelemektedir. Bu karşı taraf üzerinde kontrolü sağlamanın da bir yolu olmaktadır. Şiddeti bu bağlamda değerlendirdiğimizde aslında erkekler de kadınlar gibi bundan etkilenmektedir. Ancak erkeklik, erkek egemen toplumlarda güç ve iktidarla bir olarak algılanmaktadır. Şiddet, kadın üzerinde kontrol sağlama aracı olarak görülmektedir. Ve doğal olarak kabul edilmekte ve farklı boyutlarda da meşrulaştırılmaktadır. Erkekler, şiddete, toplum içinde kendi varlıklarını ortaya koymak ve kimlikleri üzerinde vurgu yapabilmek için başvurumaktadırlar. Bu da, genellikle, kendilerinden daha güçsüz olarak gördükleri kadınlar üzerinden olmaktadır. Aslında bu durum, erkekler açısından kendileriyle ilgili bir yanılsamadır. Medya da, bu yanılsamanın içindedir. Medyada geliştirilen şiddetle ilgili cinsiyetçi söylem, erkeğin toplumdaki güç ve iktidarını pekiştirici bir özellik göstermektedir. Bunun, toplumsal bağlamdan ayrı ele alınması da düşünülemez. Bu süreçte, şiddetten beslenen medya, bunu çoğunlukla kadın üzerinden yapmaktadır. Kadının, insan olmasının ötesinde cinsiyetinden dolayı da şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Gücün ve iktidarın üzerinde deneyimlendiği bir nesne konumuna düşmektedir. Bunun değişmesi için, medyadaki erkek egemen söylemin değişmesi gerekmektedir. (Özer, 2010: 440)

Şiddet araştırmaları, medyada sunulan genellikle şiddetle ilgili olmaktadır. İdeolojik şiddet ise, şiddet sunumunu da içine almakta ve medyanın toplam içeriğiyle gelen şiddeti ifade etmektedir. Bu durumda, medyada sunulan şiddet, medyanın şiddetine dönüşmektedir. (Özer, 2010: 530)

Medyanın ideolojik şiddetini ortaya koymak için, Marx ve Engels'in düşünceleri ve ideolojiye yaklaşımlarından bahsetmek mümkün olacak. Medyanın ideolojik şiddeti sınıf temelli de ele alınabilmektedir.

Gramsci'nin düşünceleri temelinde de medyanın ideolojik şiddeti açıklanabilmektedir.

Marx ve Engels'in ideolojiye yönelik tanımlamalarından bazısı medyayı içine almaktadır. "Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda, egemen düşüncelerdir, başka bir deyişle, toplumun egemen maddi gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen zihinsel güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarını da emrinde bulundurur, bunlar o kadar birbirinin içine girmiş durumdadırlar ki, kendilerine zihinsel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de, aynı zamanda bu egemen sınıfa bağımlıdır. Egemen düşünceler, egemen maddi ilişkilerin, fikrîsel ifadesinden başka bir şey değildir, egemen düşünceler, fikir biçiminde algılanan kavranan maddi, egemen ilişkilerdir." (Marx ve Engels,1992).

Barrett (1996: 57), egemen sınıf, ideolojik üretim araçlarını kontrol etmektedir. Marx, ideolojiyi, gücünü sermayeyi denetlemesinden alan yönetici sınıfla doğrudan ilişkilendirmektedir. (Shoemaker ve Reese, 2002)

Yönetici sınıfın fikirlerinin toplumda doğal ve normal görülmesini sağlamak ideolojinin görevidir (Fiske, 2003: 221). Yani, egemen sınıf, kendi çıkarlarını bilmektedir ve ideolojik olarak da kabul edilmektedir (Üşür, 1997). Bu şekilde medya, egemen, maddi güce sahip sınıfın kontrolünde gözükmektedir (Özer, 2001). Stuart Hall'a göre (1999: 106), Marx, ideolojinin sadece, şeylerin görünüş düzeyine dayandığı için işlendiğini savunmaktadır. Böyle yaparken, ideoloji, tüm toplumsal ilişkilerin bağımlı oldukları tarihsel koşulların olumsuzluğunun tanınmasını engellemektedir. Bunun yerine, bu olumsuz koşulları tarihin dışındaymış gibi sunmaktadır. Yani, değiştirilemez, kaçınılmaz ve doğaldır. Buna ek olarak ideoloji, kendi öncülerini zaten bilinen olgularmış gibi gizlemektedir.

Althusser'in (1991: 79) çerçevesinde medya, ideolojinin hakimiyeti altında işlenmektedir. Medya, baskıcı devlet aygıtlarına karşılık olarak, ideolojik devlet aygıtıdır. Böylece, medyanın etkinliği, dayatılan yanlış bilinçlilikte ya da değiştirilen tutumlarda değil, fakat koşulların temsil

edilmesi ve tecrübe edilmesini sağlayan bilinç dışı kategorilerde yatmaktadır (Curran vd., 1991: 246).

ŞİDDETİN NORMALLEŞTİRİLMESİ

Cinsiyet normlarıyla olan sıkı ilişkisidir. Lundgren'e göre (2009), şiddet aynı zamanda cinsiyetlendirilmiş bir süreçtir. Bunun nedeni aslında basittir. Şiddet uygulayan erkekler, şiddet sahnesinde erkek olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet normları, şiddetin normalleştirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedirler. Yazar, huzurlu bir ilişki ile şiddet içeren ilişki arasında görünmeyen bir sınır olduğunu belirtmektedir. Bu sınırın erkeğin gücünü şiddetle, kadının yerini ise boyun eğmeyle ilişkilendiren cinsiyetçi toplumsal normlarla çizildiğini ifade etmektedir. “Şiddetin nasıl normalleştirildiğini açıklamak için çıkılan nokta, şiddetin, normalleştirilme sürecinde nasıl sıradanlaştırıldığı ve bu sürecin toplumsal cinsiyet, cinsellik ve iktidar sıkı sıkıya birbirinin içine geçmiştir. Ve bu kişiler bir fanus içinde yaşamamaktadırlar”.

Aslında tartışılması gereken en temel nokta, belki de erkeklerin şiddet kullanarak bir şey elde ediyor olmasıdır. Şiddetle ulaşılan olası kazançların varlığı ve şiddetin stratejik bir araç olarak kullanılması sorgulanmaya başlanmaktadır. Erkeklerin şiddet uyguladıklarında “nasıl erkekler haline dönüştükleri” Lundgren için daha önemli bir soru olmaktadır. Lundgren'e göre (2009), şiddeti tekil bir olaydan ziyade bir süreç olarak ele almak önemlidir. Yani, şiddet kullanan erkeklerin, kadınları bir “cinsiyetlenme” sürecine aldıklarını söylenebilmektedir. Kadın, erkeğin biçtiği kadınlık tanımlarına giriyor, şiddet sahnesinde nasıl bir kadınlık üretilmektedir?

Kadınların yaşam alanlarının kontrol edilmekte ve kadınlığı sınırlandırılmıştır. Yani, bu süreçte yer alan erkek eylemlerinin arasında duygusal kontrol, şiddet ve yakınlığın dönüşümlü olarak kullanılması gösterilmiştir. Kadınların yaşam alanlarının kontrol edilmesini sağlayan şiddet, amacı ve yöntemi belli, sistematik bir yoldur. Erkekler için öne sürülen ve kamuoyunca da kabul görmüş genel yargı erkeklerin şiddet uyguladıkları anda kontrollerini tamamen kaybettikleri, yüksek oranda düş kırıklığı yaşadıklarıdır. Ancak şiddet kullanan erkeklere göre şiddetin amacı belli ve kontrollüdür.

Kadının yaşam alanına ilk saldırı duygusal kontrol ile başlamaktadır. Bunu uzun vadede eve kapatma seyretmektedir. Sonrası ruhsal ve fiziksel yönden erkeğin koyduğu belli kurallara tabi tutulmaktadır. Kiminle görüşeceği, ne düşüneceği, ne hissedeceği artık kendi kararlarına bağlı olmaktan çıkmaktadır kadının. Çevresine örülmüş duvarların arasında yaşamak zorunda kalmaktadır. Ve bu duvarlar zaman içinde yaşama hakkına müdahaleye kadar uzanabilmektedir. Kadın bu noktada ölüm kararının da yaşama kararının da erkeğe ait olduğunu anlamaktadır. Ve erkek bu durumu daha etkili kılmak için şiddet ve şefkati dönüşümlü olarak kullanmayı tercih etmektedir. Artık kadını yaralayan da yaraları saran da aynı erkektir. Gizlenmiş sevgi duyan erkek, erkeğe kadının yaşam alanına sınırlar koyar, hatta kendi gerçekliğini kadının gerçekliği haline getirme imkanı sağlamaktadır. (Lundgren, 2009)

Hiçbir kadın şiddeti kendi hayatıyla kesinlikle ilişkilendiremez. Anormal bir davranış olarak görülmektedir, ilk başlarda. Sanki, partnerinin olumsuz davranışları dikkatini çekse de konduramaz kendine. Zaman geçtikçe de sancılı bir sürece dahil olmaktadır. Psikolojik şiddetten öteye, fiziksel, cinsel şiddete geçilmektedir. Daha sonraysa sevgi ve dayağın nedenlerini özdeşleştirerek şiddeti kabul edilebilir görmektedir. “Beni seviyor, beni kısıkanıyor, o nedenle bana şiddet uyguluyor.” Bu zaman içerisinde şiddet ve sevgi arasındaki ayırım yok olmaktadır. Bu, beraberinde şiddetin aşkın göstergesi olarak görülmekte ve ölüm ile yaşam arasındaki farkların belirsizleşmesini oluşturmaktadır. Erkeğin hakimiyeti iktidarla pekişmektedir. Şiddetin normalleştirilme sürecinde, kadın kendini şiddete ve erkekliğin kadınlık üzerindeki değişikliklere alışma sürecine sokmaktadır. Kadının alışması, sonraları kendi yaşamı üzerindeki hakimiyetini tamamen yitirmesiyle sonuçlanmaktadır. Çünkü, artık, erkek ne diyorsa o olacaktır.

Şiddet, normalleştirme sürecindeki kadın için, henüz partnerinden hiç şiddet görmediği zamandan “dayak atan erkek ve dayak yiyen kadın” noktasına nasıl gelindiği artık anlamsız ve bulanıktır. Çünkü, anlayamaz, daha dün kendisine sevgi sözcükleri söyleyen, jestler yapan erkek, şimdi de dayak atmaktadır. Bu noktaya ne zaman gelmişti bilemez. Normalleştirme

sürecine girmiş bir kadın partnerini şiddet kullanan biri gibi görmek istemez. Bu nedenle şiddet gören kadınla görmeyen arasındaki ayrımı kendince kaldırır ve iki durum onun için zamanla aynılaşmaktadır. Doğruyla yanlış, iyi ile kötü arasındaki sınırlar yer değiştirir, fiziksel ve ruhsal anlamda hayal kırıklığına uğrayan kadın sosyal deneyimlerden mahrum kalmaktadır. Erkeğin ona sunduğu doğrular ve erkeğin tecrübeleri zamanla kadının tek başvuru mercii haline gelmektedir “Her şeyin en iyisini erkek bilir, o bana ne yapacağımı söyler.”

Kadın ilk kez dayakla karşılaştığında, tepki verip, şaşırılmaktadır. Bir kaza olduğunu düşünmektedir. “Benim eşim bana bunu yapmaz” diye düşünür. Bu sebeple de bir neden aramamaktadır. Hayatına hiçbir şey olmamış gibi devam etmektedir. Sonraki aşamada, şiddete bir neden atfedilmektedir. “Ben bunu yaptım, o da haklıydı bana vurmakta.” Başta bu şekilde düşünürken kadın, sonraları işler değişmektedir. Şiddet zaman içinde şefkat ile dönüşümlü kullanılmaktadır. Sonunda şiddet gündelik hayatın bir parçası haline gelmekte ve “neyin kabul edilebilir, neyin kabul edilemez olduğu belirsizleşmektedir.” Kadın, kendi gerçeklik algısını yitirmeye ve zamanla kendisini suçlu hissetmeye başlamaktadır. Kendisini, bir kadının nasıl olması gerektiğine dair, erkeğin öne sürdüğü normdan uzak görmektedir. Şiddetin nedeni kadının kendisi olmaktadır. (Lundgren, 2009)

Böyle kadınlar, eşlerinden ayrıldıktan sonra bile özgür olamamaktadırlar. Hem fiziksel hem de sembolik olarak ölmüşlerdir. Kendilerini erkeğin gözünden görmeye alışmışlardır ve bu süreçte kendini değersiz hissetmişlerdir. Aynaya eskisi gibi bakabilmeleri için ciddi bir psikolojik tedaviden geçmeleri gerekmektedir.

Kadına Dayanışma Vakfı gönüllüsü, Hazal Halavut ile görüşmemde, kendisi “şiddet haberleri, şiddeti olağanlaştırıyor mu, sıradanlaştırıyor mu derken, sıradanlaştırıyor hem de kadınların nasıl mağdur ve güçsüz oldukları yönünden gösteriyor ki, eğer amacın kadına yönelik şiddetle mücadele ise, kadını sürekli güçsüz ve mağdur göstererek bunu yapamazsın. Bir noktada bu durumu değiştirecek olan kadınlarsa, kadınların özne pozisyonunda olacağı, kadınların güçlü olacağı imgeler, imajlar kullanmak

gerekir. Ama haberci olduğunda da fark ediyorsun, ne görüntü kullanacaksın, hem televizyonda hem de gazetede bir görüntü kullanmak zorundasın” der.

MEDYADA ŞİDDETİN GÖRÜNÜRLÜĞÜ

Medyadaki şiddet görünürlüğünden bahsederken, Sosyalist Feminist Kolektiften Gazeteci Damla Yur ile görüşmemizde kendisinin de üzerinde durduğu noktalara göre, “medyada şiddetin görünürlüğü hep vardı, hala var. Fakat kadına yönelik şiddet bunlarla aynı kategoride alınamaz. Çünkü kadına yönelik şiddet, bir politikadır. Kültürel alt yapıdan beslenen bir politikadır. Uzun yıllar kadına yönelik şiddet vakaları da üçüncü sayfa cinayet haberleri ile aynı kategoride ele alındı ama bunlar aynı kategoriye alınması gereken cinayetler değildi. Burada toplumsal bir durum vardı. Kadına yönelik şiddet yazılarımda elimden geldiğince çok bilgi, çok belge sunarak haberin 3. sayfadan öteye geçmesi için elimden geleni yapıyorum. Ama çoğu zaman ana sayfalarda yer alıyor. Manşet bile oldu bir kadın mağduriyeti. Hem de bir kadın ölmeden. Buna sevinmek Türkiye için utanç ama ne yazık ki durum böyle. Dediğim gibi, medya evet şiddeti görüyor. Fakat “nasıl görüyor” bu üzerinde tartışılması gereken bir durum. Kadına yönelik şiddet haberlerinde ana akim medyayı taradığımızda erkek egemen dile sık rastlarız. Mesela "aldattı öldürdüm". Bu, erkeğin dilidir ve bunu başlığa taşımak bu şiddeti onaylamaktır. Ya da " on iki yerinden bıçaklandı" başlığı negatif teşviktir. Fakat, "on iki defa suç duyurusunda bulundu" işte bu pozitif teşviktir. Bu, “kadının sesini niye duymadınız ey Türkiye?” sorusunu sordurur. İğneyi kendime, çuvaldızı başkasına batırmaktan yanayım. Bu sebeple milliyet gazetesinin 63 yıllık tarihinde kadına yönelik şiddet haberlerine ana sayfada ne kadar yer verdiği üzerine nitel ve nicel bir araştırma yaptım. Araştırmada gördüm ki, biz hassasiyeti biliyoruz. Çünkü, bu haberler ana sayfaya çıkmış. Konu üzerine derinlemesine bilgisi olmayan bir muhabir "üç çocuk annesi bardan çıkarken eski kocası...." gibi bir ifade kullanır ve bu ifade şiddeti meşrulaştırır. Ama bunu iki cümlede verilebilirsin. "üç çocuk annesi genç kadın eski eşi tarafından bıçaklandı. Geçtiğimiz gün akşam saatlerinde bardan çıkan D.Y evine dönecekti..." aynı ifadedir. Ama, bir pis demek var, bir de pislik demek, işte o hesap ilk bahsettiğim üslup şiddeti meşrulaştırır. Sanki üç çocuk annesi bir kadının bara gitmesi ölüm sebebi olur, gibi bir mesaj verir ve tehlikeli olan da şu ki bu mesajı doğrudan vermez, bilinçaltına iletir. Bu satırları yazan

arkadaşların kadınlara düşmanlığı olduğunu düşünmüyorum, sadece bilinçsizlikten. Muhabir kalitesinin artması da işte bu alanda devreye giriyor. Kadına yönelik şiddet vaka haberi, bir belediyenin yaptırdığı parkın açılış haberine benzemez. Bu sebeple bu haberleri yapacak olan muhabirlerde bu hassasiyetin oluşması sağlanmalı ve yöneticiler tarafından bu haberler her muhabire verilmemeli.

ABD den gelen amatör fotoğrafçı Sarrai Sierra haberlerinde de bu üslupla çok karşılaştık, “iki çocuk annesi”, “ABD’ den fotoğraf çekmek için gelen”, “Tarlabaşı’ nda genç bir erkeğin evinde kalan”... Günlerce bu ifadelerle haberler yazıldı. Sanki evli bir kadının seyahat özgürlüğü yok gibi sorgulandı. Peki ne oldu? Ölüm aydın, atıldı, laz Ziya tutuklandı ve Türkiye’ nin utanç davalarına bir yenisi eklendi. Pippa Bacca gibi... Peki ne kaldı geride? O bilinçsiz muhabirlerin kaleme aldığı satırlar internet sitelerinde kaldı. Acı...”

Hazal Halavut ile konuşmamın bir kısmında, konu yakın zamanda kaybettiğimiz, Memet Ali Birand’dan ve medyadaki en ayrımcılık yapmayan kişi olduğundan bahsettik. “Medyada en makul insan, Memet Ali Birand idi. En son, ntv’de spor programını, Simge Fıstıkoğlu sunuyor diye, erkek yorumcu stüdyoyu terk etti, ben kadınla futbol konuşmam diye. Birand da bir süre sonra, Alex hakkında program yapıyor ve sadece kadın spikerlerini çağırdı. Kadınlar ile sadece tekniklerle konuşan herkese kapalı bir alan olmadı futbol. En azından, yetkisini ve iktidarını bu yönde kullandı. Ben kadınlarla futbol konuşuyorum, çok da güzel program yapıyorum imajını verdi. Ve Birand, zaten “kadın cinayeti” başlığını kendi programında atan ilk medyacıydı.”

MOR GÖZ FETİŞİZMİ

Erkek şiddetine dikkat çekmek için, “morarmış göz” makyajıyla “şiddeti görünür kılma” kampanyaları moda olmuştur artık. Buna gerek var mıydı gerçekten? Her gün onlarca öldürülen kadınların makyajsız ve kanlar içindeki bedenlerini gazetelerde sürekli görmüyor muyuz? Neden hala aynı şekilde kampanyalar devam etmektedir? Gözlerine “mor” makyaj yapan sanatçıların fotoğrafları gazetelerde, panolarda, kanallarda yokken biz şiddetin bu kadar yaygın olduğunu bilmiyor muyduk? Kadın örgütlerinin, “kadınlar her gün en yakınlarındaki erkekler tarafından öldürülüyor” çılgınlıklarını duymuyor muyduk? Evimizden, ailemizden, mahallemizden, komşularımızdan, arkadaşlarımızdan aşına değil miydik şiddet hikayelerine?

Gazeteci Damla Yur ile “mor göz” hakkında konuştuk. “Yaptığım haberlerde şu zamana kadar hiçbir mağdur kadının mor gözlü fotoğrafının kullanılmamasını talep ettim, yazı işlerinden. Hatta çoğu zamanda karmaşaya gelir, kullanılır diye paylaşmadım. Şiddeti şiddetle çözmek işte bu fotoğraflar. Ne yazık ki bu fotoğraflar şiddeti çözmez teşvik eder. Eğer bir kadına yönelik şiddet yazısı yazdıysan ve fotoğraflarında bir kadının mor gözlü hali varsa ve uyarmadıysan bu resimle ana sayfaya net çıkar. Günümüzde herkes gazete okumuyor, ama herkes market önünden geçiyor. O mor gözler, marketin önünden geçerken takılan bir gözde iştah uyandırabiliyor. Bunu öyle farkında olarak falan da değil, duyguyu bilinçaltına itiyor. Hele bu fotoğrafın altında kadını bilmem kaç yerinden bıçakladı, şu kadar (cık) ceza aldı yazıyorsa, işte bu erkek egemen kültürle beslenen birini çok kolay gaza getirir. Gazete böyle bir etki yaparken medya organlarını çok kullanan bir kampanyanın yaratabileceği etkiyi düşünebiliyor musun? Mor göz, kırık kol bunlar çözüm odaklı kareler olamaz. Kampanyalarda kullanılan bu karelere son derece karşıyım. Kadınların tüm bu şiddet eksenine rağmen çıkartmaya çalıştıkları ses konu olmalı. Türkiye’de hafife alınmayacak derece sivil toplum kuruluşu kadınlar için çalışıyor. Çok sayıda eylemle sistem protesto ediliyor, hem de bunu hemen hemen her gün en az bir kadın cinayeti yaşanan ülkede yapıyor. İşte asıl fotoğraf bu mücadelenin görüntüsü olmalı.”

Mor Çatı gönüllüsü Selime Büyükgöze ile yaptığım görüşmede, “Mor gözün, şiddeti sadece fiziksel şiddete indirilmesi var. Bir de zaten şiddete uğramış beden seyretmek pornografik bir şey zaten, bir yandan kadınların cesaretlerini kırdırıcı ve kendilerini kötü hissettirici bir şey. Kadınları sürekli güçsüz ve mağdur olarak gösteriyorsun. Mağdurlaştırma üzerinden görselleştirme yaptığın zaman kadınları kırıyorsun, incitiyorsun. Kolay olduğu ve kendilerince çarpıcı olduğu için mor gözü kullanmayı tercih ediyorlar. Ki, şiddet uygulayan adam mor göz çarpıcı diye karısına yumruk atmaktan vazgeçmeyecek. Mor göz sadece fiziksel şiddeti anlatıyor. Psikolojik şiddetle pek ilgilenmiyor. Halbuki, çok daha zor bir şey kadın için, kadını ehlileştirilmeye zorlamaktadır. Korkmak, o hale gelmemek, sonuçta bir gün gazeteyi açıyorsun ve sırtında bıçak olan kadın görüyorsun. Eşinden boşanmak istiyormuş, sığınağa gitmiş, geri dönmüş ve bu olmuş. Muhtemelen kendisi de eğer boşanmayı düşünüyorsa, kaderine, dayağa, razı olup, korkup vazgeçme ihtimali yüksek olacaktır. Çünkü, kadınlar genelde bu hayata razı gelmedikleri için öldürülüyor. Yeter! dedikleri zaman öldürülüyorlar. “Tamam, kaderime razıyım” dediklerinde öldürülmüyorlar.”

Genel olarak kampanyalarda şiddeti mor gözle anlatılabilir hali çok sorunlu hepsinde ortaklaştırılabilir bir alandır. Bir de sadece mağdurlaştırılarak anlatılması ve şiddeti kimin uyguladığı, ne için uyguladığının tamamen görünmez olması çok sorunlu olmaktadır. Kadına şiddet kampanyası ama şiddetin kimden geldiğine dair hiçbir şey yok, bilinmemektedir.

Kadına Dayanışma Vakfı gönüllüsü Hazal Halavut ile görüşmemde, “Mor gözü ben de sevmiyorum, ama alternatifi ne bu ciddi bir sorun. Biz yıllardır feministler olarak bu görüntü kullanılmamalı, değiştirilmeli diyoruz ama sadece böyle demek yetmiyor, bunu açıklamak buna alternatif de oluşturmak gerekmektedir. Bunu kullanmayın evet, ama alın bunu kullanın dememiz gerekiyor. Çünkü başka türlü değişmiyor. Bana göre en büyük eksiklik de bu. Feminist akademisyenler de, feminist medyacılara da, feminist haberciler de bilmiyorlar bunun alternatifi nedir. En olan, konuşulan şey, katilin yada şiddet uygulayanın fotoğrafını koyalım, yani

failin fotoğrafını. Fakat bu da hukuki açıdan mümkün değil. Yargı cezası alana kadar ve cezası kesinleşene kadar deşifre edemezsin. Bu, hukuki açıdan problemlili bir durumdur. Görüntüleri de fotoğrafları da ajanslar çekiyor. Artık insanlar da istediği şekilde haber yapamıyor. Aynı ajanslardan alınıyor fotoğraflar. Aynı haberlerin ortaya çıkmasının sebebi de bu, ajans haberciliği. Özellikle kadına şiddet haberlerinde kadına gidiyorlar, hastaneye ve yaraları açtırıyorlar, televizyonda hepsini göstermiyorlar ama ajans görüntüleri korkunç. Bu bir yandan da pornografik, sürekli kadının yarasını teşhir ediyorlar. Televizyonda görüntün yoksa haber yapamıyorsun. Nasıl yapacaksın cinayet haberini? Bir haber diliyle oynayabiliyorsun. Biz mesela bütün cinayet haberlerini tek bir haberde topluyorduk, tek tek değil. “bugün erkekler üç kadın öldürdü, beş kadın öldürdü” diyorduk. Özneyi vurgulayacak bir şey. Tamamen feministlerin çabalarıyla şu anda kadın cinayetleri yerleşmiş durumda. “Namus cinayetleri” denilmiyor, “aşk cinayeti” denilmiyor artık.”

Kadın Dayanışma Vakfı gönüllülerinden Hazal Halavut, “Kampanyayı yapanların birçoğu tepeden gelme, gazetenin reklamını yapmak için. En büyük problem de medyanın, kadın örgütleriyle konuşmamaları. Yapılan kampanyaların hiçbiri, kadın örgütleriyle iletişime geçilerek yapılmadı. Yapılsaydı böyle olmazdı zaten. Feministlerin bu konunun aktörü olduğu, kesinlikle Türkiye’de ne devlet ne de medya tarafından kabul edilmiyor, tanınmıyor. Çünkü, feministler marjinal ve aşırı radikal olduğu düşüncesi hala yaygın olduğu için, erkek düşmanı oldukları için. Halbuki, feministlerle böyle iletişime geçildiğinde söyleyecekleri tek şey, “sence bunun etkisi ne olacak?” en basit, yalın tartışma malzemesi bu yani. Sen bir kampanya yapıyorsan eğer, ve samimiysen gerçekten, insanları doğru şekilde etkilemek gibi bir amacın var.”

TARTIŞMA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, Fatma Şahin'in kadına şiddet hakkında, özellikle yasal düzenlemeler ve pratik çözümler bulmaya çalışması, kadını var olan pozisyonundan kurtarmayı değil de sanki pozisyonla özdeşleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu durum, kadınlık kimliği ve aile kurumu üzerinden kurgulanarak projelerde benzer nitelikli anlayışla ortaya çıkmaktadır.

Bu anlayış, hükümetin, ısrarcılıkla sürdürdüğü kadın politikasının sonucu olarak görülmektedir. Toplumsal kadınlık kimliği dillendirildiği gibi, kadının konumunu çerçevlendirerek kadını mahkûm eder. Mesele, hukuksal alanda "ağır tahrik unsuru" denilerek, kadının yaşadığı şiddeti hafifletici nedenler gerekçesiyle örtbas etmek, üç – beş çocuk politikasıyla kadını eve kapatmak, istihdam alanındaki tüm haklarından mahrum ederek yok saymak, erken emeklilik, kürtaj politikasıyla kadın bedenini kontrol altına almak ile ilgili olmaktadır. Bunlar dışında kadına uygulanan fiziksel şiddetin ölümcül boyutları hükümetin resmi verilerinden çok daha fazla olduğunu bilinmektedir. Çünkü, hala hiçbir alanda haber olmayan, yada intihar süsü verilmiş, kadınlar da bulunmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun kadın her anlamda mağduriyet yaşamaktadır. Ancak hükümete göre bazı kadınlar bu mağduriyeti yaşamamaktadır. Hükümetin desteğiyle yaratılan "şiddet" temalı kampanyalardan birisi, biz kadınlara bu şekilde seslenmektedir. "Sen de bu şanslı kadınlardan biri olabilirsin?"

Yani "şanslı olan" ve "şanslı olamayan" kadınlar bulunmaktadır. Mesela "eğitilmiş kadın, ev içinde çocuk büyüten kadın, bedenini toplumsal ahlak kurallarına uygun kontrol edebilen kadın, "iyi" eş olabilmek adına evlilik kurumunu ne olursa olsun sürdürebilen kadın şanslıdır. Evde görünmeyen emeğiyle ucuz iş gücü olarak çalışan, kendini ifade etmede ısrarcı olmayan, kadınlığını sadece toplumsal kadınlık rolüyle benimseyen kadın" oldukça şanslı görülmektedir.

Peki ya "şansız" kadınlar? Mesela, Ayşe Paşalı çok şansızdı. Melek Karaaslan, Meral Tahta, Ceylan Soysal, Selma Civek ve daha binlercesi...

Onlar şiddet sonucu hayatını kaybeden kadınlardır. Bir anlamda şiddete dayanamayıp, ölümü göze alan kadınlar. Hepsi, polise başvurup, koruma isteyip, göz göre göre katledilen kadınlar. Bu cinayetler yaşanırken ve artarak sürerken duyarlılık meselesinin en çok tartışılan ve konuşulan konu olması ise kaçınılmazdır. Bahsedeceğim bir takım kampanyalar da işte bu kadınları anlatan hükümet desteğiyle peşi sıra hayat bulmaktadır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET NASIL SONA ERER?

Toplumun baskısıyla, devletin, yargının yapacağı basit ve kolay şeyler bulunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetin bitmesi için öncelikle insanın varoluşundan beri tercih edilen en basit yöntem uygulanmalıdır. Mesela, ağır ve caydırıcı cezalar verilse acaba kaç erkek o kadınlara böyle kolay el kaldırabilir? Sonra kadınların gördükleri şiddete karşı çıkmasını, başkaldırmasını kolaylaştıracak, isyan edip gitmelerini sağlayacak olanaklar sunulsa, sığınacakları ve yaşayacakları evler olsa, çalışabileceği işleri olsa acaba kaç kadın dayak yediği adama mecbur kalır?

Aslında düşünmemiz gereken çok önemli bir konu bulunmaktadır. Bu toplum, bu ülkede yetişenler eşine – kızına - annesine ve sevgilisine karşı bu kadar acımasız erkekleri nasıl yetiştiriyor? Hiç acımadan "ya benimsin yada kara toprağın" mantığıyla cinayet işleyenler bu gücü, bu cüreti nereden buluyor?

Milliyet gazetesi muhabiri, Damla Yur, şiddete maruz kalarak hayatını kaybeden kadınların davalarının takipçisi olan "Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu" ile yaptığı röportajda, platformun genel temsilcisi Dr. Gülsüm Kav' ın, kadın cinayetlerini durdurmak için çözüm önerileri hakkındaki fikirleri, "kadınların etkin korunmasının takipçisiyiz. Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ı, kadın cinayetlerini kınayan net tutumlarla açıklamaya çağırıyoruz. Başbakan'ın Mardin'de kadına yönelik şiddete dikkat çekmesi ve kadınları seslerini yükseltmeye çağırmasını olumlu buluyoruz. Cumhurbaşkanı ise hiç açıklama yapmadı. Her ikisinden de cinayet işleyen erkeği kınamalarını bekliyoruz. Kadınlar için çalışacak Kadın Bakanlığı'nın kurulmasını da talep ediyoruz." yönündedir.

Platform, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü için, "Türkiye'de şu anda kadınların canları pahasına kendi hayatlarını seçme mücadelesi var. Kadınlar çalışabilmek, toplumsal hayata katılabilmek, memnun değil ise boşanabilmek, istedikleri gibi giyinebilmek istiyor. Ölümü pahasına direnen kadın hayattan haklarını istiyor. Her kadın ölümü bu uğurda verilmiş bir

mücadeledir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız” diyerek kadınlara seslendi.

12

¹² <http://gundem.milliyet.com.tr/turkiye-de-kadinlar-cinayetle-hatirlanan-kadinlar-gundem/gundemdetay/05.03.2013/1676294/default.htm>

KAMPANYALAR

”Kadına Şiddete Son” diye ortaya atılan popülist kampanyalar, sürekli karşımıza çıkmaktadır. Neredeyse "dayak yeme makyajı" yapılmayan sanatçı-oyuncu kalmadı. Sloganlar ve fotoğraflarla yıllardır aynı şeyleri görmekteyiz. Herhalde topluma bu konuda ne kadar duyarlı ve şefkatli olduklarını kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Ama şiddet olduğu yerde durmaktadır. Aslında hiç kimse, “sizler o çaresiz kadınlar için hiçbir şey yapmıyorsunuz, sadece medyanın ilgisini çekecek, haber olacak adı “kampanya” olan, ancak kendisi popülist bir hareketten öte geçemeyen şeyler yapıp, imza atıp ortalıkta dolanıyorsunuz” demiyor, sivil toplum kuruluşları dışında...

Gazetelerde ve televizyon ekranlarında “şiddet” temalı kamu spotları ve kampanyalar artmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın destek verdiği birçok farklı sorumluluk projesi hayata geçirilmeye başlandı ve başlanmaya da devam etmektedir. Günümüzde “şiddet” denildiğinde akla gelen ilk odak “kadın” dır. Kadına yönelik şiddetin çözümlerine dair yöntem arayışlarının da farklı yansımaları olarak gözler önüne serilmektedir, kampanyalar.

Altınay ve Arat’ın belirttiği gibi, (2007: 17) kadın şiddeti hakkında yapılan ilk yaygın kampanya “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” nin fiilen uygulanması için 1986’da yürütülen imza kampanyası olmuştur. Bu kampanyayı 1987’de “Dayağa Karşı Hayır Kampanyası” izlemiştir. “Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü” 17 Mayıs 1987’de çok sayıda kadının katıldığı, kadınların özel alanda yaşadıkları şiddeti kamusal alanda sorunsallaştırdıkları ilk sokak yürüyüşü olmuştur. Bu tarihi yürüyüş, Türkiye’de feminist politikayı sokağa dökmüştür. Savran’a göre (2005; 83) “Kadınlar ilk kez, tek başlarına, kendi sorunları için ve kendi örgütledikleri bir eylemle sokağa çıkıyorlardı”.

Filmmor ekibinden, aynı zamanda akademisyen feminist Hülya Uğur Tanrıöver, kampanyalar hakkında bana, “sosyal politikalara hizmet etmenin yanı sıra başka bir işle sosyal olmayan birtakım amaçları olduğu için ister istemez kampanyanın amacıyla son derece çelişen çıkar davranışları, yaklaşımları sergilemeye devam ediliyor. Dolayısıyla da tabii ki şunu da

söylemek istemiyorum hiç yapılmasaydı, tabii ki en kötüsünün de bir faydası olmuştur ama çok daha etkin olabilirdi bu bir. İkincisi de en azından bu davranışların çelişkilerini görmeleri gerekir. Tekrar ediyorum, Şiddete karşı son logolarıyla kampanyalarıyla günlerce aylarca gazetelerin birinci sayfalarında yayınlanıp, arka sayfasında kadın şiddeti haberleri olduğu sürece olmaz. Yani sonuç olarak çok da başarılı bulmuyorum. Daha iyi olmalıydı. Daha iyisini biz yapmayız yapamayız diyorlarsa da kendileri yapmasınlar, yapan kadın örgütleri var onlara destek versinler. İki kuruş parayla canlı telefon bağlantılarını tutmakta zorlanıyoruz. Mesela biz cinayetlere hayır kampanyasında sabahlara kadar eş zamanlı yayınlar yapıldı yada yapılmaya çalışıldı ne yapıldı. Doğan grubunun olanakları olsaydı yada X şirketinin reklam bütçesine ayırdığı parayı vazgeçtim yüzde biri, binde biri olsaydı daha iyi şeyler yapılabilirdi.” dedi.

Şirketler, kampanyaları hazırlarken kadın örgütlerinden yararlanılmamaktadır. Kadın örgütlerinin en çok kızdıkları noktalardan biri de budur. Kadın örgütleri, hep beraber çalışılsa daha net, daha hitap eden, daha şiddete dur diyen kampanyalar yaratılacağından bahsetmektedirler. Mesela, 6284 sayılı kanunda her ne kadar sonuç kadın örgütlerinin istediği gibi olmasa da, kanun hazırlanılırken dayanışma içinde olunmuş. Bunu da, Mor Çatı’dan Selime Büyükgöze, “kadın örgütlerinin yapabilecekleri aslında iyi örnek oluşturmaktır. O yüzden amaç, sığınak açacağız, dayanışma merkezi yapacağız falan değil. 6284 kadın örgütleri de yasa kısmında çalıştılar, ama onların istedikleri gibi bir yasa çıkmadı sonunda. Oradan oraya gidip törpülediği için kalan pek de iç açıcı olmadı sonuç. Bu yüzden de kadın örgütlerinin yapabileceği en önemli şey, devlete baskı uygulamak politikayı üretmesi için.” şeklinde açıklamaktadır.

KAMPANYALARDA ÜNLÜLERE YER VERİLMESİ

Son dönemde en popüler kampanyalarda, ünlü kişiler görülmektedir. Bunun hakkında Kadına Dayanışma Vakfı gönüllüsü Hazal Halavut, ile konuştum ve “ünlü kadınları mor suratlarla gördüğünde ne olduğunu düşünüyorsun yani? Onlar bile bu kadar güçlü oldukları halde bu dayığı yiyorlar yani. Sen mi yemeyeceksin gibi algılanır. Şiddete karşı konuşulan en önemli şey, kadının artık o gücü bulması yani. Kararı verebilmesi, evi terk etmesi, boşanması, vs. zaten kendini kuşatılmış, çaresiz hissederken, bir de o tanıdığı güçlü kadınların fotoğraflarının kendilerine cesaret verici hali yok.” demiştir. Aynı zamanda, “Ünlüleri kullanmak tamam, yine kullan ama gözleri, ağzı burnu patlamış şekilde değil. En önemli nokta, doğru şekilde tutarak devletin gündemine girmesine gerek. Kadın bakanlığını kapattılar, aile bakanlığı açtılar; SHÇEK’leri kapattılar, ŞÖNİM diye bir şey açtılar, artık belediyeler sığınma evleri açamayacaklar, tek bir yerde toplanacaklar. Medya bir şey yapıyor, ama gerisini getirmiyor, takip etmiyor. Hükümet şu an kadını tamamen sildi, sadece “aile” var. “aile içi şiddet mi diyorsun kadına yönelik şiddet mi?” aile içi şiddet diyorsan bu iş olmaz zaten. Bunda en önemli şey adını koyacaksın, mağdur olanın ve mağdur edenin; kadın ve erkek. Bunun adı; erkek şiddeti, kadına yönelik şiddet.”

8 ÜNLÜ KADININ FOTOĞRAFLARI

Hükümetin uyguladığı kampanyalardan biri, “8’de 8 Sen Ben Olabilirdim” kampanyası olmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın himayesinde, 8 ünlü kadın şiddet sonucu öldürülen kadınlarla empati kurdular. Kampanyanın ana teması, “Sen Ben Olabilirdim”. Televizyon ekranlarından görmeye aşina olduğumuz kimilerine göre güçlü kadın imajıyla ekranlara tutunan bu kadınlar profesyonel makyajlarla çoğu eşleri tarafından katledilen 8 kadının yerine geçmiştir. Ve, ünlü kadınların kendilerini onların yerine koyarak mektup yazmıştır ve yazdıkları mektupları okumuşlardır. Bu ünlü kadınlardan biri olan Hülya Avşar, makyajla, katledilmeden önce gazetelerde yüzü kocası tarafından darmadağın edilmiş şekilde gösterilen Ayşe Paşalı’ya benzetilmiştir ve “sen ben olabilirdim” diyerek yazdığı mektuptur. Hükümetin şanslı kadın tanımına baktığımızda kendisinin de bu kategoriye girmemesi gerekiyordu bence. Çünkü, kendisi de aldatılmış, ki aldatılmanın da bir şiddet türü olduğunu biliyoruz, ki bu projeden birkaç hafta önce “Sadece erkekler dövüyor diye bir şey yok, kadınlar dayak yiyor gibi geliyor bana. Kadının kaşınanı var, kaşınmayı var, haksız yere dayak yiyeni var. Dayak konusunda bazı kadınlar hafif kaşınıyor. Adamı tahrik ediyorlar. Akıllı kadın dayak yemez” demişti. Bu durumda eşi tarafından katledilen Ayşe, hükümete göre şansız, bir diğer şansız kadın Hülya Avşar’a göre ise... Bu durumda Hülya Avşar da gerçekten çok şanssızdır. Çünkü birçok kadın gibi şiddeti örtbas ederek yaşamını sürdürmeye devam etmektedir.

Gözümüze soka soka yansıtılan bu meşru şiddetin makyaj izlerine bakarak mı fark edeceğiz bu şiddeti? Zaten birebir yaşatılan ve yaşamakta olduğumuz bu şiddeti fark edemiyor muyuz hala? Yoksa kadınların yüzlerine yapılan profesyonel makyajla, neyin görünmez kılınması amaçlanmakta?

Hükümetin kadını hedef alarak bahsettiği, “kürtaj cinayettir” demişken, tecavüzcüsüyle evlendirilen kadınlar, aile içinde cinsel istimara uğrayan çocuklar neden duyarlı bir kampanya ya da sorumluluk alan yoktu, farkındalık neredeydi? Ve de en önemlisi neden kimseler tüm bunların devletin şiddeti olduğunu fark edemiyorlar?

Hülya Avşar' a, Burcu Esmersoy' a yada herhangi bir ünlüye "dayak yemiş kadın" makyajı yapıp Mehmet Turgut' a fotoğraf çektirmekle sadece kadına şiddeti “kampanya” sı sadece, medyaya günü kurtaran bir haber malzemesi olmaktadır. Bu tarz kampanyaların sonucunda hayatı değişen şiddet mağduru bir kadın olduğunu sanmıyorum.

Bu tarz projelere imza atan kişilerin, kadına şiddeti nasıl önlerim derdinde olduğunu sanmıyorum. Acaba hangi kampanyayla daha çok ses getiririm, daha çok medyaya haber olurum derdinde olduğunu düşünüyorum. Bu gidişle önümüzdeki 8 Mart'ta, 8 kadın yetmeyecek, "ses getirecek, çarpıcı, ağzı burnu dağılmış, mağdur kadın makyajı" için daha çok sanatçı bulunması gerekecektir.

Mor Çatı gönüllüsü Selime Büyükgöze,” neden şiddet uygulayan erkekler hakkında bir şey yapılmıyor? Erkeklerle vurgu yapılmıyor, şiddeti kimin yaptığının altı çizilmesi gerekir. Öteki şekilde meşrulaştırılır.” diye vurgu yapmıştır.

Kampanya, son zamanlarda yapılmasına rağmen, yine pek çok yönden çoğu kampanya ile benzerlik göstermektedir. İlk vurguyu kampanyada kullanılan ünlü isimlere yapmak isterim. Kampanyalarda ünlü kullanmak yeni bir durum değildir. Ama nedense sürekli aynı tarz kampanyalar ve aynı ünlüler karşımıza çıkmaktadır. Daha önceki kampanyalar farkındalık yaratsaydı eğer başka kampanyalara gerek kalırmıydı? Hiç düşünmüyoruz neden sürekli aynı kampanyaları ısıtıp ısıtıp önümüze koyuyorlar? İkinci vurguyu da “mor göz” üzerine yapmak istiyorum. Kampanyalar denildiğinde ünlülerle beraber akla gelen noktadır. Şiddeti sadece fiziksel şiddete indirgemek üzere yapılan bir olgudur. Halbuki, aslında şiddetin en önemli kategorisi psikolojik şiddettir. Çünkü, fiziksel şiddet gören kadının da, cinsel şiddet gören kadının da, ekonomik şiddet gören kadının da en çok gördüğü şiddettir, psikolojik şiddet. Ayrıca, eğer bir ilişkide psikolojik şiddet varsa ve kadın ses çıkarmayıp kabullenirse muhakkak diğer şiddetlere de çevirecektir. Yani psikolojik şiddete önceden dur denilmezse, devamı muhakkak gelmektedir. Aynı zamanda şiddete uğrayan kadın, sürekli ekrandan tanıdığı kadınların da morarmış gözle fotoğraflarını gördüğünde, “o güçlü, parası olan, güzel kadın bile dayak

iyorsa benim yemem çok normal” diye düşünmektedir. Ve bu şekilde kampanyalarla şiddete dur diyelim derken, şiddeti normalleştiriyoruz.

http://www.youtube.com/watch?v=txH3tj_rtaQ

SUUDİ ARABİSTAN'DA İLK KAMPANYA

Geçenlerde okuduğum bir haber gerçekten ilgimi çekmeyi başardı. Bunu sebebi ise, daha önce benzer bir çalışma yapılmamış. Suudi Arabistan'da kadına şiddete karşı ilk kez kampanya yapılmış, "İstismara Son". Kampanya, krallık tarafından da desteklenmiş.¹³

Tabii yine aynı manzara, "darp edilmiş gözü, çarşaf içerisinde olmasına rağmen dikkat çeken bir kadın" görülmekte. İlanın mesajı ise tek bir cümlede sloganlaşıp, özetlenmektedir. "Bazı şeyleri örtemezsiniz – kadın istismarına karşı birlikte savaşalım". "Örtü her şeyi kapatamaz. Şiddete dur deyin!". Kadınları bu kampanya ile yardım isteyebilecekleri telefon hatları kurulmuş. Aslında, bizim ülkemizde karşılaştığımız o kadar kampanyanın yanında pek şaşırtıcı gelmese de, Suudi Arabistan için "devrim" niteliğinde bir kampanyadır. Ülkede katı şeriat kuralları uygulanmaktadır ve yaşayan dokuz milyon kadın ilk kez seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. Parlamento'ya da otuz adet kadın vekil atanmıştır.

Habertürk Gazetesi'ne göre, Suudi Arabistan, Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan "Küresel Cinsiyet Eşitsizliği" raporunda 135 ülke içinde 131. sırada yer almış. Ülke vatandaşı olsun ya da olmasın, turist olarak gelmiş olsun her kadın din bilginlerine uygun davranmak zorundalarmış. Polisler de kadınları hayatın her alanında takip edip, şeriata uygun davranıp davranmadıklarını denetlemektedir.¹⁴

Kampanyada, çarşafı, sadece gözleri açık olan bir kadının fotoğrafı bulunmaktadır. Ve her tarafı kapalı olmasına rağmen, gözlerindeki mor renk dikkat çekmektedir. Kampanya, ülkede kadına uygulanan şiddetin ülke içindeki farkındalığın artmasını hedeflemektedir. Kampanya, Suudi Arabistan'da kadına ve çocuğa uygulanan kaba kuvvete karşı yasal koruma

¹³ <http://www.mediacaonline.com/suudi-arabistanda-kadina-yonelik-siddete-karsi-ilk-kampanya/>

¹⁴ <http://t24.com.tr/haber/suudi-arabistanda-ilk-kez-kadina-karsi-siddetin-engellenmesi-icin-kampanya-baslatildi/229136>

sözü vermektedir. Kampanyanın ülke genelinde tam olarak algılanmamaktadır. Çünkü, şiddet hala devam etmektedir. Böyle bir kampanya başladı fakat birçok kadın şiddet uygulayan eşlerini şikayet ettiklerinde durumlarının ne olacağını bilmemektedirler ve bilinmeyen de her zaman için korkutmaktadır. Ulusal Aile Güvenliğini Koruma Programı'nın düzenlediği ankette; Suudilerin % 70'i Suudi Arabistan'da kadına şiddetin olduğunu söylemektedir. % 65'e yakını kocası tarafından şiddete maruz kaldığını söylemektedir ve % 9,1'i ise şiddeti gerçekleştirenlerin cezalandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca ankete katılanların % 88,5'i Suudi kadınlarının şiddete karşı korunmaya ihtiyacı olduğunu ifade etmektedirler.

Kampanyada, şiddet Türkiye'de her zaman olduğu gibi "mor göz fetişizmi" ile sınırlandırılmıştır. Sanki sadece fiziksel şiddet varmış gibi, fiziksel şiddete indirgenmiştir. Ve örtü her şeyi örtemez diyerek de, cinsiyetçi bir söylem kullanılmıştır. Kampanyadaki şiddetle ilgili cinsiyetçi söylem, erkeğin toplumdaki güç ve iktidarını pekiştirmektedir. Bu düşünce, toplumun dayattıklarından farklı düşünülemez. Şiddetten beslenen medya, bunu çoğunlukla kadın üzerinden yapmaktadır. Kadının, cinsiyetinden dolayı da şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Erkeğin, gücünü ve iktidarını üzerinde kurduğu bir nesne konumuna düşmektedir.

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ TÜRKİYE (AMNESTY INTERNATIONAL TURKEY)

Hemen hemen her gün, her saat haber bültenlerinde, gazetede, internette “kadına şiddet” konulu haberler karşımıza çıkmaktadır. Şiddete karşı durmak ya da şiddeti engellemek ise ya imkansız görülüyor ya da kadınlarımız itiraf etmekten çekindiklerinden mümkün olmamaktadır. Bu nedenle Uluslararası Af Örgütü Türkiye (Amnesty International Turkey), Dünya Kadınlar Günü’nde özel bir kampanya başlatmıştır.

Kocasından şiddet gören bir kadının hikayesini videoda göstermektedir. Ve gösterildiği videoda kadın, önce kocasına sonra izleyiciye durması için yakarmaktadır. İzleyici bu yakarıya karşılık verip “stop” tuşuna bastığında, adamı durdurmaktadır. Kadın, izleyiciye gerçek ve içten teşekkür ederek şiddetten kurtulmaktadır.

Yine fiziksel şiddet, yine ünlü isim, yine mor göz. Kadın yine yerde, erkek yine eline kemeri alıp kadını dövemeye hazırlanıyor. Bu sefer farklı olan “artık yeter” diye izleyici demektir. Sen durdur şiddet uygulayan erkeği demektir. Videoyu sonuna kadar seyretme, bu şiddete seyirci kalma diyerek sadece bit tıkla şiddeti durdur demektir. Gerçekten sadece tek bir tıkla şiddet durdurulabilir mi? Tartışılır. Her gün gazetelerin üçüncü sayfalarında gördüğümüz kadına şiddet, kadın cinayeti haberleri durdurulabilir mi tek bir tıkla?

Kampanyada slogan kullanılmamıştır. Bu sefer, şiddet gören kadın, şiddeti durdurmanı istiyor, seyirci kalmamanı istiyor. Şiddetin kapalı kapılar arkasında olması seni durdurmasın denilmektedir. Seyirci kalındığı takdirde şiddet normalleştirilmektedir. Herkes şiddet görüyor bir şey olmaz denilmektedir.

Sürekli televizyonda, haberlerde gördüğümüz, okuduğumuz şiddet olaylarına daha dikkatli baktığımızda, yada en yakınımızda komşumuzun evinden sesler yükseldiğinde kapıyı çalsak, dışarıda gördüğümüz kavgayı durdursak, eşinden sokak ortasında dayak yiyen kadını kurtarsak, eşine dur desek, bu kadar kayıtsız kalmasak (civil – inattention) şiddet uygulayana dur desek nasıl olur? İnsanlar ne zaman etraflarındaki olaylara bu kadar kayıtsız

kalmaya başladılar. Geçen gün haberlerde grdgm, e postama gelen bir haber vardı. Taksim, Beyoğlu'nda bir kadına sabaha karşı beş yada altı erkek tarafından esnafın gözü önünde önce tecavüz edilmeye çalışılmış. Esnaftan biri kadını kurtarmaya çalışırken dövülmüş, yaralanmış. Bu durumu gören diğer esnafta ses ıkartmamış. Sonra da kadını kaçırmışlar, gözler önünden. Acaba o kadar esnaf varken neden sadece tek bir kişi kadını korumaya çalışmış, altı esnaftan daha fazla kişi olduğuna eminim orada neden sayıca fazla olmalarına rağmen kadını kurtarmaya alışmamışlar? İşte bu kadar şiddeti normalleştirip, meşrulaştırıyoruz. Etrafta olup bitenlere kayıtsız kalıyoruz. Bize dokunmayan yılan bin yıl yaşasın mı diyoruz?

<http://amnesty.org.tr/durdur/>

1 MİLYAR KADIN DANS EDİYOR

Dünyanın her yerinde insanlık dışı davranışlara maruz kalan kadınlar için uluslararası kampanya başlatıldı, şubat ayında.

Bir gülümsemeye muhtaç 1 milyar kadın ayağa kalktı, tüm dünyada kadına şiddeti protesto etmek, dur diyebilmek için kolları sıvadı. Slogan ise, “dünyada her üç kadından biri hayatında bir kere şiddet görüyor ya da tecavüze uğruyor. Bir milyar kadının haklarının ihlal edilmesi gaddarlıktır. Bir milyar kadının dans etmesi devrimdir.”¹⁵

Kadına şiddetin karşısında duran erkekler de onların yanında oldu. Bu protestoya, “I rise because...” (ayağa kalkıyorum çünkü...) dedi. Örneğin, ayağa kalkıyorum çünkü, gerçek erkek tecavüz etmez, vs. Kampanya için çok ilginç videolar hazırlanmıştı.

Bu kampanyada da dikkatimi çeken bir durum, çok sayıda ünlünün de katılması, Robert Redford, Rosairo Dawson, Jane Fonda, vs. Ama bu sefer fark vardı. Farklı olan hiçbir ünlünün yüzü gözü mor değildi, mor göz makyajı yapılmamıştı. Demek ki makyaj yapılmadan, insanların gözleri morartılmadan da kampanya yapılabilirmiş.

Filmmor ekibinden Hülya Uğur Tanrıöver ile yaptığım görüşme bu kampanyanın olduğu günle denk geldi ve kendisi “Ben bugün ne yaptığımı sana söyleyeyim, Beşiktaş'a gittim, evet, işte 1 milyar kadın dans ediyor için. Bir baktım sahnede biri bir dakika hocamıza yer açalım falan dedi, kadınların dans etmesi için müzik başlatılacak hatta ben orada etrafımdakilere dedim ki ‘bizim genlerimizde var bir çatal kaşık ver elimize birbirine çarp millet oynayacak zaten’ ama gözlerime inanmadım sahneye bir tane delikanlı çıktı. Neticede allem etti kallem etti bir milyar kadın zıplayacak altında Beşiktaş Belediyesi bir erkek hocayı ‘siz ancak erkek karşısında oynayabilirsiniz’ diyerek oraya dikti. Ben de avaz avaz bağırdım “bu bir terbiyesizliktir” dedim yani mesela ben bugün bunu yaptım. Kaç kişi duydu, etrafımdaki 15 kadın duydu orası kesin, mesela mesaj da atacağım sonra. Eğer tüm dünyada kadın zıplayacak diyorsa, onun komutunu da erkek

¹⁵ <http://www.odatv.com/n.php?n=devrim-0401131200>

vermemesi gerek, ille birileri söyleyecekse kadın söylesin ama bence ona da gerek yok.” olmaması, yaşanmaması gereken bir olaydan bahsetti.

Bu kampanya diğer kampanyalara göre daha olumlu yaklaşılabilecek bir kampanya olabilir. Kadınlar yeter artık deyip, ben artık senden şiddet görmeyeceğim, buna izin vermeyeceğim, artık bu işkencelere katlanmayacağım deyip harekete geçmektedirler. Videoda şiddet uygulayan erkek her milletten, her kültürden, her sosyal statüden kişilerdi. Aynı şekilde şiddete maruz kalan kadınlar da farklı kültürlerden, ülkelerden, sosyal statülerden kadınlardır. Kadın ve erkeğe geleneksel roller biçilmektedir. Örneğin, videonun bir kısmında sünet olan bir kadın gösterilmektedir. Şiddet normalleştirilmeden, şiddete dur demenin yolunu bulmaktır esas amaç.

<http://www.youtube.com/watch?v=gl2AO-7Vlzk>

<http://www.youtube.com/watch?v=YUtd3e6Waeg> (**jane Fonda**)

<http://www.youtube.com/watch?NR=1&feature=endscreen&v=mCHXBQIU01Y> (**Robert Redford**)

<http://www.youtube.com/watch?v=TSXBXdUqL5c> (**rosairo dawson**)

<http://www.youtube.com/watch?v=fL5N8rSy4CU> (**break the chain**)

ÖZGÜRLÜĞÜMÜ YAŞAMAK İSTİYORUM: ŞİDDETİ DEĞİL (MOR ÇATI)

İstanbul sokaklarında bir kadın maketi gördük. Şiddeti reddettiğini belirten, özgürlüğünü isteyen, özgür ruhlu bir kadın bulunuyordu makette. Ancak öyle ki; yoldan geçen erkekler bu makete tepki gösterdi. Kimisi kadının bacağına tekmeliyor, kimi ise kopartıyor! Bu da yetmiyormuş gibi; sanki harika bir şey yapmış gibi, yüzlerinde huzur dolu bir gülümseme belirliyordu

Aslında bu bir reklamdı. Reklamın sahibi ise, Kadın Sığınma ve Savunma Vakfı "Mor Çatı. İnsanların tepkileri gizli kamera ile kaydetti. Maalesef ortaya çıkan bu görüntüler, erkeklerin kadının özgürlüğüne karşı olan tahammülsüzlüğünü ve uyguladığı şiddeti gözler önüne sermektedir. Çünkü, kadın erkek arasında bir iktidar ilişkisi, eşitsizlik var ve erkekler bu durumu sürdürmek istiyorlar. Kadınlar itaat etmediklerinde yada ilandaki gibi özgürlük istediklerinde şiddeti tırmandırıyorlar.

Posterdeki kadınların hepsi şiddete maruz kalmaktadır. Ve sadece erkekler tarafından, tıpkı evde, sokakta, iş yerinde, okulda, vs olduğu gibi. Ve kadınların söylemek istedikleri sadece şiddeti değil, özgürlüğü yaşamak istedikleri. İstenilen şey de demokrasi ile yönetilen bir ülkede olmayacak, yada fazla gelen bir şey olmasa gerek.

Bu videoda gördüğüm kadarıyla, erkeklerin her nerede nasıl olursa olsun kadınlara tahammül edemediğidir. İlanlardaki kadın resimlerini tahrip edenler arasında hiç kadın yok. Bu tesadüf olamaz. Ama tabii ki, tahrip edenlerin tümünün, örneğin kendi evlerinde şiddet uyguladığını söylemek doğru olmaz. Ama, erkekler bu toplumda kadınlara şiddet uygulamaya meyillidir. Çünkü arada bir iktidar ilişkisi, eşitsizlik vardır. Bu durumu sürdürmek istemektedirler. Kadınlar itaat etmediklerinde yada ilandaki gibi özgürlük istediklerinde şiddeti tırmandırmaktadırlar. Kampanyada mor göz kullanılmaması, ille mor gözle şiddet kampanyası yapılır düşüncesinden insanları sıyırmaktadır. Fakat, kampanyada kadını öne çıkarmak, erkeği öne çıkarmak yerine, cinsiyetçi bir yaklaşım olduğunu düşünüyorum. Sanki gördüğü her yerde kadına şiddet uygulayabilecekmiş gibi bir yaklaşım içerisinde erkek. Yani, geleneksellikten, ataerkil düzenden kaynaklanan,

yolun ortasında ne işin var diyerek kadına şiddet uygulayabileceğini zannediyor, maket bile olsa.

<http://reklampr.blogspot.com/2010/12/morcat-ozgurlugumu-yasamak-istiyorum.html>

KADINA ŞİDDET ERKEKLİKSE, BİZ ERKEK DEĞİLİZ İNİSİYATİFİ

Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi (BEDİ) üyeleri, kadına yönelik şiddeti, Taksim Meydanı'nda düzenledikleri bir eylem ile protesto etti.

Kadınlara yönelik şiddeti protesto etmek için bir araya gelen "Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi" üyeleri yaptıkları ortak basın açıklamasında, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ile ilgili kadınlara değil "erkeklerle" seslenmek istediklerini belirtti. Özellikle son dönemde artan ve basında da sıkça yer almaya başlayan kadın cinayetlerine özellikle erkeklerin dikkatini çekmeyi amaçlayan inisiyatif üyeleri, "erkek olmayı ezmeyi, sömürmeyi, yok saymayı kendinde hak gören ve adına erkeklik denen bu tahakküm sistemini ayakta tutan birer çivi olmayı reddediyoruz" demişlerdir

"Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi" olarak bundan böyle her 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nden bir gün sonra 9 Mart'ta bir araya geleceklerini ve kadına yönelik her türlü şiddeti protesto edeceklerini belirten grup üyeleri, "ilan ediyoruz ve diyoruz ki taciz, tecavüz, şiddet, cinayet erkeklikse, biz erkek değiliz!" şeklinde konuştu.

Kadın cinayetlerini işleyen erkeklerin teşhir edilmesi gerektiğini ifade eden grup üyeleri şunları söyledi: "Erkekler gözlerinizi açınız ve ellerinize bakınız. İstisnasız hepimizin ellerinde kan var! Kadınların, çocukların ve diğer erkeklerin kanı... Belki bazılarımız itiraz edecektir, "ben kimseyi öldürmedim" diye. Oysa gündelik hayatlarımızı, bir baba olarak, abi olarak, koca olarak, sevgili olarak, asker olarak, namus bekçisi olarak yaşarken, gerçek bir katliam makinası olarak çalışan ve aralıksız olarak katiller üreten erkekliğe sahip çıktığımız, onu yüceltip, koruyup kolladığımız her an, istisnasız hepimizin elleri kana bulanıyor. Oysa bu bir kader değil. Bizler, erkekler, toplum, aile ve devlet tarafından bize öğretilmiş ve sürekli dayatılmakta olan bu erkekliğe karşı çıkabiliriz; çıkmalıyız; çıkıyoruz".¹⁶

Şiddetin ideolojilerimize ve toplumsal yapılarımıza eklenmesi sonucunda şiddet bir yaşam biçimi haline gelmiştir. İnsan ilişkilerinde ise

¹⁶ <http://bizerkekdegilzinsiyatifi.blogspot.com/>

doğallaşmıştır. En basit haliyle ifade etmek gerekirse insanlar kendi kendini idame ettiren toplumsal örgütler kurmakta ve ideolojiler oluşturmaktadır. Her şeyden önce şiddet, erkeklerin oldukça zengin ayrıcalıklara sahip olmalarını sağlamış ve iktidar olmalarına yardımcı olmuştur. Sosyal hiyerarşi ve iktidarın kökenleri cinsiyete dayalı ise, bu durum sosyal sınıf, yaş, din, cinsellik, fiziksel beceriler temelinde şablona oturtulmuştur. Böylece şiddet ayrıcalıkları kazanmak ve iktidar haline gelmiştir. Yani, hem bir sonuç, hem de sonuca götüren araçtır.

ECO BELLA KADINLAR GÜNÜ İÇİN

Geçen sene (2012) Ecobella Home'un 8 Mart Kadınlar Günü'ne özel hazırladığı şaşırtıcı ve düşündürücü reklam, tüm televizyon kanallarında yayınlandı. Ecobella, cesur Kadınlar Günü kutlamasında, konu olarak dünyada her 3 kadından 1'inin şiddete maruz kaldığını işlemiştir

“Hayatınızda bir gün bile kadın olmanın ne demek olduğunu düşündünüz mü? En azından bugün düşünün!” metniyle yayınlanan reklamda, bir adamın bir günlüğüne kadın rolünü üstlenmesi ile başından geçenler anlatılmaktadır.

Kampanyada bu sefer erkekler kadınlar tarafından şiddete maruz kalmaktadır, iş yerinde taciz edilmekte, evde yemeği beğenmediğinde dökebilmekte, gece çocuk ağladığında erkek bakmaya gitmektedir. Sabahları çocuklar okula giderken onları hazırlayan erkektir, barda otururken içkiyi kadın ısmarlamaktadır, gece dışarıda yürürken kadın tarafından tacize uğramaktadır.

Kampanya mor göz fetişizmi, kadın – erkek konumlandırılması, şiddetin gösteriliş biçimi, vs hep aynıdır. Sürekli aynı tip kampanyalar karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar bu kampanyada roller değişmiş olsa da, şiddet aynı şekilde gözler önüne serilmektedir. Şiddeti göstermekle şiddeti çözebilir miyiz? Sanmıyorum. Olumsuzu görürse eğer kişi, olumsuzu yönelecektir. Kampanyada geleneksel roller yer değiştirmiştir. Kadın erkeğin yerine işe gitmektedir, yemeğin pişmesini beklemektedir, vs; erkek ise ev işlerini yapmaktadır, eşine hizmet ve itaat için hazır bulunmaktadır.

<http://www.youtube.com/watch?v=Rq6Nsu9B7Yk>

KADINA YÖNELİK ŞİDDET BİR İNSANLIK AYIBIDIR, BU AYIBA ORTAK OLMA

<http://www.youtube.com/watch?v=SYKGTjZeUCg>

Sürekli birileri tarafından azarlanan, psikolojik, ekonomik şiddete maruz kalan bir kadın görüyoruz. “Kadın kısmı okumaz, otur evinde, vs” söylemlerin bulunduğu 50 saniyelik video.

Şiddeti önleme konusunda öncelikle toplumun kadına ve erkeğe yüklediği, yapmasını beklediği rollere ilişkin farkındalık çalışmalarına başlanması gerekmektedir. Bu şekilde de kadın – erkek eşitliği çalışmalarının tüm eğitim kurumlarında eşitlik gözeten materyallerin kullanılması ile ancak adım atılabilmektedir.

Şiddet veya şiddet tehdidi, kadınları kamusal alandan dışlamanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kökleri, kadının bedenini, hayatını ve cinselliğini kontrol etmeyi, sömürmeyi ve ona sahip olmayı dayatmaktadır ve ataerkil sistem ve kapitalizme uzanmaktadır. Ataerkil iki ilkeye dayanır: kadınlar, erkeklere aittirler ve bu nedenle kadınlar erkeklerin hizmetindedir, onlara asla “hayır” diyemezler, itaat etmek zorundadırlar. Kadınlar da azizeler ve günahkarlar şeklinde iki kategoriye ayrılmaktadırlar. Bu sistemin parçası olan şiddet, azizeler -iyi anne ve eş- rolüne uymayan kadınların cezalandırılmasıdır. Örneğin; yemek hazır olmadığı ya da giymek istediği elbise temiz olmadığı gerekçesiyle erkeklerin karılarına sözlü veya fiziksel saldırıyı mazur göstermeleri yaygın görülmektedir. Ayrıca gece tek başına dışarıda olması, giydikleri kıyafet uygunsuzdur gerekçesiyle hem saldırganların hem de toplumun kadına yönelik şiddeti mazur göstermesiyle günahkar kabul edilen kadınlara verilen bir cezadır.

Erkek şiddetinin korkunçluğunu ve çirkinliğini ifşa etmek için kadının uğradığı şiddet karşısında mağdur pozisyonuna düştüğünü vurgulayan ne söylemlere ne de görsellere ihtiyaç yoktur. Aksine, kadına yönelik her türlü şiddet olayında öznenin kendisinin, yani erkeğin bu videoda olduğu gibi kadının değil, ön plana çıkartılarak afişe edilmesi

gerekmektedir. Ayrıca, öldürülen kadını ilan edip, öldüreni afişe etmemek de kadın cinayetlerinin, Şiddetin artması demektir.

HÜRRİYET – “AİLE İÇİ ŞİDDETE SON” KAMPANYASI

Hürriyet Aile İçi Şiddete Son Kampanyası, “kadına şiddet uygulayan erkek değildir” sloganıyla 2004 yılında oluşturulmuştur. Araştırmaların Türkiye’de ailelerin %34’ünde fiziksel, %53’ünde sözel şiddet yaşandığını, belki de ilk kez açık açık gösterdiği ve buna karşı seslerin yükseldiği bir dönemde doğdu. 1990’lardan önce daha çok “olağan” sayılan, üzerine gidilmeyen, istatistiklere bile girmeyen bu şiddetin çocuklar üzerindeki oranı ise %46’yı buluyordu. Asıl önemlisi, şiddete uğrayanların %80’inin, buna karşı yapacak bir şey olmadığını düşünmesiydi. (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu araştırması, 1995)

Kadınların %45,8’i balayı döneminin sonunda, %1,3’ü ilk çocuklarına hamileyken, %9,9’u doğumdan sonra şiddete maruz kalıyordu. (Aile Araştırma Kurumu-Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Araştırması, 1997) Bir ankete katılan 430 kişiden %37,4’ü namus cinayetini onayladığını söylemiş, %21,6’sı öldürme dışında, kulak kesme, burun kesme, saç kazıma gibi cezaların verilebileceğini ve bunların koca tarafından yapılması gerektiğini belirtmişti. (Dicle Üniversitesi Araştırması, 2006)

Hürriyet bu gerçeklerden yola çıkarak, bir “kurumsal vatandaşlık” adımı attı ve “Aile İçi Şiddete Son” demek için yapılacak çalışmaları sosyal sorumluluk alanındaki görevi olarak belirledi. Kampanyanın hedefini, kadına şiddetle ilgili kamuoyunda farkındalık yaratmak, toplumsal duyarlılık oluşturmak, davranış değişikliğini sağlamak ve sorunun siyasiler nezdinde çözümüne katkıda bulunmak olarak açıkladı. Kampanyaya özel uzman bir ekip oluşturdu, İstanbul Valiliği, sivil toplum örgütleri, zamanla CNN Türk ve Star TV’nin de desteğiyle çalışmalara başladı.

Kampanya hakkında söyleyeceklerime isminden başlayabilirim, “Aile İçi Şiddete Son”. Şiddet, kadına yönelik şiddettir, erkek şiddetidir. Aile şiddeti olamaz, aile şiddeti denildiğinde erkeğin kadına uyguladığı şiddet kadar, kadının da şiddet uyguladığı anlaşılmaktadır. Halbuki durum tek taraflıdır. Yani, erkek kadına şiddet uygulamaktadır. Mağdur olan her seferinde kadındır. Şiddet, hiçbir sebeple hoş görülemez, olağan kabul

edilemez ve şiddet çok uzun yıllar devam etmektedir. Diğer önemli nokta ise, kadının ortada olması, ifşa edilmesi, erkeğin görünmemesi, görünmeyen nesne olması ve sanki kadının kimden şiddet gördüğü belli değildir. Kadına şiddete karşı çıkarken bile bu toplumda erkek egemen kültürün, en bayağı en sıradan kavramı olan “erkeklik” üzerinden karşı çıkılmaktadır. Bu erkek egemen tavırlardan ve sözlerden sıyrılmadıkça eşitlik ve şiddet konularında söylediklerimiz ne kadar ciddiye alınabilir ki? Kadınların ezilmesine karşı çıkarken tek mesele kadınlık değildir.

Kadınlık rolleri ne kadar zorlama ise erkeklik rolleri de o kadar zorlamadır. Kadına kadın olduğu için susma, sesini çıkarmama, "iffetli" olma, uysal davranma rollerini veren o görünmez el, erkeğe de erkek olduğu için zorbalık yapma, küfürbaz olma, şiddet uygulama rollerini vermektedir. Kadınlara "kadınlığını bil" diyen o ses, erkeklere çocukluklarından beri "erkekliğini göster" demektir. Kadınlar, çocukluklarından itibaren oturmalarına kalkmalarına dikkat etmek zorundadırlar. Bunu bir taraf bazen canına ile ödeyecek noktaya gelirken, diğer taraf paramparça olmuş kimliği ile ödemektedir. İçinde yaşadığı erkeklik çatışmasının hesabını da kendinden zayıf gördüğü kadın üzerinde halletmektedir. Bu kişi kadını ezince kendince erkek olduğunu düşünmektedir. Öncelikle kampanyaları düzenlemek zorundayız. Sonra da, erkeklik veya kadınlık dedikleri şeyler her ne ise, bunlardan kurtulmak zorundayız. Bu, insanların özgürleşmesi için gereklidir. İnsanlar belirli kalıplara uymak zorunda değildir.

<http://www.hurriyetkurumsal.com/Default.aspx?pageid=QdJrp1ktngM=&kutuid=JiVwjmXmTfQ>

KAMPANYALARI SEN YAPIYOR OLSAYDIN?

Gazeteci Damla Yur ile kampanyaları kendileri yapıyor olsaydı neyi, nasıl yapardınız diye konuştuk. Nelere dikkat ederdi, nasıl bir kampanya olurdu? “Kampanyaya bakış açım kesinlikle çok farklı. Kampanyaların medya şovuna dönüşmesinin gerekli olmadığını düşünüyorum. Bu amaçla en başarılı kampanya mağdur kadının içinde aktif olduğu kampanyadır. İleride hedefim küçük bir kadın sığınma evi açmak ve orada kalan her kadının gelişimi, iş hayatına girmesi için katkı sağlamak. Benim kampanyam bu olur. Bunun için boy boy fotoğraf çektirmeme de gerek olmadığını düşünüyorum. Belediyelerle kültür merkeziyle iletişime geçerek, bu kadınların gelişmesine yardımcı olunabilir diye düşünüyorum. Yani kısaca, kampanyalarda eğer mağdurun parmak izi varsa benim gözümde o zaman başarılıdır. Mor Çatı bunu güzel yapıyor. Mesela sevgililer günü için hediye, kadınların el boyaması yaptığı tişört, yastık kılıfı falan satıyor. Tüm gelir de, bu mağdur kadınların yaşamı için kullanılıyor. Bu tarz kampanyalar çok hoş. Aynı şekilde kampanyalarda dikkat edilmesi gereken unsurları da maddelemek isterim

- Mağdurun doğrudan kendisi rol almalıdır.
- Bu mağdurun kaçan ve sığınan bir kadın olduğu gerçeği unutulmayıp deşifre edilmemeli.
- İsimler açık açık paylaşılmamalı.
- Kadının ve çocuğunun gelecek hayatı hesaba katılmalı.
- Çocuk duygu sömürüsü olarak kullanılmamalı.
- Kampanyanın dikkat çekmesi için mor göze ihtiyaç yoktur, mücadelenin karesi göz önünde olmalıdır,
- Sloganda kesinlikle kadın egemen dil kullanılmalı.
- Pozitif bir kampanya olup, negatifliği bilinçaltı mesajları ile verebilmeli,

One billion rising hareketi bu açıdan bir örnektir; pozitif, ama negatif gerçeği aktarıyor ve şu mesajı net veriyor, güçlüyüz! Aynı şekilde, “Benim bedenim, benim kararım” isimli bianetin kürtaj sınırlamasına karşı kampanyasını da destekliyorum. Akıllıca bir proje olduğunu düşünüyorum.”

Mor Çatı gönüllüsü Selime Büyükgöze, “erkekler üzerinden anlatma halini mantıklı buluyoruz. Sözlerimizde bahsederdik daha çok. Şiddetin

kimden geldiği çok önemli ve yapacağımız kampanyada sadece fiziksel şiddete kısıtlamayan bir şiddetten bahsederdik. Evet, hayati olarak farklılığı var. Ama bu psikolojik şiddet görmüş olarak birinin, fiziksel şiddet görmüş birinden daha kolay olduğu anlamına gelmiyor. Aile bu kadar kutsallaştırılırken, masal olduğunu söylemek gibi bir şey olur bu.”

Kampanyalar nasıl olmalıydı? Hazal Halavut, “erkeğe mesaj vermesi gerekiyor aslında, ama o da olmuyor. Bir video var, kadın dayak yiyor ama karşında kimse yok, bi o var erkeğe mesaj veren aslında, kadına şiddet uygulayan erkek değildir var mesela. Ben şiddeti kesinlikle göstermemek gerektiğini düşünmüyorum. Gerçekten ne yapılması gerekiyorsa onun yapılması taraftarıyım.

Belki de şiddet üzerinden değil de, cinsiyet normlarını ne kadar normalleştirdiğimiz. Şöyle bir çevirdiğimizde çok normal saydığımız şeylerin ne kadar absürd olduğunu görmemiz gerekiyor.

Filmmor’un film festivali için yaptıkları videolar var. Videolar televizyonda dolaşmıyorlar. Onların yaptıkları çok iyi, ürettikleri söylemin, görselin nereye gidebileceğini biliyorlar, düşünüyorlar. Medya kuruluşları feministlerle işbirliği içinde olmalı ama feministlerinde medyadan kendilerine teklifle gelindiğinde ellerinde masaya koyacakları bir şeyler olmalı, sadece eleştirmek ve zararları göstermekten öte. Böyle bir eksikliğimiz var.

İstanbul feminist kolektif’in 2010’da “cinayetlere isyandayız” diye bir kampanya başlattı. Bir de “kadın cinayetlerini durduracağız” platformu var. Fakat bu daha çok sol örgütlerdeki kadınların bulunduğu bir platform. İkisi de çok rol oynadı. Ama “kadın cinayetlerini durduracağız” daha fazla medya üzerine oynadı. Beren Saat falan eylemlere katıldı ve eylemlerinde daha çok, beyaz kefen, mor göz, gelinlik, tabut, vs bunlar bulunuyordu. Onlar da kullandı yani. Bunu sadece medya yapmıyor yani, ki ben bunun da olumlu etkisi olduğunu düşünmüyorum. Feministler bunu kullanmıyor ama onların da şöyle bir sıkıntısı oluyor. Feministlerin söyledikleri söylemle, “kadın cinayetleri politiktir”. “Erkeklerin sevgisi her gün üç kadın öldürür”. Belki feministlerin daha herkese ulaşacak, daha anlaşılır işler yapması

gerekiyor. “Kadın cinayetleri politiktir” demek hiç de anlaşılır bir şey değil yani. Ben anlarım, sen anlarsın ama biz birbirimizi anladığımızda hiçbir şey olmayacak. “Kadın cinayetleri” söylemi nasıl oluştu? Resmen feministler kendi söylemlerini medyaya ittiler yani, onlar da eninde sonunda aldı. Evet, kadın cinayetleri diye bir şey var. “Mor göz” kullanımının iyi bir şey olmadığını daha iyi anlatmaları gerekiyor ve bunun için de medyanın da feministleri muhatap almaları gerekiyor. Tabi, ilk uğraş, medyanın bu kampanyaları yaparken niyeti ne? Pazarlama mı, reklam mı, bakın ne kadar duyarlıyız mı? Bunların ölçülmesi gerekiyor”

Hülya Uğur Tanrıöver, “şiddete karşı bir kampanyanın çok özel bir formülü yok. İlki, kampanyayı kimin yapacağına, nasıl yapacağına, vs dikkat etmen gerekir. İkincisi, mutlaka ve mutlaka kadın örgütleriyle sıkı ilişki ve danışmanlık ilişkisi içinde olmalı. Yani bu alanda Kanada’da yüksek lisansını bitirmiş bir kişi X şirketinde olabilir ve o yüksek lisans toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında da olabilir yani bu işi çok iyi bilebilir ama kadın örgütlerinin deneyimlerinden yararlanmalıdır.”

SONUÇ

Türkiye’de kadın erkek eşitliğini gözetebilmek amacıyla yasalar gözden geçirilmek zorundadır. Toplumda yaygın olan inanışların, davranışların ve değer biçimlerinin değiştirilmesi için eğitim alanında girişimlerde bulunulmak zorundadır. Bu eşitliğin her alanda hüküm sürebilmesi için, özellikle kadının da siyasette eşit haklara sahip olması, siyasi anlamda erkeklerle eşit oranda temsil edilmesi gerekmektedir. Altınay ve Arat da (2007) şiddet döngüsünün şiddete karşı toplumsal duyarlılığın artırılarak, çeşitli iletişim kanalları ve ders kitapları yoluyla şiddetin gayrimeşru bir sorun çözme yöntemi olduğunun topluma yayılmasının öneminden bahsetmektedirler. (Page ve İnce, 2008; 90)

Türkiye’de kadına yönelik şiddete karşı girişimlere bakıldığında bu konudaki en önemli atılımın 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın kurulması olduğu görülür. O yıllardan bu yana Mor Çatı şiddete maruz kalmış kadınlara psikolojik ve hukuksal destek vermektedir, onlara iş bulabilmeleri ya da meslek edinebilmeleri için yardım etmektedir ve en önemlisi kalabilecekleri güvenli bir ortam sunmaktadır.

Mor Çatı’yı, Ankara’da 1991 yılında kurulan Kadın Dayanışma Vakfı ve Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün bünyesinde bulunan, 1994’ten beri psikolojik ve hukuki hizmet veren, sayısı giderek artan Kadın Misafirhaneleri ile acil yardım hattı ve danışmanlık sunan Kadın Dayanışma Merkezi (KAMER) takip etmiştir.

1990-1995 yılları arasında Mor Çatı’ya başvuran 1259 kadının % 71,5’ inin ev hanımı, % 54,7’ sinin sosyal bir güvencesi bulunmamaktadır. Ve de, %58’ inin kendine ait taşınmaz malı bulunmadığını belirttiği göz önünde bulundurulmaktadır. Kadınların yeni kuracakları hayatta onlara meslek edindirmenin ve kendi ayakları üzerinde durmalarına yardımcı olmanın önemi tartışılmaz bir boyut kazanmaktadır. Şiddete maruz kalmış kadınların ücretsiz yararlanabilecekleri rehabilitasyon merkezleri kurulması, sığınakların sayısı elden geldiğince artırılmaya çalışmak, görevini yerine getirmeyen emniyet görevlileri konuyla ilgili bir eğitimden geçirilmek, hekimlerin kadınların yaralarına doğru teşhisi koyup, onları doğru yerlere

yönlendirmeleri konusunda eğitilmeleri gerekmektedir (Mor Çatı Kadın Sığınma Evi, 1998).

Kadın sorunu dediğimiz şey eşitlik, özgürlük, adalet ve demokrasi açısından nerde olduğumuzu gösteren bir sorundur. Sadece kadınların değil, erkeklerinde ciddi bir şekilde ilgilenmesi gereken bir sorundur. Bu sorunla ilgilenirken, geçici sloganlar, formüller ve klişelerle, kampanyalarla ilerlemem gerekiyor. Cinsiyetler arası hiyerarşiye bakmak, hizmet ve itaat ilişkisinin sorgulanması gerekiyor. İnsanlar siyasi yelpazede nerede durursa dursun hizmet ve itaat ilişkisini sorgulamadan ve kendi gündelik hayatlarını dönüştürmeden kadın sorunu ile ilgili hiçbir şeyi değiştirilemez. Bu yüzden Türkiye’de din temelli politik hareketlerinde, sol, muhafazakâr, liberal temelli hareketlerinde kadın erkek eşitliği konusunda ki bütün söylemlerini gözden geçirmesi gerekmektedir. Türkiye siyasetinin ve sivil toplumunun kendini yenilemeye ihtiyacı var. Dinin, geleneklerin ve politik mirasın ataerkil yorumlarından kurtulmak gerekiyor. Kadınların bilgisini, deneyimini ve enerjisini toplumun yararı için doğru şekilde kullanamadığımız sürece hiçbir sorunu çözebileceğimize inanmıyorum. Aslında Türkiye kadın hareketi fazla bir şey istemiyor bütün tapuların yarısını, bütün koltukların yarısını, bütün araçların yarısını, bankalardaki paranın yarısını yani sadece hakkı olanı istiyor. Sadece adil ve vicdanlı bir hareket olduğumuz için sadece hakkımız olanı bizden alınanı istiyoruz. Yani, adalet istiyoruz.

SON SÖZ

Şiddet, ayrımcılık ve sömürölmek kadın olmanın ayrılmaz parçalarıdır. Üstelik dünyanın her yerinde de aynıdır. Kadınların 200 yıllık özgürleşme mücadeleleri, ayrımcılık, şiddet, beden ve emeğin sömürölmésinin önce görünür kılınması, sonra da ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Şiddeti sonlandırmak için tüm kadınlar birlikte hareket etmek zorundadır.

Kadına karşı şiddet bir insan hakları ihlalidir ve bir suçtur. Bu konuda bir şey yapmamak da hem suç, hem de şiddetin temel nedenlerinden biri olan kadın erkek eşitsizliğinin desteklenmesidir. Kadınların normal ve sağlıklı yaşam hakkına sahip olabilmesi için birey, toplum ve devlet olarak şiddeti suç olarak görmek zorundayız, bu suça teşebbüs edenlerin cezalandırılmasını sağlamalıyız ve kadınların güvenlik içinde yaşamaları amacıyla her türlü desteğin verilmesi için çalışmalıyız.

KAYNAKLAR

- Keleş, Ruşen ve Ünsal, Artun “Kent ve Siyasal Şiddet” Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yay
- Dünya Sağlık Örgütü, 2003, “Şiddet ve Sağlık Konulu Dünya Raporundaki Önerilerin Uygulamaya Geçirilmesi Sekreteryaya Raporu”
- Ünsal, A., (1996), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, Şiddet, Cogito, Sayı 6-7, Kış-Bahar, İstanbul, 29-36
- Hobbes, Thomas, (1992) Leviathan YKY, İstanbul
- Giddens, Anthony, 2000, Sosyoloji, syf 148 Ayraç yayınevi, Ankara
- Arın, M. C. (1996) “Kadına Yönelik Şiddet” Cogito 6. 305-312
- Stewart, D. E. ve Robinson G. E (1998) “A Review of Domestic Violence and Women’s Mental Health” Archives of Mental Health syf 83-89
- Yıldırım, A. (1998) Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları” İstanbul: Boyut Kitapları
- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (3rd Ed). Washington, APA, 1980
- Onur İnce, Hilal (2008) “Şiddet ve Erkek, Çarpık Erkeklik Algısı”, <http://bianet.org/bianet/106445-siddet-ve-erkek-carpik-erkeklik-algisi>
- Gelles, R. J., Conte, J. R., (1990) Domestic Violence and Sexual Abuse of Children: a Review of Research in the Eighties, Journal of Marriage and Family page 1045-1058 November
- Yoshihama, M. Ve Sorenson, S. B. (1994) “Physical, Sexual and Emotional Abuse by Male Intimates: Experiences of Women i Japan” Violence and Victims 9, page 63-77
- Krahe, B. Bieneck, S. Ve Möller, I (2005) “Understanding Gender and Intimate Partner Violence from an International Perspective” Sex Roles page 807 – 827
- Goodyear – Smith, F. A. Ve Laidlaw, T. M. (1999) “Aggressive Acts and Assaults in Intimate Relationships: Towards an Understanding of the Literature” Behavioral Sciences and The Law page 285-304

- Foshee, V. A. (1996) "Gender Differences in Adolescent Dating Abuse Prevalence, Types and Injuries." Health Education Research page 275-286
- Holtzworth – Munroe, A.; Bates, I.; Smutzler, N. ve Sandin, E.(1997) "A Brief Review of the Research on Husband Violence" part 1: Maritally Violence vs Nonviolent Men. , Aggression and Violent Behavior page 65-99
- Kellerman, A.I., ve Mercy, J. A. (1992) "Men, Women and Murder: Gender – Specific Differences in Rates of Fatal Violence and Victimization" Journal of Trauma page 1-5
- American Medical Association Council on Ethical and Judicial Affairs (1989) "Report on Sexual Harrassment and Exploitation Between Medical Supervises and Trainers. Chicago: American Medical Associaton.
- Coker, A. I.; Smith P. H.;McKeown, R. E. ve King, M. J. (2000) Frequency and Correlates of Intimate Partner Violence by Type: Physical, Sexual and Psychological Battering; American Journal of Health, page 553-559
- Musick, J. S. (1993) "Young, Poor and Pregnant: The Psychlogy of Teenage Motherhood. New Haven: Yale University Press
- Andre, Judith, "The Good Boy: Ascetism in Contemporary Culture", Yale University Press, New Heaven, Londra, sayfa 13
- Öztunalı- Kayır, G (1998) "Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Sorunları – Geleceğin Elimde" Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı içinde, (syf 17 – 32), İstanbul: Mor Çatı yay
- Foucault, Michel "Kadife Karanlık: 21.yy İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar" Su yay, İstanbul, syf 99
- İnceoğlu, Yasemin ve Kar, Altan (2010) "Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni", sayfa 15-20 Ayrıntı yay
- Toffler, Alvin, Powershiftt, Bentham Books, New York, 1990, syf 14
- Polat, Oğuz (2001) "Çocuk ve Şiddet" syf 3-10, İstanbul, Der yay
- Gökberk, M. (1996), "Felsefe Tarihi", syf 470 Remzi Kitabevi, İstanbul

- Andre, Judith, “The Good Boy: Ascetism in Contemporary Culture”, Yale University Press, New Heaven, Londra, sayfa 13
- Waldrop, A. E. ve Resick, P. A. (2004) Coping Among Adult Female Victims of Domestic Violence: Journal of Family Violence, page 291-302
- Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı (1998) Geleceğim Elimde, İstanbul, Mor Çatı yay
- Fromm, Erich (1993) “İnsanlığın Yıkıcılığın Kökenleri” Birinci Kitap, Çev. Şükrü Alpagut, syf 311-312 Payel yay
- Michaud, Yves (1991) “Şiddet” Çev Cem Muhtaroglu, Syf 54 İletişim yay
- Oskay, Ünsal (1996) “Efendi / Köle İlişkisi Açısından Şiddet ve Görünümleri Üzerine”, Cogito Sayı 6-7, Bahar-Kış: 195-195
- Dursun, Çiler (2008) “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik” KSGM Yayını
- Özer, Ömer “Medyada Şiddet Kültürü” - Oğuz, Gürsel Yaktıl “Erkek Egemen Toplumda Gücün Kanıtı: Kadına Yönelik Şiddet ve Medyadaki Görünümleri” syf 433-447
- Marx, Karl ve Friedrich Engels (1992) “Alman İdeolojisi” Çev Sevim Belli, Sol yay
- Barrett, Michele (1996) “Marx’tan Foucault’ya İdeoloji” Çev Ahmet Fethi, Sarmal yay
- Shoemaker, Pamela ve Stephen D.Reese (2002) “İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi” çev Süleyman İrvan syf 127-178 Alp yay
- Althusser, Louis (1991) “İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları” İletişim yay
- Curran, James vd. (1991) “İletişim Araçları Üzerine Çalışma: Kuramsal Yaklaşımlar” İLEF yıllık syf 228-253
- Eva Lundgren, Şiddetin Normalleştirilme Süreci, çev. Berna Ekal, Ankara: Gökkuşuğu Yayınları, 2009
- Arat, Yeşim ve Altınay, Ayşe Gül (2007), “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet”

